

Diakoniatyötä 100 vuotta
Rovaniemen seurakunnassa
1913–2013

Markku Kukkonen
Harriet Urponen
2013

“ILOINEN TUHLARI” -rukous

Tahtoisin olla tublari, Herra. Tublata aikaa ja voimiani. Antaa, antaa, eikä pidätellä. Kylvää, eikä vain niittää. Herra, älä anna minun olla sahuri, joka hoivailee omaa minäänsä, varoo jokaista ponnistusta, laskee jokaisen askeleen, säästää fyysisiä voimavarojaan huomisen vaatimuksiin, joita ei kenties tulekaan.

Tee minusta iloinen tublari, Herra. Että riemuiten antaisin rakkauttani ja huolenpitoani, avaisin pienten varastojeni sulkuportit, vuodattaisin sitä vähää, mitä minulla on, mittaamatta ja kitsastelematta, pöhtimatta tuskallisesti tulevia, jättäen Sinulle huomisen huolen.

*Älä salli minun suojautua lasikaappiin, peläten, että päivänvalo saisi minut la-
kastumaan ja ajan koura kohtelisi ankarasti kavahtaen pienintäkin ponnistusta
ja säästäten itseäni – miksi? Näyttääkseni kauniilta kirstussani?*

Suo minun antaa mitä annettavaa on, avoimin käsin, uhrata itseni Sinulle joka päivä palvelusta varten, olla onnellisena käytössä niin kauan, kuin elämää kestää, elää iloisena tublarina Sinulle. Sillä lopussa, Herra, Sinä et kysy minulta mitä olen säästänyt, vaan mitä olen antanut.

Flora Larsson teoksessa Hetkinen Herra

Ote seurakuntasisar Kirsti Vuolon kirjeestä, jossa kutsuttiin osallistujia 12.9.1982 diakoniaväen koulutus- ja virkistyspäivään (IV:1. Da:2).

Diakoniatyötä 100 vuotta

Rovaniemen seurakunnassa

1913–2013

Markku Kukkonen
Harriet Urponen
2013

Sisällys

Alkusanat.....	6
Saatteeksi.....	8
Diakonian perusta.....	10
Juuret Raamatussa.....	11
Suomalaisen diakoniatyön alku.....	13
Köyhäinhoito Rovaniemellä.....	15
Diakonissan toimenkuva 1900-luvun alussa.....	17
Diakoniatyötä ennen sotia.....	18
Hilja Ylinampa – ensimmäinen diakonissa.....	21
Diakonaattitoiminta 1920-luvulla.....	23
Rovalassa tapahtunut uskonnollinen työ.....	24
Diakonaattitoiminta 1930-luvulla:”Pääpaino köyhäinhoidossa”.....	25
Anni Tyni diakonissaksi 1939.....	26
Diakoniakylä- ja korttelitoimikuntien synty 1940-luvulla.....	27
Diakonian virka kirkkolakiin.....	28
Ensimmäiset kylätoimikunnat jo 1946.....	30
Kiertokirjeet toiminnan ohjaajina.....	36
Jälleenrakennuksesta hyvinvointivaltioon.....	37
Diakoniatyö 1950-luvulla: ”Työseuroja ja talkoita”.....	39
Diakoniatyö 1960-luvulla: ”Sairaiden hoitoa ja yövalvomisia”.....	42
Diakoniatyö 1970-luvulla:”Virkistystoimintaa ja varojen keräämistä”.....	44

Diakoniatyö 1980-luvulla: ”Yhteistyötä, erityistyötä ja ryhmiä”.....	46
Diakoniatyö 1990-luvulla: ”Taloudellisia huolia ja uusia työmuotoja”.....	50
Diakoniatyön avustustoiminta.....	50
Lama-ajan synnyttämää uutta auttamistyötä.....	54
Diakonissana kolmena vuosikymmenenä.....	62
Diakoniatyö 2000-luvulla.....	64
Yhteistyöstä voimaa – hankkeet 1990- ja 2000-luvuilla.....	70
Diakoniatyötä seurakuntapiireissä.....	75
Erityistyö Rovaniemen seurakunnassa.....	76
Diakoniakylä- ja korttelitoimikunnat 2000-luvulla.....	80
Rovastikunnan diakoniatyö.....	84
Muita palvelutyön toimijoita.....	86
Epilogi.....	87
LÄHTEET:.....	88
LIITTEET:.....	90
LIITE 1. Rovaniemen seurakunnan diakoniaohjesääntö vuodelta 1948.....	90
LIITE 2. Ohjeet Oulun hiippakunnan diakoniakylätoimikunnille (1948).....	91
LIITE 3. Rovaniemen seurakunnan seurakuntadiakonissan ohjesääntö 1949.....	93
LIITE 4. Diakoniatyön henkilöstö 1913–2013.....	95
LIITE 5. Diakoniakylä- ja -korttelitoimikunnat 1946–2013.....	97
LIITE 6. Diakoniatyön esite 2013.....	98

Alkusanat

Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön 100-vuotishistoria kertoo, mitä diakoniatyö on ollut Rovaniemen seurakunnassa vuosina 1913–2013. Erityisesti pyrin kuvaamaan muutosta, joka diakoniatyössä on tapahtunut sadan vuoden aikana ja tunnistamaan oleelliset kulmakivet.

Historiikin aineistona ovat olleet ajankohtaisen tutkimuksen ja diakoniaa käsittelevän kirjallisuuden lisäksi Rovaniemen seurakunnan kirkonarkiston asiakirjat, kuten työntekijöiden päiväkirjat, diakonaattitoimikunnan, diakoniatyön johtokunnan ja palvelujohtokunnan sekä diakoniapäätösimikunnan pöytäkirjat, seurakuntaan saapuneet kirjeet ja kylätoimikuntien ja diakoniatyötoimikuntien pöytäkirjat sekä diakoniatyön vuosikertomukset.

Tämä historiikki on yksi tulkinta siitä, millaisena Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön historia yli sadan vuoden ajalta näyttäytyy. Jos ajatellaan, että diakoniatyö on lähimmäisen auttamista, eivätkö papitkin mitä suurimmassa määrin tehneet diakoniatyötä jo 1600-luvulta alkaen? Seurakuntien työ on aina ollut merkittävässä määrin diakoniatyötä. Tässä historiikissa kaikkia aineistoja on tarkasteltu erityisesti diakonian näkökulmasta.

Diakoniatyöllä on juurensa kahden vuosituhannen takana, Jeesuksen esimerkissä ja opetuksessa. Jo alkuseurakunnan toiminnassa korostui sosiaalinen auttamistyö erityisesti sairaita, köyhiä tai muuten hädänalaisia kohtaan.

Ei uskoisi, miten ajan hermoilla diakoniatyö on pysynyt. Se kiinnittää huomionsa kulloinkin ajankohtaisiin tarpeisiin. Sadan vuoden aikana työ on muuttunut köyhäinhoidosta monenlaisten ongelmien ratkaisemiseen, mutta oleellista on se, että aina on niitä, jotka tarvitsevat apua.

Käsitteenä diakonia on laaja ja moni-ilmeinen. Onhan kyse yhdestä kirkon perustehtävästä, joka näyttäytyy aina erilaisena tarkastelukulmasta riippuen. Diakoniatyöntekijöillä itselläänkin on kovin erilaisia näkemyksiä diakoniasta.

Rovaniemellä voidaan puhua järjestäytyneestä diakoniatyöstä vuodesta 1913 lähtien, kun diakonissa Hilja Ylinampa palkattiin Rovaniemen seurakunnan ensimmäiseksi diakonian viranhaltijaksi. Diakoniatyötä on kuitenkin ollut ainakin vuosituhannen alusta saakka. Arkistojen kätkeistä löytyi myös tieto siitä, että seurakuntaan palkattiin toinen diakoniatyöntekijä jo vuonna 1939. Aiemmin luultiin, että seuraava virka saatiin vasta sotien jälkeen vuonna 1951.

Toinen merkittävä aikakausi diakoniatyön saralla alkoi toisen maailmansodan jälkeen, jälleenrakennuksen aikana, kun perustettiin diakoniakylätoimikuntia. Vuodesta 1946 alkaen aina 1960-luvulle asti diakoniatyö toteutui näiden vapaaehtoisyhmien varassa.

Sata vuotta Hilja Ylinamman viran jälkeen Rovaniemen seurakunnassa on kymmenen diakonian virkaa, erityisdiakonian ja johtavan diakoniaviranhaltijan virat, sekä kokoaikainen toimistos sihteeri. Vapaaehtoistyön tehtävissä toimii iso joukko ihmisiä.

Diakoniatyö Rovaniemen seurakunnassa on kehittynyt valtavasti sadan vuoden aikana. Aina on haluttu antaa, avun muoto vain on muuttunut. Läpi sadan vuoden historian Rovaniemen seurakunnassa on eletty siinä tilanteessa, että aina diakoniatyöntekijöitä on koettu olevan liian vähän.

Ikäihmistien määrä lisääntyy Rovaniemelläkin, kun suuret ikäluokat vanhenevat. Vaikka kaupungilla on velvoite huolehtia vanhuksistaan, on selvää, että myös seurakuntiin päin tulee yhä enemmän painetta erityisesti ikäihmistien kohtaamisiin. Vanhusten yksinäisyys on yleistynyt ilmiö, johon yhä useammin diakoniatyöntekijät törmäävät omassa työssään.

Miltä diakoniatyö näyttää sadan vuoden kuluttua? Ehkä digitalisoitumisen ja uuden teknologian myötä tulee lisää apuvälineitä paitsi diakoniatyöntekijöiden, myös vanhusten auttamiseksi. Koskaan mikään kone ei korvaa oikeaa ihmistä eikä liioin ihmisten välistä vuorovaikutusta.

Tämä historiikki etenee yleisestä yksityiskohtaisempaan. Ensin kuvataan yleisellä tasolla diakoniaa ja sen olemusta Raamatussa sekä suomalaisen diakoniatyön juuria. Sitten tullaan Rovaniemelle, josta työ alkaa köyhäinhoidon historiasta ja etenee diakonaattitoimintaan ja diakonian kylä- ja korttelitoimikuntien työhön. Vuosikymmen kerrallaan historiikki etenee kohti 2000-lukua ja pyrkii kuvaamaan sen, miltä diakoniatyö näyttää erityistyömuotoineen vuonna 2013. Tervetuloa mukaan aikamatkalle, jossa tutustumme diakonian historiaan Rovaniemen seurakunnassa!

Harriet Urponen

Diakoniatyö Rovaniemen seurakunnassa on kehittynyt valtavasti sadan vuoden aikana. Aina on haluttu antaa, avun muoto vain on muuttunut.

Saatteeksi

Jäävuoresta on harvoin näkyvissä kolmeatoista prosenttia enempää. Suurin osa jää näkymättömiin meren pinnan alapuolelle. Samoin voisi ajatella olevan myös diakoniatyössä. Diakoniatyö ei ole ollut koskaan kirkon päänäyttämöillä. Kirkon julkisuuskuvissa ovat olleet enemmän kirkkorakennukset ja kirkolliset rituaalit. Vaikka diakoniatyö on yksi kirkon perustehtävistä, on se usein toteutunut kaikessa hiljaisuudessa ja piilossa julkisuudesta. Se on nöyrää, usein suuren yleisön silmissä näkymättömissä olevaa palvelua, joka kunnioittaa kärsivää ihmistä. Siihen sisältyy luottamus ja vaitiolo. Kärsivää ihmistä ei ”esitellä”, vaan hänet kohdataan hänen ehdoillaan – nykyisin sanotaan asiakaslähtöisesti – ja vain siitä syystä, että hän tarvitsee apua. Diakoniatyöltä apua saaneet ovat aina arvostaneet saamaansa tukea ja apua.

”Katsokaa, kuinka he rakastavat toisiaan” Näin puhuivat jo roomalaiset katsoessaan alkuseurakunnan kristittyjen diakoniatyötä. Pyhän Hengen synnyttämällä rakkauden palvelulla oli suuri todistusvoima, joka sai pakanat miettimään kristittyjen Jumalan läsnäoloa arjen keskellä. Evankeliumi levisi rohkean todistamisen ja diakoniatyön välityksellä. Sanoina ja tekoina elävä evankeliumi muutti yhteiskuntia, lainsäädäntöä, kulttuuria, poisti orjuuden, auttoi kärsiviä ja toi toivoa ja valoa ihmisten elämään.

Diakonian juuret nousevat jo Vanhasta testamentista. Jumala antaa kansalleen käskynsä, joiden keskeinen sisältö on rakkaus Jumalaa ja lähimmäistä kohtaan. Jeesus kiteytti kaikki käskyt tunnettuun rakkauden kaksoiskäskyyn. Jeesus ei vain opettanut, vaan hänen koko elämänsä oli esimerkki rakkaudesta. Kristillisen kirkon diakoniatyön ”syntymäpäivänä” voidaan ajatella Apostolien tekojen kuudennen luvun tapahtumaa, jossa Jerusalemin alkuseurakunnassa valittiin seitsemän ensimmäistä ”diakonia” hoitamaan seurakunnassa syntyneitä avustustyötä. Voimme tuntea jo silloin keittopatojen tuoksun Jerusalemin kaduilla ja leipäjonot, joista nälkäiset saivat kokea uudenlaista välittämistä kristittyjen taholta. Se oli Jumalan rakkaudesta todistamista palvelevien käsien kautta. Nykypäivän leipäjonossa ei ole mitään uutta. Myöskään Jeesuksen toimeksianto ei ole muuttunut.

Diakonia on dynaamista työtä, joka on aina huomionut ympäristönsä kulloisenkin sosiaalisen todellisuuden. Aina on pyritty erityisesti auttamaan niitä, joiden hätä on suurin ja jotka eivät saa riittävästi apua. Uusia työmuotoja on kehitetty kulloistenkin olosuhteiden, tarpeiden ja resurssien mukaan. Rovaniemen seurakunnan diakonian histori-

assa näkyy selvästi tämä dynaamisuus. Seurakunnasta on vastattu aidosti hädässä olevien tarpeisiin. Seurakunta on ollut lähimmäinen niin puheen kuin tekojenkin tasolla.

Olin myönteisesti yllättynyt miten nopeasti Harriet Urponen pääsi sisälle diakoniatyön tarinaan ja miten hän ehti lyhyessä ajassa koota tämän työn. Sydämeliset kiitokset. Olemme joutuneet paljon rajaamaan asiaa. Mielellään olisimme laittaneet useita henkilöhaastatteluja, yksityiskohtaisempaa kuvausta, valokuvia ja arviointia, mutta se saa vielä odottaa. Tämä lyhyt historiikki on tarkoitettu diakoniatyön 100-vuotisjuhlaan antamaan pähkinänkuoressa kuvan satavuotisesta diakoniatyöstä Rovaniemen seurakunnassa.

Haluan esittää myös lämpimät kiitokseni ja kunnioitukseni menneille diakoniatyöntekijäsukupolville, diakoniatyön puolesta toimineille luottamushenkilöille ja suurelle vapaaehtoisjoukolle, erityisesti diakoniatyö- ja -korttelitoimikuntien välle. Suuren vaikutuksen on tehnyt ensimmäinen diakonissamme Hilja Ylinampa, joka teki urauurtavaa ahkeraa kotikäyntityötä laajassa pitäjässä. Samoin tiedän monia kylä- ja korttelitoimikuntien aktiivisia diakoniasankareita, jotka ovat omilla kylillään ja kortteillaan organisoineet ja tehneet arjen keskellä hyvää lähimmäisille. Usein tämä on ollut omastaan antamista, hiljaisuudessa ja näkymättömissä tapahtuvaa lähimmäisyyttä. Voisi puhua arjen enkeleiden läsnäolosta. Olette tehneet arvokasta työtä kärsivän lähimmäisen tueksi. Olette kokeneet useinkin yksinäisyyttä ja voimattomuutta suurten haasteiden keskellä. Mutta olette uskollisesti jaksaneet.

Diakonia on välillä eräänlainen taistelulaji, jossa on jouduttu pitämään eri tavoin puolia niin työn resurssista, hyväksymisestä, kuin itse diakonia-asiakkaan puolta. Kun juuret ovat selvillä - että olemme toteuttamassa itse Herramme Jeesuksen toimeksiantoa - ei tarvitse epäillä. Tässä tiedossa ja Pyhän Hengen antamassa valossa ja voimassa meillä on edelleen sama tehtävä: Heikon puolustaminen ja auttaminen, Jumalan rakkaudesta todistaminen palvelun kautta. Diakoniatyö on edelleen toivon tuomista. Diakonia ei ole vain kirkon organisoimaa ammatillista työtä ja vapaaehtoistoimintaa, vaan sen tulisi olla jokaisen kristityn ihmisen tehtävä todistamisen rinnalla. Kirkko on kokonainen kirkko vain silloin, kun sen olemuksessa ja arjen työssä heijastuvat todistus (missio), palvelu (diakonia) ja yhteys (koinonia).

Markku Kukkonen

johtava diakonianviranhaltija

Diakonia ei ole vain kirkon organisoimaa ammatillista työtä ja vapaaehtoistoimintaa, vaan sen tulisi olla jokaisen kristityn ihmisen tehtävä todistamisen rinnalla.

Diakonian perusta

Sana diakonia tulee kreikan kielestä ja tarkoittaa palvelemista (Sollamo 1991, 25). Diakonia on yksi vanhimmista kirkkolaisista mainituista seurakunnan työmuodoista. Diakonian tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (Kirkkojärjestys 4:3). Diakoniatyö on sekä henkisen että aineellisen avun antamista vaikeassa tilanteessa olevalle lähimmäiselle (Pulkamo 1982, 156–157).

”Diakonia on sananjulistuksen rinnalla ilmenevää seurakunnan elintoimintoihin kuuluvaa järjestettyä, mutta sisäiseltä luonteeltaan vapaata ja persoonallista palvelua kärsivien ja heikkojen auttamiseksi” (Sihvo 1969, 13). ”Diakonia on kristillisen seurakunnan viranomaisesti järjestetty, vapaa saarnatoimen rinnalla käyvä ja sen tukeeksi tapahtuva laupeudentoimi” (Ojala 1964, 25). Diakonia on kirkon ja kristittyjen palvelutyötä, tekemistä toisten hyväksi. Se on kristillistä laupeudentyötä ja rakkaudenpalvelua, palvelemista sanan varsinaisessa merkityksessä (Cantell 1991, 150).

Diakoniassa ei ole kyse vain yhdestä seurakunnan työalasta tai -muodosta, vaan kristillisestä ihmiskäsityksestä ja lähimmäisenrakkauden toteuttamisesta yksityisen kristityn ja seurakunnan elämässä. Ihminen on kokonaisuus, jota on tarkasteltava riittävän monipuolisesti (Niemelä 2002, 102, Hakala 2002, 233–235). Yksi määre diakoniaa kuvattaessa on pyyteettömyys. Palvelemisella on päämäärä itsessään, eikä avun tarjoaja saa siitä itselleen lisää hyötyä. Tärkeää on myös asiakaslähtöinen, kokonaisvaltainen auttaminen, jossa ihmisellä ajatellaan olevan henki, sielu ja ruumis ja sen lisäksi vielä tärkeä sosiaalinen ulottuvuus. Diakoniaan kuuluu myös sielunhoidollisuus, joka voidaan määritellä kristillisen perinteen pohjalta ihmisen henkiseksi ja hengelliseksi tukemiseksi. (Kukkonen 2007a.) Auttamisen piiriin kuuluu jokainen kärsivä ihminen riippumatta siitä, millainen ihminen on kyseessä, millainen hänen hätänsä on ja mikä sen aiheuttaa. Diakoniatyö on käytännöllistä ja hengellistä työtä, jossa lähimmäisenrakkaus on ammatillistettu. (Åstrand 1996, 1, 7.)

Diakoniatyöllä on ollut kirkossa monia kasvoja, joihin kuuluu erityisesti diakoniatyöntekijöiden tekemä henkilökohtainen auttamistyö sekä monimuotoinen ryhmätoiminta. Myös vapaaehtoisilla on tärkeä rooli. Diakoniatyöntekijöiden työ painottuu henkilökohtaiseen asiakastyöhön, mikä pitää sisällään sielunhoitoa, erilaista tukemista, neuvontaa, ohjausta ja taloudellista avustamista vastaanotoilla, kotikäynneillä ja laitoksissa. Diakoniatyöntekijä on rinnalla kulkija, kuuntelija, hengellinen ohjaaja ja auttaja. Toinen keskeinen työrooli on ohjaavaan ja organisoivaan työhön

keskittyminen. Tätä on erimuotoinen ryhmätyö, retki- ja leirityö, vapaaehtoistyö, hartaudet, koulutus, yhteistyö seurakunnan sisällä ja muiden toimijoiden kanssa, erilaisten tilaisuuksien ja tempauksien järjestäminen. (Kukkonen 2007a.)

Diakonian virka on hengellisen työn virka kirkossa. Seurakunnassa tulee olla kirkkoherran, kanttorin ja diakonian virka. Kanttorin ja diakonian virka voidaan kirkkolain 6 luvun 52 §:ssä sanotuilla perusteilla tuomiokapitulin suostumuksella perustaa tai muuttaa osa-aikaiseksi taikka tuomiokapitulin päättämäksi määräajaksi jättää täyttämättä tai täyttää määräajaksi osa-aikaisena (Kirkkojärjestys 6:1). Piispainkokous hyväksyy viran kelpoisuusehtona olevan tutkinnon (Kirkkojärjestys 6:6). Diakoniatyöntekijät ovat koulutukseltaan joko diakonissoja tai diakoneja. Diakonissa on saanut terveydenhuollon (sairaanhoitaja) ja diakoniatyön koulutuksen, diakoni sosiaalialan (sosiaalityöntekijä/sosionomi/ sosiaaliohjaaja) ja diakoniatyön koulutuksen (Suomen ev.lut. kirkon virkarakennekomitea 2002, 24).

Diakonia valitsee aina toimintalinjansa ja etsii kulloinkin kipeimmin avun tarpeessa olevat henkilöt seuraamalla kunkin aikakauden tilannetta (Jämbäck 2010, 14). Diakoniatyöntekijöiden toiminta seurakunnassa on hyvin monimuotoista ja siinä yhdistyvät käytännön avustamiseen ja hengelliseen hoitoon liittyvien asioiden lisäksi sosiaali- ja mielenterveystyö. Työ on vaikuttamista, joka ulottuu jopa yhteiskunnallisiin rakenteisiin. (Suomen ev.lut. kirkon virkarakennekomitea 2002, 128.)

Rovaniemen seurakunnan strategiassa 2011–2015 todetaan diakonian haasteiden ja työmäärän lisääntyvän tulevaisuudessa. Diakoniatyötä kuvataan ns. viimeiseksi luukuksi, jossa autetaan ihmisiä, jotka eivät saa muualta yhteiskunnan palveluista riittävästi apua. Se, että huolehdimme heikommista ja kannamme maailmanlaajaa vastuuta, on osa kirkkomme strategiaa, johon myös oma seurakuntamme on sitoutunut. (Rovaniemen seurakunta 2010, 4-5, 10.)

Juuret Raamatussa

Markku Kukkonen

Diakoniatyön varhaiset juuret löytyvät luomiskertomuksesta: Ei ole hyvä ihmisen olla yksinään (1 Moos 2:18). Samaisesta kertomuksesta nousee esiin myös ihmisten tasa-arvoisuus, jossa kaikki ihmiset ovat luodut Jumalan kuviksi riippumatta rodusta, kansasta, fyysisistä tai muista ominaisuuksista. Juutalaiset olivat ainakin 500-luvulle eKr. saakka säilyttäneet ajatuksen ihmisten yhtäläisestä arvosta ja lähimmäisyyden merkityksestä. Selkeä perusohje Raamatusta kuuluu: Rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi (3. Moos. 19:18). Tämä ohje on paitsi opetus, joka löytyy esim. kymmenestä käskystä, myös kattava kehoitus toisen hoitamiseen ja auttamiseen tarpeen vaatiessa (mm. 5. Moos. 15:1–14). Juutalaisuudessa lähimmäisrakkaus oli nimenomaan solidaarisuutta oman kansan ja uskonnon jäsenille. Toisaalta jo Israelin kuningasaikana syntyi ihanne, että maassa asuvia ”muukalaisia” ei saa kohdella kaltoin.

Vanhan testamentin kirjaprofeetat (profeetat, joiden nimissä on säilynyt kokonainen kirja) ovat omassa julistuksessaan olleet monella tapaa vallankumouksellisia. Heidän opetuksensa on tähdännyt kaikkina aikoina paitsi uskonnolliseen puhtauteen myös yhteiskunnalliseen rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen. Jumala vaatii ennen kaikkea oikeutta ja rehellisyyttä arkielämässä. Osana julistusta on selkeästi ollut heikommassa asemassa olevien puolustaminen. Julistuksessa kuuluu selkeästi huoli yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta johtuvasta kärsivien ihmisten oikeuksien ja hoidon laiminlyömisestä. Eriarvoisuuden perustana olivat mm. vääristyneet maanomistusolot ja siten taloudellinen eriarvoisuus (esim. Amos 5:11; Miiika 2:1–2, Jesaja 5:8–10).

Toinen selkeä epäoikeudenmukaisuuden aiheuttaja, jota vastaan profeetat taistelivat, oli lahjonta oikeusjärjestelmän sisällä. Lahjottavuus sai aikaan sen, että lesket ja orvot, yleensäkin köyhät, jäivät vaille niitä mahdollisuuksia huolehtia omista oikeuksistaan, jotka olisivat kuuluneet heille lain mukaan (esim. Amos 2:6–7; Miika 3:1–4 ja 9–11).

Vanhan testamentin profeettojen julistusta voi hyvin pitää myös kirkkomme sosiaaliseen ohjelmana. Myös Vanhassa testamentissa voidaan ihmisen Jumala-suhdetta kuvata vuorovaikutuskolmiolla: ihminen - lähimmäinen - Jumala. Lähimmäinen tulee mukana Jumala-suhteeseen

*Sinulle, ihminen, on ilmoitettu, mikä on hyvää.
Vain tätä Herra sinulta odottaa:
tee sitä mikä on oikein,
osoita rakkautta ja hyvyttä
ja vaella valvoen, Jumalaasi kuunnellen. (Miika 6:8)*

Uuden testamentin keskeinen opetus on: Rakasta Jumalaa ja lähimmäistäsi, mikä nousee esille Jeesuksen opetuksen ja esimerkin pohjalta. Jeesus tulkitsi lakeja korostaen lähimmäisenrakkautta uudella tavalla. Hän sisällytti myös viholliset rakastamisen piiriin. (Matt. 5:43–46.) Kultainen sääntö - Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille – kertoo omalla kielellään siitä, mitä diakonian pitäisi olla. Laupiaan samarialaisen tarinan (Luuk. 10:25–37) opetuksen mukaisesti välittäminen kuuluu ihan jokaiselle ihmiselle.

Sana diakonia esiintyy Uudessa testamentissa verbinä, synonyymina palvelemiselle. Substantiivina sana diakoni esiintyy UT:ssa kuvaten ”virkaa”. Alkuseurakunnan ensimmäisiä ”virkoja” olivat püspat (kaitsijat), diakonit (seurakunnanpalvelijat) ja presbyteerit (vanhimmat). Diakonin virka on alkuaan ollut melko eriytymätön ja laaja ja pitänyt sisällään käytännöllisen palvelun ja avustustoiminnan ohella evankeliumin julistamista.

Varsinaisena diakoniatyön alkuna on pidetty Apostolien teoissa kuvatusta seitsemän ”diakonin valinnasta” (Apt. 6: 1–7.) jossa Jerusalemin seurakunnassa valittiin seitsemän miestä huolehtimaan avustustoiminnasta. Apostolit taas vastaavasti pystyivät keskittymään sanan palvelukseen. Alkuseurakunnan elämä rakentui pitkälle apostolien julistaman Jeesuksen opetuksen varassa ja se näkyi kaikessa. Yhteys ja vastuu lähimmäisistä olivat sidoksissa uskon ytimeen. Seurakunnan tapa huolehtia omiensa lisäksi myös muista avun tarpeessa olevista herätti ympäristössä arvostusta. Köyhistä, sairaista ja leskistä huolehtiminen on usein esillä varhaisissa kristillisissä dokumenteissa. Köyhäinhoito almujen antoineen ei ole kirkon uskonnolliseen elämään kuulumatonta ”maallista” toimintaa, vaan osa uskonnon käytännöllistä harjoittamista.

Tärkeimpänä todisteena varhaiskristillisestä keskinäisestä avunannosta voidaan pitää Paavalin seurakunnissa käynnistettyä keräystä Jerusalemin seurakunnan avustamiseksi. Paavali mainitsee tämän ”kolehdin” useamman kerran kirjeissään (Gal 2:10, 1. Kor 16:1–4, Room 15:25–27). Jerusalemin köyhille koottu kolehti oli siis Paavalille selvästi sydämen asia. Keräys ja siihen liittyvät ohjeet ovat luoneet pohjaa kirkkokolehdeille ja yhteisvastuukeräykselle. Paavali kehotti kristittyjä rakastamaan ja palvelemaan (Gal 5:13), kantamaan toisten kuormia (Gal 6:2) sillä vain rakkautella on merkitystä (1. Kor 13). (Syreeni 2013.)

Suomalaisen diakoniatyön alku

Uudenaikaisen diakonissakoulutuksen syntymäpäivänä voidaan pitää 13.10.1836, jolloin Theodor Fliednerin yhdistys otti käyttöönsä sisarkodiksi ja sairaalaksi tarkoitetun rakennuksen. Näin syntyi Kaiserswerthin laitos, jossa koulutettiin diakonisseja työhön yhtäältä sairaiden ja köyhien pariin, toisaalta nuorison kasvatukseen ja opetukseen. Fliedneriläisessä sisarkotijärjestelmässä sisaret muodostivat laitosityhteisön, johon sitouduttiin elämän ajaksi ja josta käsin sisaret lähetettiin työtehtäviin eri puolille ympäröivää yhteiskuntaa. Tämä oli mallina myös suomalaiselle diakonissakoulutukselle. (Koskenvesa 2002, 44–50.)

Köyhäinhoitoasetus vuonna 1852 vahvisti kirkon vastuuta köyhien, heikkojen ja sairaiden auttamiseksi. Rikas Aurora Karamzin teki lahjoituksen Helsingin diakonissalaitoksen perustamiseksi vuonna 1867. Oulussa diakonissalaitos perustettiin lähes 30 vuotta tämän jälkeen vuonna 1896. Diakonissalaitokset lähettivät 1880-luvulta lähtien seurakuntiin diakonisseja, mutta järjestäytyneet seurakuntadiakonia lähti liikkeelle Kuopion piispan Gustav Johansonin ajatuksista. Hän laati diakonaattisäännöt, joiden mukaan yhdistettiin raamatullisena pidetty diakonianäkemyksensä, vastuu köyhistä, sairaista ja heikoista, ajatus maallikoiden tehtävien kehittämisestä ja vapaakirkollisten vaikutteiden vastustamisesta. Suomen Kirkon Sisälähetysseuran perustaja ja johtaja Otto Aarnisalo kehitti kirkon diakoniaa ja seurakuntadiakoniaa. (Malkavaara 2013.)

Otto Aarnisalo oli tuottelias kirjoittaja. Diakonissa Marja Luonuansuulla on alkuperäinen diakonisseiden työtä esittelevä pamfletti *Sisar Ellonen eli mitä diakonittarella oli tehtävää syrjäkylässä*, jota jaettiin ilmaiseksi sanomalehtien mukana. Kirjan lopussa oli ohjesääntöehdotus pappeinkokoukselle 1908:

”Käyden talosta taloon, mökistä mökkeihin, on hänen silmälläpidettävä hengellisesti ja ruumiillisesti hätäntyneitä ja pitkätyvästi seurattava heidän elämänsä kehitystä, ollen hänen erikoistehtävänsä seuraavat:

- 1. Jos hän tapaa koteja, joissa ei ole Raamattua tai edes Uutta Testamenttia, on hänen ilmoitettava ne esimiehelleen ja koetettava toimia niin, että Pyhä kirja tavalla tai toisella sinne saataisiin.*
- 2. Henkilöille, jotka eivät pääse Jumalan sanaa kuulemaan, kuten sokeille, halpautuneille, vanhuudenheikoille, sairaille, etenkin parantumattomille, tulee hänen lukea Raamattua ja muutakin hyvää hengellistä kirjallisuutta sekä*

pyytää saada niin järjestetyksi, että määrättyt henkilöt ottavat säännöllisesti, ainakin pyhäisin lukeakseen näille Jumalan sanaa ja, jos mahdollista myös veisatakseen...”

Vuoden 1913 kirkolliskokouksessa oli esillä Aarnisaloon aloite, jossa hän pyrki saamaan kirkkolakiin mukaan diakoniaa koskevat säädökset. Seurakuntadiakoniaa ei kuitenkaan säädetty kirkkolaissa pakolliseksi, mutta kirkkolakiin tehty lisäys

”kirkkoherran velvollisuus on edistää jatkuvan laupudentoimen ylläpitämistä seurakunnassa ja varsinkin toimia tarvittavien diakonien tai diakonissain... ottamiseksi seurakunnan palvelukseen”

merkitsi sitä, että kirkko tunnusti diakonian omaksi viralliseksi toiminnakseen. (Jämbäck 2010, 41–42.)

Suomalainen diakoniatyö on muotoutunut seurakuntien vastuulla olleen köyhäinhoidon perinteestä, diakonissalaitosten työstä ja sosiaalista vastuuta kantaneiden kristillisten yhdistysten toiminnasta. Keskustelu siitä, miten diakonia kuului kirkon olemukseen ja miten sen tuli olla seurakuntien vastuulla, alkoi jo 1890-luvulla. Usein diakonissat olivat seurakunnan ja kunnan yhdessä palkkaamia henkilöitä ja työn pääasiallista sisältöä voisi kuvata kiertävän kotisairaanhoidajan työksi. (Malkavaara 2006, 32.)

Kirkolliskokous mainitsi diakoniaa koskevissa päätöksissään vuonna 1913, että seurakunnat saattoivat ottaa palvelukseensa diakoneja tai diakonissoja (Laitinen & Tuomi 1950, 55, Kukkonen 2007a). Diakonian kannalta ratkaiseva käänne tapahtui, kun toisen maailmansodan murroksessa kirkossa alettiin korostaa sen sosiaalista ja kansallista vastuuntuntoa eri tavoin kuin ennen. Kirkolliskokous päätti vuonna 1943, että jokaisessa seurakunnassa tuli olla diakonian virka. Muutos kirkkolakiin tuli voimaan 1944. Seurakuntadiakonia sai vakinaisen luonteen ja samalla suomalainen diakonia yhteiskunnallistui sodan jälkeisinä 1940-luvun lopun vuosina. (Malkavaara 2006, 32.) Vuonna 1946 diakoniatyöntekijöitä oli kuitenkin vain puolessa seurakunnista ja vuonna 1965 71 %:ssa (Kukkonen 2007a).

Ennen sotia diakonia oli ollut sekoitus hyväntekeväisyyttä, yhteiskuntarauhan turvaamiseen pyrkivää toimintaa ja kristillistä mielenlaatua. Sotien jälkeen uusi diakoninen linja seurasi sosiaalipolitiikkaa, josta oli nyt tullut kansakunnan eheyttämisen väline. (Malkavaara 2006, 33.)

Seurakuntadiakonia oli aluksi painottunut sairaanhoidolliseen apuun johtuen ajan tarpeista. Tilanne muuttui vuonna 1972, kun tuli voimaan uusi kansanterveyslaki. Silloin diakonissojen kotisairaanhoido siirtyi kunnille ja diakoniatyön painopiste siirtyi terveydenhuollosta esimerkiksi vanhusväestön sosiaalisiin ongelmiin kuten yksinäisyyteen. (Kukkonen 2007a). Vaikka diakonissojen työn oli ajateltu alun perin kaikenlaisen kristillisen laupudentyön edistämiseksi myös kaukaisiin seurakuntiin, oli käytännössä kuitenkin sairashoitotyö sisarten tärkein tehtävä 1900-luvulla (Smarin, Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomus, 50).

Köyhäinhoito Rovaniemellä

Köyhäinhoitoa tarkastelemalla päästään käsiksi siihen tietoon ja perinteeseen, joka on ollut diakoniatyön pohjalla ennen kuin paikallishistoriassa on alettu käyttää termiä diakonia tai diakoniatyö.

Kerjääminen oli saatava loppumaan ja jokaisen pitäjän oli itse pidettävä huolta omista köyhistään sakon uhalla. Tuolloin seurakunnan köyhäinhoitokassaan varoilla hoidettiin niitä, jotka olivat täysin ulkopuolisen avun tarpeessa ja avustettiin niitä, jotka pystyivät omalla työllään hankkimaan osan toimeentulostaan. (Pulkamo 1982, 29.)

Vuonna 1893 senaatti oli vahvistanut Kuopion hiippakunnan ja Turun arkkihiippakunnan diakonaatin säännöt. Koko kirkkoa koskeneiden suunnitelmien tarkoituksena oli saada seurakunnat liikkeelle palvelemisen merkeissä. Vaikka tämä ei muualla Suomessa toteutunut, pohjoisessa asia ei vain jäänyt paperille. Rovastikunnittain pidettiin säännöllisesti diakoniavuosikokoukset, jotka omalla tavallaan ovat muistuttaneet papistoa ja seurakuntia niiden eräästä perustehtävästä, sairaiden ja kärsivien huolehtimisesta. (Laitinen & Tuomi 1950, 54–55.) Rovaniemelläkin oli huoli köyhistä ja sairaista, joita varten vakiintui ruotuperiaatteella toimiva järjestelmä. Tilat jaettiin muutaman talon ryhmiin ja heidän velvollisuutenaan oli huolehtia yhdestä tai useammasta köyhästä aina vuosi kerrallaan. (Enbuske, M., Runtti, S. & Manninen, T. 1997, 53.)

Elämisen mahdollisuuksien helpottamiseksi myönnettiin varoja köyhäinkassasta. Sen varoja saatiin keräämällä maksuja sahoilta ja myllyiltä ja erisuuruisia summia yksityisiltä henkilöiltä, jotka eivät osallistuneet ruotilaisten hoitamiseen. Muutama talo huolehti vuoron perään hoidon tarpeessa olevista ruotilaisista, jotka kiersivät taloissa. Tämä oli ruotutasausjärjestelmä ja talon varallisuudesta riippui, kuinka kauan köyhä aina kussakin talossa viipyi. Ruotuja ei kuitenkaan ollut riittävästi, joten ruotulaiset kulkivat laajalla alueella pitäjässä. Heidät oli sakkujen uhalla otettava vastaan ja ruokittava. 16-vuotiaiden köyhien oli joko hakeuduttava töihin tai liityttävä kerjäläisiin. Yksi mahdollisuus oli turvautua huutokauppaan, jolloin sellaisille, joka otti köyhän tai orpolapsen hoitaakseen ja kristillisesti kasvatatakseen, maksettiin siitä korvaus. (Pulkamo 1982, 29.) Huutolaisen – eikä kenenkään muunkaan avun varassa kulkeneen – asema ei ollut kadehdittava.

Vuonna 1856 Johan Abram Fellman lahjoitti köyhäinkassalle 600 hopearuplaa, jonka koroilla paitsi avustettiin köyhiä, myös pidettiin kunnossa suvun hautaa. Fellmanin rahasto on edelleen olemassa ja käytössä. (Pulkamo 1982, 30, Rovaniemen srk 2002a).

Pitäjät velvoitettiin vuonna 1852 laatimaan köyhäinhoito-ohjesääntö. Siinä pitäjä jaettiin 11 hoitoalueeseen, joiden valvojat kirkkoherran johdolla muodostivat köyhäinhoitolautakunnan. Köyhät jaettiin ruotuihin, ja lautakunta tarkasti, miten talot olivat velvollisuutensa täyttäneet. Hoitopalkkio maksettiin vasta sitten, kun todettiin, että ruotuun sijoitetun lapsen opettamisestakin oli huolehdittu. (Pulkamo 1982, 30.)

Piispaintarkastuksessa 1892 todettiin, että Rovaniemen pitäjässä oli 1888 perustettu vaivaistalo (Enbuske ym. 1997, 149), jonne oli siirretty ruotuihin sijoitettuna olleita köyhiä, etupäässä vanhuksia. Vaivaistaloon sijoitettiin myös mielisairaita ja kroonikkoja. Lapset päätyivät usein sukulaisille. Vain sellaiset asuivat vaivaistalossa, joiden äitikin oli siellä. Vuonna 1874 köyhäinhoito siirtyi kunnan huoleksi. Seurakunnassa ”diakonaattiasiat” olivat lähinnä kolehdin keräämistä diakonaatin hyväksi. Diakoniatyön elvytys oli tärkeää, sillä seurakuntalaisten elämää kuvattiin siveettö-

mäksi. (Enbuske ym. 1997, 163.) Suomen hallitus vahvisti maaliskuussa 1893 säännöt, joissa säädettiin, että hiippakunnan joka seurakuntaan oli perustettava kirkollinen diakonaatti henkisesti ja ruumiillisesti kärsiviä, sairaita, köyhiä ja raihnaisia varten (Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomus).

Köyhäinkassa jäi kuntauudistuksen jälkeen pois ja tilalle tuli 1890-luvulla diakonaattikassa. Muita kassoja, joilla hoidettiin koko seurakunnan talous, olivat kirkonkassa, viinikassa, Abrahamin lahjakassa ja kirkon korjauskassa. Talous ja ulkoiset puitteet olivat mallillaan, mutta hengenelämässä myllersi vuosisadan vaihteessa. (Enbuske ym. 1997, 166.) 1900-luvun alkuvuosina diakonaattikassan varojen kasvu oli huomionarvoista, jopa koko rovastikunnan alueella. Vuonna 1910 rahaa oli kertynyt 3 000 mk ja vuonna 1913 summa oli jo 5 000 mk. Tämän vuoksi oli mahdollista perustaa ensimmäinen diakonissan virka seurakuntaan. (Enbuske ym. 1997, 260.)

Kunnallinen itsehallinto tuli vuonna 1863 ja Rovaniemen kunnallinen hallinto eriytyi seurakunnasta vuonna 1867. Rovaniemen kirkonkylä perustettiin vuonna 1875. Rovaniemen Korkalonkylästä tuli kauppa vuonna 1929, jolloin kauppa eriytettiin Rovaniemen maalaiskunnasta. Seurakunta on aina ollut yhtenäinen. Tosin kirkkoherranvirastoon 11.12.1965 Oulun hiippakunnan tuomiokapitulista saapunut kirje todistaa, että myös seurakunnan jakamisen eteen on tuolloin tehty kovasti työtä (II ca:2). Kaupunkioikeudet Rovaniemi sai 1960 ja maalaiskunta ja kaupunki yhdistyivät 2006.

Vuonna 1915 köyhäinhoito erotettiin kunnallislautakunnan tehtävistä ja sitä varten perustettiin köyhäinlaitos, jonka nimi myöhemmin muutettiin sosiaalilautakunnaksi. Köyhäinhoito pysyi merkittävänä osana kunnallis- hallintoa ja avunsaajien määrä lähes kolminkertaistui vuosina 1912–1937. Rovaniemen kunnassa toimi vuodesta 1919 lähtien myös pieni kulkutautisairaala, myöhemmin kuumesairaala, jossa vuosittain hoidettiin n. 50 potilasta ja vuonna 1929 kauppa perusti vaatimattoman sairasmajan Sahanperälle kodittomien ja varattomien kulkuväkeen kuuluneiden henkilöiden hoitamiseksi. Vuonna 1932 sairasmajan toiminta siirrettiin kuumesairaalan yhteyteen. (Enbuske ym. 1997, 243.)

Kirkon luona sijaitsevalle niemelle on perustettu valtion ylläpitämä sairaala jo vuonna 1895. Tuolloin kunnalla oli terveydenhoitolautakunta. Omaa lääkäriä ei ollut, vaan sairaalassa kävi piirilääkäri ja siellä työskenteli 2-3 sairaanhoitajaa. Vuonna 1932 rakennettiin kauppalan kunnalliskoti Saarenkylään. (Antikainen 400–401, 479.)

Diakonissan toimenkuva 1900-luvun alussa

Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomuksessa todetaan, että Jumalan valtakunnan työalalla on diakoniatyö erityisen tärkeä. Myös diakonissojen kasvatusta on tärkeää, sillä sen päätarkoituksena on kasvatusta rakkauden työhön. Jos sisaren sydäimestä puuttuu rakkaus, ei hän voi rakkauden töitä tehdä. (Wegelius, Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomus, 21.)

Diakonissan työ on sielunhoitotyötä.

”Diakonissa kuulettakoon aina mukanaan joko raamatun tabi sellaisen uudentestamentin, jossa on psalmit, ja jos mahdollista virsikirjan, jossa ovat myös L.L.S:n toimittamat hengelliset laulut tai Siionin Virret, joissa on paljon hyviä rukouksia. Sairaana luona istuessaan lukekoon hän joka päivä Jumalan sanaa ja tehköön sen, jos sairas suopi, äänensä heidän molempain yhteiseksi rakennukseksi ja laulekoon jonkun virren tabi laulun, jos hänellä nimittäin on laulunlahjaa. Ja kun hän hiljaisesti rukoilee itsensä puolesta, muistakoon silloin rukoilla potilaankin puolesta. Jos diakonissain esiintyminen on nöyrä, suostuu sairas melkein aina siihen, että hän saa lukea ääneensä ja tehdä sen varta vasten hänelle.” (Heikel O.I. Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomus, 60.)

Diakoniatyöntekijä joutuu työssään kohtaamaan hyvin monenlaisia ihmisiä. Tuo piirre ei ole muuttunut miksiäkään 1800-luvulta tähän päivään. Aikalaiskuvauksessa annettu ohje on ajankohtainen myös tänään:

”Vielä yksi huomautus. Jos sairas näyttää loukkaantuvan diakonissan kysymykseen hänen sieluntilastaan ja antaa poikkeuksellisen tabi muutoin sopimattoman vastauksen, älköön diakonissa siitä loukkaantuko, vaan hakekoon vastauksessa sen ajatuksen mikä siinä on oikea ja lausukoon hyväksymisensä sille, niin sairas, jos hän ei ole suorastaan Jumalan sanan pilkkaaja, tulee ehkä avomielisemmäksi.” (Heikel, Oulun diakonissakodin 25-vuotiskertomus, 62.)

Diakoniatyötä ennen sotia

Kirkkolain muutos 1908 kehotti seurakuntia perustamaan diakonaattitoimikuntia köyhien auttamiseksi. Ensimmäinen Rovaniemen seurakunnassa säilynyt diakonaattitoimikunnan kokouspöytäkirja on vasta vuodelta 1928 (IV:1, Ca1), vaikka ensimmäinen diakonaattitoimikunta perustettiin 1925 (Pulkamo 1982, 68).

Rovaniemellä oli kuitenkin ollut diakonaattitoimintaa jo heti 1900-luvun alussa. Kemijärven Pastorinvirastosta on tullut Rovaniemen Pastorinvirastolle kirje 6.4.1904 (Kuva1), jossa pyydetään saman vuoden toukokuun loppuun mennessä lähettämään vuosikertomus kirkollisesta diakonaatista siten, että mainituksi tulisivat myös diakonaattirahaston säästöt. Tästä voi päätellä, että Rovaniemellä on ollut diakonaattitoimintaa jo monta vuotta aiemmin kuin sitä edellytettiin. Kirjeessä pyydettiin, että

”arvoisat virkaveljet samalla lähettäisivät keskustelukysymyksiä, joista mainitussa kokouksessa keskusteltaisiin. Kokouksen pitopaikaksi on korkea-arvoisa Tuomiokapituli määrännyt Karungin ja on aikomukseni, jos Jumala suo, pitää kokous Heinäkuun 6na päivänä, jonka sopivaisuudesta kokouspäiväksi kunnioittaen pyydän saada tietää arvoisain virkaveljeni mielen.”

Seuraavana vuonna oli vastaavan kokouksen järjestelyvuorossa Rovaniemen Pastoritoimisto, sillä lähes samoilla sanoilla on Rovaniemeltä Kemijärvelle lähetetty kirje, josta on kopio Rovaniemen seurakunnan kirkonarkistossa (IV:1, E1).

”Arv. Pastoritoimistolle Kemijärvellä!

Kun Korkea-arvoinen Tuomiokapituli on määrännyt minut Kemin rovastikunnan kirkollisen diakonaatin vuosikokouksen esimieheksi, joka vuosikokous pidetään – jos Jumala suo – ensi kesäkuun 28. p:nä Ylitorniolla, pyydän kunnioittaen, että saisin ennen kuluvaan toukokuun loppua kirkollisesta diakonaatista seurakuntanne vuosikertomuksen, jossa olisi mainittuna seurakunnan

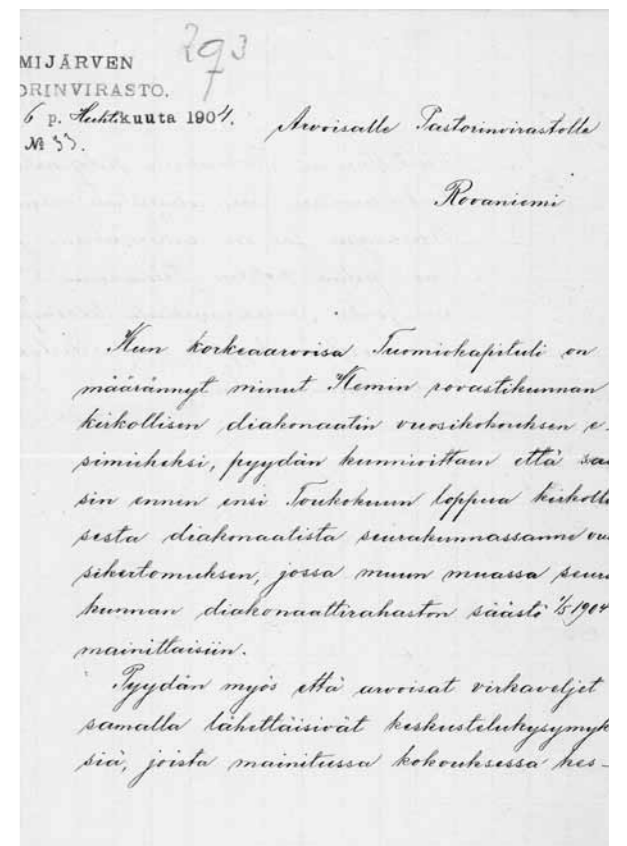
diakonaattirahaston säästö 1.5.1905. Pyydän myös että arv. Kirkkontoverit samalla lähettäisivät ehdotuksensa niistä kysymyksistä, joista haluavat saada mainintansa kokouksessa keskusteltaviksi.”

Pohjoisessa Suomessa oltiin siis aikaa edellä! Kirkkoneuvoston vuonna 1907 julkaistussa käsikirjassa (Kuva 2) on luetelo kysymyksistä, joiden ”selville saaminen on tarpeellinen hyvän kristillisen järjestyksen edistämiseksi seurakunnassa”. Köyhien ja sairasten hoidosta olisi seurakunnassa hyvä selvittää seuraavia asioita.

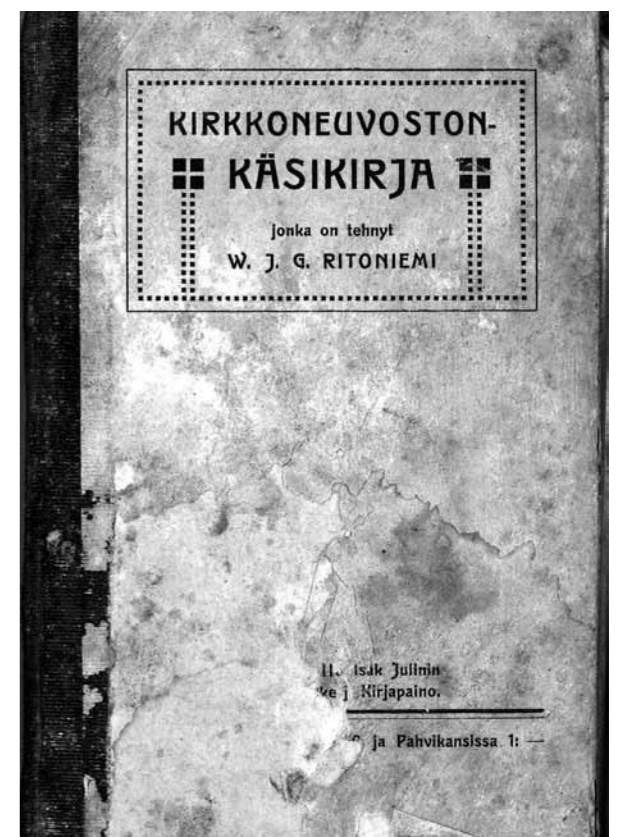
”Köyhistä: Kuinka hoidetaan köyhiä? Sairaista: Kuinka ylimalkaan sairaita kodeissa hoidetaan? Kuinka pidetään huolta köyhistä sairaista? Kuinka hoidetaan köyhiä parantumattomasti sairaita? Onko ja kuinka monta täydellisesti mielenvikaista? Kaatuvatantista? Mielisairasta? Tylsämielisiä? Kuinka noita kaikkia hoidetaan? Onko diakooneja? Onko diakonissoja? Käyttävätkö kansa heidän palvelustansa? Mitä tulosta on huomattu heidän toimestaan?” (Ritoniemi, W.J.G. 1907, 37, 40.)

Kemin rovastikunnan kirkollisen diakonaatin toimintaa kuvaavasta yleiskirjeestä käy ilmi, että Rovaniemen seurakunnassa olisi ollut vuonna 1912 diakonissa nimeltä Maiju Laurila. Mitään muuta tositetta tästä ei toistaiseksi ole löytynyt. (IV:1, Db:1.)

Aiemmin on ollut käsitys, että ensimmäinen diakonissan virka Rovaniemen seurakuntaan olisi perustettu 1.9.1913. Työntekijäksi saatiin juuri Oulun diakonialaitokselta valmistunut diakonissa Hilja Ylinampa. Osa Hilja Ylinamman palkasta saatiin valtion avustuksena ja diakonaatille kerättiin varoja kolehteina. Vuonna 1922 päätettiin, että osa virkatodistuksista käytettäisiin diakoniatyöhön. Tämä päätös kuitenkin todettiin laittomaksi ja peruutettiin vuonna 1925. Tämän jälkeen jäätin yksinomaan ihmisten vapaaehtoisen antamisen varaan. (Pulkamo 1982, 68.)

Kuva 1: IV:1, E:1. Ensimmäinen tosite diakonaattitoiminnasta.

Kuva 2: Kirkkoneuvoston käsikirja vuodelta 1907, om. Markku Kukkonen

Rovaniemen kirkkoneuvosto perusti diakonaattitoimikunnan vuonna 1925, johon valittiin 25 eri alojen johtavaa henkilöä rouvineen ja viisi neiti-ihmistä (Pulkamo 1982, 68). Diakonia joutui vaikeuksiin 30-luvun alussa pulavuosien lamassa (Enbuske ym. 1997, 265). Hilja Ylinamman virka lakkautettiin 15.11.1933 ja vuoden 1938 alusta se perustettiin uudelleen. Rovaniemellä diakoniatyötä tekivät omilla tahoillaan myös Pelastusarmeija ja Teollisuusseutujen evankelioimisyhdistys eli Rovala. (Pulkamo 1982, 68.)

Seurakunnan arkistojen aarteista löytyy tieto siitä, että Hilja Ylinampa on kuitenkin tehnyt kotikäyntejä joulukuun loppuun saakka vuonna 1933. Näyttää siltä, että Hilja on jatkanut työn tekemistä viran lakkauttamisesta huolimatta. Hilja ei ehkä kokenut työtään työnä, vaan enemmänkin kutsumuksena. Hän ei voinut jättää kyläläisiä pulaan. Voi olla myös mahdollista, että virka on lakkautettu vasta vuoden 1934 alusta ja päätös on tehty marraskuun puolella. (IV:1. Ab:23.)

Diakonaattitoimikunta oli sittemmin aktiivinen ja sen ansiosta diakoniatyölle saatiin uudelleen virka 1938. Helmi Kiviharju ja Aarne Tuovinen tekivät kirkkoneuvostolle diakonaattitoimikunnan puolesta 25.10.1937 esityksen, jossa he pyytävät uuden diakonissan palkkaamista vuoden 1938 alusta.

Perusteluissa sanotaan:

”Seurakunnan alueella kaikkialla tunnetaan kipeästi diakonissan puute. Sen saamista toivotaan aivan yleisesti. Seurakuntalaisten myötätuntoa ja harrastusta asian auttamiseksi osoittaa erikoisen selvästi se suuri myötätunto ja innostus, joka tuli diakonaattitoimikunnan myyjäisten syysk. 28. p. 1937 osaksi sekä lahjoittajien että ostajien puolelta. Saatiinhan myyjäisistä puhtaana tulona 5000 mk. Kuitenkaan ei diakonaattitoimikunta rohkene ottaa vastuulleen koko diakonissan palkkausta pelkästään lahjavarojen saannin pohjalta, vaan olisi tässä saatava seurakunnalta vuotuinen määräraha.

Hiippakuntamme piispan Juho Mannermaan äskettäin vieraillessa seurakunnassamme keskusteltiin hänen kanssaan tästä asiasta ja hän oli sitä mieltä, että seurakuntaan olisi ehdottomasti saatava diakonissa ja olisi seurakunnan otettava menoarvioonsa määräraha, kuten yleensä kaikissa muissakin seurakunnissa, sillä tällainen tukeminen seurakunnan puolelta on aivan välttämätöntä.” (IV:1. Da:1)

Rovaniemen seurakunnassa on ollut diakonaattityön keräys jo vuodesta 1937. Kuka tahansa seurakunnan jäsen voi avustaa diakonaattityötä merkitsemällä kirjaan avustuksen määrän tai liittymällä yhdistyksen jäseneksi 5, 10 tai 20 mk:n vuosimaksulla. Ensimmäinen kirjaus on lehtori Aarne Tuoviselta, joka on maksanut 20 mk:n jäsenmaksun 20.4.1937. Vuonna -37 kirjauksia tehtiin yhteensä 5000 mk:n edestä. Joulukuun lopussa 1938 varoja oli jo 11 956 mk. (IV:1. Ga:1, Diakoniatyön tilikirja 1937–1939.)

Hilja Ylinampa – ensimmäinen diakonissa

Hilja Ylinampa syntyi Rovaniemellä 4.5.1889. Hän opiskeli diakonissaksi Oulun diakonissalaitoksella ja astui Rovaniemen seurakunnan diakoniatyöntekijän virkaan 1.9.1913. Sairaanhoidon rinnalla Hilja teki ”köyhäinhoitotyötä” esimerkiksi toukokuusta 1914 toukokuuhun 1915 hän kävi 537 kertaa köyhäin ja 447 kertaa varakasten luona. Köyhäinlaitona on ”kerjätty, paikattu vaatteita, viety köyhille ja tuettu antamalla 5 kpl lasten paitoja, 3 kpl villapaitoja, 4 kpl poikain tikkuria, 1 kpl lastentäkkiä, 2 kpl lasten myssyä, ruoka- ja lääkeaineita ym. rahaa köyhille Smk 16:-” (IV:1. Db:1.)

Varoja diakonissan palkkaamiseksi koottiin ”vapaaehtoisilla lahjoilla, kirkkokolehteilla, muuttokirjain sisään jätöillä ja listakeräyksellä”. Erityinen kiitos mainitaan Mantereen Kievarin emännälle, jonka panos varojen listakeräämisessä osoitti suurta toimeliaisuutta. (IV:1. Db:1.)

Hilja Ylinamman päiväkirjoista vuosilta 1929–1933 löytyvät merkinnät, minä päivänä hän on käynyt kenenkin henkilön luona. Hän itse on allekirjoittanut päiväkirjat nimellä Hilja-Kaisa Ylinampa. Päiväkirjoista käy ilmi hoidokin nimi ja asunto, yleensä on eritelty kuka talosta on saanut hoitoa, esimerkiksi ”emäntä ja nimi”, tai ”työmies ja nimi”, ”neiti ja nimi”, ”rouva ja nimi” tai ”ukko ja nimi”. Joissakin tapauksissa hoidokiksi on nimetty koko perhe. Jos hoidettavalla on ollut ammattinimike, on se mainittu (esim. pastori, muurari, mylläri, poliisi, palvelijatar) ja eritelty on myös, onko hoidettava lapsi vai aikuinen. Lasten kohdalla on joskus maininta siitä, onko lapsi tyttö tai poika, joissakin tapauksessa on hoidon saajaksi merkitty vain lapsi. Sairaiden lukumäärä on laskettu, mutta sarake hoitoaika

on pääsääntöisesti tyhjä. Joissakin tapauksissa on merkitty esim. ½ vrk. (IV:1. Ab:23.)

Tämän lisäksi päiväkirjoissa on eritelty kuukausittain köyhien ja varakkaiden henkilöiden määrä. Lisäksi on oma sarake ”muistutuksia”, joissa on mainittu seuraavia asioita: Neuvontaa ja hoitoa (yleisin maininta), korvat huuhdottu, kuollut, desinfiointu, laitettu lääkettä, katsomassa, käsi tukotettu, pantu kääre, vuode korjattu, insuliiniruiske, seerumiruiske, sinappikääre, laitettu tohtorille, ruiske, selitetty sairautta, tukot, kääreet jalkoihin, haavaa hoidettu, kurkku penslattu, pesty ja kammattu, kuume esim. 38 astetta, kuoli klo 3 yöllä. Samoin muistutuksiin oli merkitty ”huone siistitty, ruokaa laitettu” -tyyppisiä kodinhoitotöitä. Päiväkirjoihin on tehty sarake myös sille, onko hoidokin luona valvottu yötä. (IV:1. Ab:23.)

Kuva 3: Hilja Ylinampa. Kuva saatu Hilja Ylinamman sukulaiselta Pertti Ylinammalta 2003. Diakoniatyön kuvaarkisto.

Hilja Ylinampa teki vuoden 1929 aikana 1185 eri käyntiä. Vuodelta 1930 puuttuu niin paljon päiväkirjoja, ettei näitä kahta vuotta voi verrata keskenään. Sen päiväkirjat kuitenkin kertovat vuodelta 1930, että ne kuukaudet, joilta päiväkirja löytyy, Hilja Ylinampa on tehnyt paljon työtä, ilman vapaapäiviä. Esimerkkinä huhtikuu 1930, jossa merkintöjä on paljon ja silti hän on valvonut kuukauden aikana lisäksi 11 yötä eri ihmisten vierellä. (IV:1. Ab:23.)

Vuonna 1930 oli muita vuosia enemmän myös kuolemantapauksia. Jotkut näistä olivat sellaisia, että päivämäärän lisäksi oli merkintä pappi (nimi poistettu), muistutuksissa todettiin ”pantu arkkuun”, joissakin kohdin oli käyty neitiä (nimi poistettu) ensin neuvoa antamassa ja hoitamassa, asiakas oli ollut kovassa kuumeessa, kahden päivän päästä on ”pantu kääreitä”, seuraavana päivänä ”kuoli klo 6” ja taas seuraavana päivänä ”pantu arkkuun”. Hilja Ylinampa huolehti asiakkaistaan loppuun asti. (IV:1. Ab:23.)

Vaikka vuodelta 1931 puuttuu yhden kuukauden päiväkirja kokonaan, on käyntien määrä noussut 1450:een. Päiväkirjamerkintöjen kirjaustavassa on eroja, toisinaan yhdellä rivillä lukee kokonainen perhe ja sukunimi, yleensä kuitenkin vain yksi henkilö. Kaikki vierailut eivät sisällä ns. sairaidenhoitoa, vaan päiväkirjoista käy ilmi, että Hilja Ylinampa on tehnyt paljon käyntejä, joissa on eritelty, että hän on vain neuvonut ihmisiä tai desinfioinut haavan, vaihtanut tukot tms., eikä sairaita ole noilta käynneiltä tilastoitu. Hilja Ylinampa teki 2-8 vierailua päivässä hoidokin luona ja huomioitavaa on, että matka taittui tuolloin polkupyörällä. Kenties toisinaan Hiljalla saattoi olla käytössään hevonen, sillä jonakin päivänä hän on voinut käydä Vian kylässä ja Hirvaalla samana päivänä. (IV:1. Ab:23.)

Hilja Ylinampa on merkinnyt myös käynnit, joissa hän itse esimerkiksi on tarvinnut neuvoa, kuten 4.2.1929 hän on käynyt kauppalassa tohtori Jyrhämän luona tällaisella vierailulla. Joissakin tapauksissa sairaana on ollut koko perhe. Esim. kesäkuulta 1929 on eräässä perheessä ollut sairaana isäntä, vaimo, työmies ja kolme lasta. Heitä on käyty katsomassa joka päivä 5.6.–12.6. ja 14.–16.6., 18.6., 20.6. ja 25.6. Kuukauden aikana Hilja vieraili tämän perheen luona 14 kertaa ja hän on kirjannut ylös kaikkien perheen jäsenten kuumemäärät. Kuumetta on hoidettu kääreillä. Viimeiset kerrat on kirjattu vain muistutus -sarakeeseen, että ”*katsomassa*”. (IV:1. Ab:23.)

Vaikka talvella on ollut varmasti vaikeampaa kulkea talosta toiseen, Hilja Ylinamman käyntien määrässä kesällä tai talvella ei ole suurta eroa. Marraskuulla Hilja on tehnyt 26 työpäivää ja päiväkirjamerkinnän mukaan 14.–18.11. hän on ollut ”neljä päivää Oulussa asioillani”. Joulun ajan käynneissä on aattona merkintä neljästä eri vierailusta, jossa annettu jouluavustusta perheille ja viety ruokatavaraa, sama toistuu myös vuoden 1931 päiväkirjoissa. Joulupäivänä 1929 ja 1931 on vain merkintä: Joulukirkossa. (IV:1. Ab:23.)

Vuonna 1931 merkintä 23.4.–10.5. Tuberkuloosityössä Helsingissä, silti hänellä ei ole muita päiviä, joissa ei olisi merkintöjä eli joita voisi vapaapäiviksi tulkita. 1931 puuttuu yhden kuukauden päiväkirja, toisen kuukausista Hilja Ylinampa on ollut lomalla. Marraskuussa 1931 on merkintä 5–6.11. ”*Allekirjoittanut sairaana*”. (IV:1. Ab:23.)

Päiväkirjamerkintöjä on lähes joka päivälle! Vuonna 1931 on loman lisäksi vain kaksi päivää, jolloin Hilja Ylinampa ei olisi ollut työssä. Niistä toinen on joulupäivä, jolloin on merkintä joulukirkossa. Vuonna 1932 on ennätyskuukausi joulukuu, jossa on 238 merkintää yhdessä kuukaudessa. Vuoden kokonaiskäyntimäärä on 1163 käyntiä, vaikka päiväkirjat puuttuvat helmi-huhtikuulta ja kesäkuu on ollut lomakuukausi. Näyttäisi siltä, että Hilja Ylinamman työtahti vain kiihtyi vuodelta. (IV:1. Ab:23.)

Diakonaattitoiminta 1920-luvulla

Kuvaan ensin 1920-luvun Rovaniemeä, jotta on helpompi siirtyä ajatuksissa diakoniatyöntekijän maailmaan tuohon aikaan. Rovaniemen seudulla viljelmien määrä kasvoi itsenäistymisen jälkeen hitaasti, ja valtaosa pientilallisten elämästä tuli metsätöiden parista. Kokonaisväkiluku seurakunnassa kasvoi tasaisesti. Vuonna 1910 seurakunnassa oli 10 960 asukasta ja kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 1920 asukkaita oli 13299. Kuolleisuuden aleneminen vaikutti väkiluvun kasvuun. (Enbuske ym. 1997, 173–179.) Karjatalous lisääntyi pienillä tiloilla ja maidon jalostuksessa astuttiin uusi askel, kun Rovaniemen Osuusmeijeri perustettiin 1927. Monet miehet työskentelivät savotoilla ja utoissa. Liikkeiden ja yritysten määrä kasvoi 20-luvulla kauppalan alueella. (Enbuske ym. 1997, 205–212.)

Tieverkkoa rakennettiin ja ensimmäiset autot saapuivat Rovaniemellekin. Suosittuja kulkuvälineitä olivat höyrylaivat, jotka tarjosivat vaivattoman kyydin Kemijokea pitkin Viirinkylään ja Ounasjoki-varressa Tapionkylään. 1920-luvulla yleistyi sähköistäminen ja sähkönjakeluverkko laajeni vuosikymmenen loppuun mennessä Saarenkylään saakka. Ensimmäiset palvelut matkustavaisille, joita toki oli vain vähän, sillä vuosilomalaki tuli voimaan vasta vuonna 1939. Rovaniemi oli kiinnostava kaupunki markkinoidensakin vuoksi. Ounasvaaran hiihtokisat järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1927, hyppyrimäki rakennettiin seuraavana vuonna. (Enbuske ym. 1997, 220, 245.)

Tietty kahtiajakoisuus näkyi yhteiskunnassamme. Kemin rovastikunnan seurakuntien diakonaattitoiminnassa kärsittiin varojen puutteesta. Alla olevan toimintakertomuksen lukumäärät ovat siis lukumääriä yhteensä yhdeksän seurakunnan alueelta.

”Diakonaattitoiminta useimmissa rovastikunnan seurakunnissa on kuluneena vuonna ollut jokseenkin laimeata. Syynä lie ollut tarvittavien varojen puute. Niinpä ei yhdessäkään seurakunnassa ole ollut palkattua diakonia. Tälle kuuluvia tehtäviä on osaksi hoitanut papisto ja diakonissat, osaksi vapaaehtoiset saarnaajat. Diakonisoja on ollut 9:stä rovastikunnan seurakunnasta yksi kussakin. Ilman on siis ollut 4 seurakuntaa. Näistä kahdessa on diakonissan tehtäviä osaksi hoitaneet kunnalliset sairaanhoitajat. Diakonissain toimintakertomukset osoittavat heidän olleen etupäässä sairaanhoitotoimissa. Kaikkiaan on hoidettu 1206 sairasta ja valvottu niiden luona 736 yötä. Sen lisäksi on autettu 377 köyhää mutta muuten ei kirkollista vaivaishoitoa missään ole järjestetty.” (IV:1. Db:1, Kemin rovastikuntaan kuuluvien seurakuntain diakonaattitoiminnasta, 1925)

Rovaniemen seurakunnan diakoniatyöntekijän köyhäinhoidon toimenkuva ilmenee hyvin diakonaattitoimikunnan vuosikertomuksesta vuodelta 1928:

”Seurakunnassa ei ole seurakunnan palkkaamaa diakonia. Sen sijaan on seurakunnassa useampia miehiä, jotka oman kutsuksensa obella ovat joko oman halunsa tai eri kylän asukkaitten kutsun mukaan sekä omassa seurakunnassa että sen ulkopuolellakin olleet evankeliumia levittämässä. Näistä merkittävimmät ovat seppä Marttiini ja Satulaseppä Huhtala. Samat ovat myös levittäneet Raamattua, jonka varasto on ollut Rovaniemen Raubanyhdistyksen hallussa.”

”Diakonissa on olemassa ja saa hän asunnon, lämmön ja valon yksityiseltä ja seurakunnasta valtionavustuksella 9000 mk vuodessa. Diakonittaren tehtävänä on ollut etupäässä sairasten hoito.

Varsinaiseen köyhäinhoitoon voi lukea kuuluvaksi sen, mitä diakonissa on köyhissä kodeissa hoidellut lapsia ja laittanut ruokia sekä jakanut yksityisten lahjoittamia ruokatarpeita ja vaatteita. Muunta toimintoa puutteen alaisten hädän lievittämiseksi ei ole seurakunnan puolelta järjestetty. Naapurirakkaus on siihen kristillisesti valistuneita usein saattanut, milloin kunnallinen köyhäinhoito ei asiaan ole puuttunut. Lasten kristillistä kasvatusta varten ei seurakunta ole palkannut työntekijää. Vapaaehtoisia pyhäkoulunpitäjiä on paljon. Lapsille on jaettu kirjasia kinkeritilaisuuksissa.

Diakonaattijohtokuntaa ei ole saatu edes koolle mitään toimimaan. Kunnalta ja seurakunnan verovaroista ei avustusta ole pyydetty. Elojuhlaa ei ole vietetty viime vuonna.” (Diakonaatti-toimen vuosikertomus 1928.)

Vanhin Rovaniemen seurakunnan kirkonarkistoon huolellisesti talletettu diakonaattitoimikunnan pöytäkirja on päivätty 6.9.1928. Kokous pidettiin Rovaniemen kirkkoherran virastossa ja

”saapuvilla olivat rouvat Snellman, Maiju Niska ja Tyne Nuotio, neidit Helmi ja Hilja Kiviharju. Kirkkoherra Seppänen, pastori Laitinen, taloustirehtööri M. Pallari, kauppias Louekari, kanttori Jäntti ja opett. Nuotio.”

Pastori Laitinen toimi kokouksen puheenjohtajana ja sihteerinä opettaja Nuotio. Huomionarvoista on, että diakonaattitoimikunnassa oli ainakin viisi naista.

”Puheenjohtaja teki selkoa diakonaattikassan varoista huomattuaan, että kassan varat ovat käyneet vähäisiksi, joten diakonaattitoiminnan jatkaminen käy vaikeaksi, ellei varoja saada lisää. Tämän vuoksi ehdotti hän kokoukseen keskusteltavaksi millä keinoin varoja voitaisiin saada. Asiasta keskusteltiin ja päätettiin järjestää n.s. elojuhlat, jotka järjestetään Kirkonkylän Antinkadun kansakoululla ensi lokakuun aikana. Tämän vuoksi valittiin erikoinen toimikunta, joka huolehtii jublan järjestämisestä, varojen keräämisestä, sekä muusta ohjelmasta jublaa varten.” (IV:1, Ca:1. Diakonaattitoimikunnan ptk 1928.)

Rovalassa tapahtunut uskonnollinen työ

Rovalan työ alkoi vuonna 1923. Setlementtitoiminnalla oli selkeä uskonnollinen luonne, joka korostui erityisesti toiminnan alkuvaiheessa. (Pirilä 2005, 44). Rovalan ensimmäinen johtaja oli pastori Aaro Tolsa. Rovalan johtajina ja työntekijöinä on uurastanut useita pappeja (Pirilä 2005, 127). Rovalan papit toimivat seurakunnan pappien apuna aina vuoteen 1963 saakka. Rovalassa alkoi 1930-luvulla myös työmuotoja, kuten kerho- ja partiotoimintaa, jotka otettiin seurakunnan työmuodoiksi vähän myöhemmin. (Pulkamo 1982, 80–81.)

Rovalan työllä oli valistuksellinen luonne, johon liittyi diakoninen vivahde. Esimerkiksi ensimmäisenä toimintavuonna pidettiin metsätyömailla 88 tilaisuutta, joissa oli 122 esitelmää tai puhetta lähes 10 000 kuulijalle. Esitelmien aiheita olivat mm. raittius, ihminen kuoleman edessä, aineellisuuden ja henkisyuden kamppailu aikanamme jne. (Pirilä 2005, 76.)

Liikkeelle lähdettiin vahvalla hengellisellä työnäyillä, kohdattiin ihmisiä talvityömailla metsissä, kesällä uittopaikoilla, järjestettiin tilaisuuksia tukkityöläisille, toimittiin maalaisnuorison keskuudessa ja ennen kaikkea otettiin osaa seurakuntatyöhön. (Pirilä 2005, 74.)

Diakonaattitoiminta 1930-luvulla: ”Pääpaino köyhäinhoidossa”

Kauppalaksi muuttunut Rovaniemi kehittyi entisestään. Hotelli Pohjanhovi avattiin 1936 ja matkailijoille suunnattuja palveluita alkoi syntyä enemmän. Rovaniemi oli kaikkien pohjoisen linja-autojen pysähtymispaikka ja linja-autoliikenne vilkastui. Tiloja perustettiin yhä laajemmalle alueelle ja peltoja raivattiin. (Enbuske ym. 1997, 219–221.) Hotellielämä oli harvojen herkkua mutta Rovaniemellä oli paljon köyhiä ja ihmisiä, jotka tulivat toimeen niukalla elannolla.

Hilja Ylinamman jälkeen ei Rovaniemen seurakunnassa ollut diakonissaa vuosien 1933–1939 välillä. Joko diakonissaa ei saatu tai ei ollut vara palkata? Pappien työnjakosuunnitelmissa määriteltiin heidän tehtävänsä, joista yhdelle kuului myös diakoniatyötä. Tämä käy ilmi Rovaniemen papiston työnjakosuunnitelmasta 14.1.1932, allekirjoittajana kirkkoherra J.L. Seppänen ja kappalainen V.E. Laitinen. Asiakirjasta selvisi, miten pappien työt jaetaan. Eritelty on jumalanpalvelukset kirkossa, kääntäjäsaarnat ja muut satunnaisluontoiset saarnat, liturgiset toimet jumalanpalveluksissa, kyläjumalanpalvelukset, sunnuntaihautaukset, muut kirkolliset toimitukset, kansliatyöt, kinkerit ja rippikoulutyö.

”Pyhäkoulutyön, kiertokoulun ja järjestetyn nuorisotyön sekä diakoniatyön huoltaminen kuuluu etupäässä kappalaisen tehtäviin jäädessä kirkkoherran velvollisuudeksi siinä määrin kuin on tilaisuudessa toimia myös näillä aloilla.” (II Ea:1)

Vastaava asiakirja vuodelta 1938 säätää diakoniasta omalla pykälällään:

”Myös diakoniatyöntekijäin, diakonissain ja diakoniatoimikunnan työn ohjaus ja valvominen on kappalaisen erikoisena huolena.” (II Ea:1. Kirkollisten ja viranomaisten kirjeet ja päätökset 1901–1964.)

Diakonaattitoimikunnan kokouksen pöytäkirja 16.9.1937 kuvaa hyvin 1930-luvun elojuhlien järjestämiseen liittyviä yksityiskohtia:

”Päätettiin pitää myyjäiset elojuhlissa Palokunnantalolla syyskuun 28. p. klo 13 alkaen. Toimikunnan nimissä lähetettiin asiaa selostava kirjoitus sekä Rovaniemi-lehteen että Lapin Kansaan. Samoin päätettiin kääntyä kirjelmällä eri kyläkuntiin pyytäen avustusten keruuta viljan ja vihannesten muodossa,

seuraaville henkilöille (yhteensä 13 henkilölle Ounasjoen suunnalta ja 24 henkilölle Kemijoen suunnasta). Emänniksi päätettiin pyytää myyjäisiin klo 13–17 seuraavat rouvat (7 blöä) ja klo 17–21 neidit (4 blöä) ja rouvat (4 blöä), toimikunnan naiset avustavat edelleen. Klo 19 on ohjelmaa: Kirkkoherra Laitisen ja pastori Eemeli Salmen puheet, opettaja Augusta Lappalaisen yksinlaulua ja kirkkokuoron esityksiä.” (IV:1, Ca:1, Diakonaattitoimikunnan ptk 1937)

Anni Tyni diakonissaksi 1939

Vuonna 1939 seurakuntaan tuli diakonissaksi sisar Anni Tyni. Ote diakonaattitoimikunnan pöytäkirjasta 8.1.1939 klo 18.30. Kokous pidettiin laestadiolaisella rukoushuoneella, 1930-luvulla jakautuneen vanhoillislestadiolaisuuden Rauhan Sanan suunnan talolla. Valittiin vuodeksi 1939 eri virkailijat: puheenjohtajaksi johtajatar Helmi Kiviharju, varapuheenjohtajaksi kirkkoherra V.E. Laitinen, sihteeriksi lehtori Aarne Tuorinen. Lisäksi valittiin rahastonhoitaja, kaksi tilintarkastajaa ja heille varatilintarkastajat.

”Seurakuntaan on tullut diakonissaksi sisar Anni Tyni Tammik. 15 pstä – 1939. Diakonissalle päätettiin vuokrata huoneet keittiö ja kamari Unno Tirkkoson talosta vuokra 350 mk kuukaudessa. Sihteeri järjestää asian samoin hankkii huonekaluja tarpeen mukaan ja pubelin. Kokouksen puolesta puheenjohtaja Helmi Kiviharju, Aarne Tuorinen sihteeri.” (IV:1, Ca:1, diakonaattitoimikunnan ptk 1939.)

Diakoniatyön kertomuksesta käy ilmi, että Anna Tyni oli työssä 15.1.–16.10.1939. Anna Tyni on tilastoinut tuolta ajalta sairaiden lukumääräksi 101 henkilöä, muita apua tarvitsevien määrä oli 12. Hän kävi 46 köyhän luona ja 168 varakkaan luona ja valvoi 42 yötä. Köyhäinhoitotyön pääasiallinen laatu on ollut sairas- ja sielunhoitotyötä. Hän kertoo, että noin 12 henkeä käy diakonaattiompeuseuroissa. *”Lokakuun 16 päivästä alkaen reservissä”*, hän kirjoittaa kertomuksessa. Tuolloin lokakuussa alkoi YH eli laajat yleiset kertausharjoitukset talvisodan kynnyksellä. Talvisota alkoi 30.11.1939. Vuoden 1940 kertomuksesta käy ilmi, että Anna Tyni on tullut reservistä 8.3.1940, kun talvisota päättyi aselepoon 13.3.1940. (IV:1, Db:1.)

Ote diakonaattitoimikunnan kokouksen pöytäkirjasta 29.7.1940:

”Diakonissalaitoksen johtajan kirjelmän johdosta seurakuntasisaren palkkauksen korotuksesta päätettiin, että henkilökohtaisena korotuksena maksettaisiin 150 mk kuukaudessa syyskuun 1. pstä 1940 alkaen.” (IV:1, Ca:1)

Diakoniakylä- ja kortteli-toimikuntien synty 1940-luvulla

Talvisodassa venäläiset pommittivat Rovaniemeä ensimmäisen kerran 21.12.1939 ja pahimmat tuhot kärsittiin tammi-helmikuussa 1940. Rovaniemi tuhoutui sodassa pahoin. Maalaiskunta säästyi pahimmilta tuhoilta, ja heti sodan päätyttyä evakuoituja ihmisiä alettiin palauttaa kotikuntiinsa. Väli rauhan aikaan apua saatiin Ruotsista. Jatkosota puhkesi 1941 ja jatkui kolme pitkää vuotta. Liittolaisena olleet saksalaiset joukko-osastot harjoittivat hyväntekeväisyyttä lahjoittamalla ruokaa varattomille rovaniemeläisille lapsiperheille. Apu oli merkittävää, jopa 300 ruoka-annosta viikossa. Viranomaiset tähdensivät kuitenkin, ettei liika tuttavallisuus saksalaisten kanssa ollut suotavaa. (Enbuske ym. 1997, 307–320, Pulkamo 1982, 85–89.)

Pitkittynyt sota leimasi ihmisten elämää. Monet asiat olivat säännösteltyjä ja kiellettyjä ja seurakunnan tilaisuuksissa ilmaistiin huolta moraalien löystymisestä. Koko Lapin lääni määrättiin evakuoitavaksi syyskuussa 1944 ja raskaimmin evakko aika koetteli sairaita, vanhuksia ja pieniä lapsia, joiden kuolleisuus oli suuri. Evakko aika asetti erityisiä vaatimuksia myös ihmisten hengellisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Raskaat kokemukset ja koti-ikävä saattoivat synnyttää ihmisissä herätyksen kaipuun. (Enbuske ym. 1997, 334–337, Pulkamo 1982, 90–93.)

Katkenneet tiet ja sillat, pahoin tuhoutuneet asunnot ja esimerkiksi miinavaara hidastivat väestön kotiinpaluuta, joka tapahtui varsinaisesti vasta huhti-kesäkuussa 1945 (Enbuske ym. 1997, 342). Kirkkohallitukselta saapunut kirje 3.2.1947, joka on osoitettu Oulun hiippakunnan tuomiokapitulille, kuvastaa hyvin vaikeaa tilannetta.

”Kirkon keskusrahaston tukemaa seurakunnallista jälleenrakennustyötä suunniteltaessa on, huomioon ottaen tarkoitukseen käytettävissä olevien varojen vähyyden sekä eräiden rakennusaineiden, kuten vesi- ja lämpöjohtoputkien, radiaattorien, naulojen ja betoniteräksen ja osittain myöskin ammattitaitoisen työvoiman puutteen, toistaiseksi tyydyttävä vain pappien ja kanttori-urkuriin sekä diakonissojen asuntojen sekä sellaisten seurakuntatalojen rakentamiseen, joihin tulee myöskin asuinhuoneita.

Varsinaisten kirkkojen rakentamiseen ei toistaiseksi ole ryhdyttävä, ellei ulkomailta saada sitä varten lahjavaroja ja välttämättömiä rakennustarvikkeita.”

(II Ea:1. Kirkollisten ja viranomaisten kirjeet ja päätökset 1901–1964.)

Jälleenrakennus alkoi heti ja se maksettiin lappilaisten selkänahasta. Kirkkoa pidettiin sota-aikana henkisen kesto-kyvyn tukipylväänä; se järjesti sankarihautajaisia ja tuki surevia omaisia. Kirkko edusti turvallisuutta ja pysyvyyttä aikana, jossa muu yhteiskunta muuttui nopeasti. Seurakunta menetti sodassa kaikki rakennuksensa ja velkaantui sotavahinkojen vuoksi. Vuoteen 1950 mennessä seurakunnan talous saatiin taas jaloilleen ja uusi kirkko vihittiin käyttöön. Diakoniatyötä tehtiin sodan jälkeen useita vuosia vapaaehtoisin voimin, kunnes vasta 1951 saatiin virkaan diakonissa. Virka olisi täytetty jo aiemmin, mikäli sopiva henkilö olisi löytynyt. (Enbuske ym. 1997, 359–363, Pulamo 1982, 94–99, 117.)

Toinen maailmansota synnytti niin sodan aikana kuin jälkeen monenlaista avustustoimintaa, johon myös seurakuntaväki osallistui laajasti kautta maan. Yleisesti alettiin tuntea, että myös kirkon olisi annettava suurempi panostus häädässä olevien auttamiseksi. Merkittävän sysäyksen näille ajatuksille antoivat tammikuussa 1943 Tampereella pidetyt kirkkopäivät, jossa keskeisimpiä aiheita oli diakoniatyön edistäminen kirkossamme. (Kukkonen 2007b.)

Diakonian virka kirkkolakiin

Jatkosodan aikaan Kirkkolakiin sisällytettiin vuonna 1944 säännökset, joissa määriteltiin diakoniatyö seurakunnan tehtäväksi ja diakonian virka pakolliseksi jokaiseen seurakuntaan.

SUOMEN KIRKON DIAKONIAN JOHTOSÄÄNTÖ.

Kristillisen laupeudentoiminnan tarkoitus.

1 §.

Kristillisen laupeudentoiminnan tarkoituksena on kristillisestä rakkaudesta johtuva hengellisen, ruumiillisen ja aineellisen avun antaminen seurakunnan hädänalaisille, ja sen tulee erityisesti kohdistua niihin, joiden hätä on suurin tai joihin muu avustustoiminta ei ulotu. (KL 88§.)

Tätä varten seurakunta toimii palvelevan mielen herättämiseksi kaikissa jäsenissään ja ylläpitää paimenviran apuna seurakunnallista palvelustointia eli diakoniaa, niin että Jumala tulisi kirkastetuksi ja jokainen avun tarpeessa oleva saisi kokea, että seurakunta, kantaen hänen kuormaansa, tahtoo auttaa häntä voimainsa mukaan.

Tämän palvelustoimen harjoittamista varten seurakunta ottaa palvelukseensa diakonisseja tai diakoneja ja muita siihen tehtävään tarvittavia henkilöitä. (KL 11 §)

Tässä toiminnassa seurakunta on tarpeen mukaan yhteistyössä yhteiskunnallisen huoltotoiminnan kanssa.

10 §.

Diakonin ja diakonissan palkka, joka yleensä vastaa valtion viran ja toimen haltijan palkkauslain 3 §:ssä mainittujen 4-8 palkkausluokkien palkkaa, suoritetaan seurakuntarahastosta.

Seurakunta myöntääköön laupeudentoimeen tarvittavia varoja siinä määrässä kuin sen oloihin ja varoihin katsoen on kohtuulliseksi katsottava. (KL 287 §.)

Varojen hankkimiseksi diakoniatoimintaa varten on seurakuntalaisia kasvatettava vapaaehtoiseen anteliaisuuteen.

(Ote Suomen kirkon diakoniatyön johtosäännöstä, hyväksytty piispainkokouksessa 12.12.1944)

Valtakunnallisesti diakoniatyön käynnistymisen kannalta merkitykselliseksi tuli se, kun laajennettu piispainkokous hyväksyi 13.12.1945 Suomen kirkon seurakuntatyön keskusliitossa (SKSK) valmistuneen muistion kirkon sosiaalisen työn yleisohjeeksi. Diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien työ käynnistyi tämän yleisohjeen perustalta. (Kukkonen 2007b.)

Yleisohjeissa nähtiin välttämättömänä, että seurakunnissa syntyy vastuuta jäsenistään myös ”sosiaalisessa mielessä”. Toisin sanoen seurakunnat toimisivat hengellisinä yhteisöinä ja ”sosiaalisina yksikköinä”. Tämä vaatii sosiaalisen vastuuntunnon heräämistä ja työn suunnitelmallista organisoimista. Ohjeissa nähtiin tärkeänä diakoniatyöntekijän palkkaamisen ja diakoniatoimikunnan lisäksi muodostaa kylätoimikuntia ns. ”kylänvanhimman” ympärille. Näin kylätoimikunnat jakaisivat osan vastuuta diakoniatoimikunnan kanssa ja olisivat sen työorgaaneja. Nähtiin tärkeänä, että kaikkia seurakuntalaisia kasvatettaisiin työskentelemään konkreettisesti lähimmäisen hyväksi. (Kukkonen 2007b.)

Viitteitä diakoniapiirihenkilöille ja kylä- ja korttelitoimikunnille diakoniatyöhön

”Seurakuntien rakkaudenpalvelu on mitä moninaisinta. Diakoniapiirihenkilöiden ja kylä- ja -korttelitoimikuntien tehtävänä on sen kaikinpuolinen hoitaminen. Niiden on pyrittävä ottamaan vastuulleen kyläkunnan tai korttelin niin hyvin hengelliset kuin henkiset ja aineellisetkin tarpeet ja koettava saada koko kylän tai korttelin väki mukaan seurakunnalliseen palvelutyöhön. On mahdotonta luoda mitään täydellistä kuvaa niistä tehtävistä, joita kristillinen rakkaus suoritettavaksemme asettaa. Rakkauden benki on vapaa ja sisällöltään rajattoman rikas. Seuraavassa esitetään vain pieni osa niitä asioita, joita diakoniapiirihenkilöt ja kylä- ja -korttelitoimikunnat voisivat hoitaa.”

1. Palvelumielen herättäminen ja kasvattaminen
2. Ensiavun antaminen
3. Sairasten ja vanhusten viikko
4. Toiminta turvattomien lasten hyväksi

5. *Vangit ja heidän perheensä*
6. *Kunnalliskodit, työlaitokset, vankilat, orpokodit, sairaalat, parantolat ym. laitokset*
7. *Asunto-olojen parantaminen*
8. *Kristilliset julkaisut*
9. *Työseurat*
10. *Ulkomailta saatavat lahjat*

(Kukkonen 2007b.)

Sosiaalisen työn yleisohjeissa oli myös kehoitus hiippakunnille palkata sosiaalista työtä varten hiippakunta-apulainen (= nykyisen hiippakuntasihteerin edeltäjä), jonka tehtävänä oli kehittää diakoniatyötä yhdessä seurakuntien kanssa. (Kukkonen 2007b.) Toimikuntien kautta siis toteutui tärkeä tavoite saada maallikkovoimia aktiivisesti mukaan seurakunnan toimintaan. Diakoniatoimikuntien jäsenet ovat tunteneet tarkoin ne ihmiset, jotka eniten apua tarvitsevat. (Pulkamo 1982, 156–157.)

Diakoniakylätoimikuntiin haluttiin saada arvovaltaisia ja luottamusta nauttivia henkilöitä. Toimikunnat asetettiin kinkereillä, joissa alueen oma väki sai keskuudestaan valita nämä luottamushenkilöt. Kylätoimikuntien tehtävä määriteltiin näin: Niiden on herätettävä alueensa asukkaissa vastuumieltä oman piirinsä kärsivistä, otettava huostaansa ne ihmiset, jotka ovat toisilta unohtuneet ja itse otettava vastatakseen oman alueensa huollosta. Työn viriämiseksi tarvitaan mukaan kaikki kansankerrokset, etenkin toimeliaita mieshenkilöitä, opettajia, koululaisia, nuorisopiirejä sekä eri yhdistysten ja järjestöjen edustajia. (Laitinen & Tuomi 1950, 60).

Ensimmäiset kylätoimikunnat jo 1946

Rovaniemen seurakunnan ensimmäiset kylätoimikunnat aloittivat toimintansa jo vuonna 1946 Yläkemijoella Auttissa, Pekkalassa ja Viirillä (tieto kyläläisiltä). Yleinen perustamiskausi oli 1947, jolloin asiakirjoista löytyy peräti 40 kinkereillä valittua kylätoimikuntaa. (Kukkonen 1997a.)

Pentti J.P. Seppänen lähestyi diakoniakylätoimikuntia 9.5.1947 kiertokirjeellä, mistä käy hyvin ilmi diakoniakylätoimikuntien rooli.

”Tervehdimme teitä Jumalan armolla ja rauballa. Rovaniemen seurakunnassa on viime talvena valittu kinkereillä diakoniakylätoimikuntia rakkauden toiminnan ehyttämiseksi. Seurakunnan Herra, Kristus, on tämän tehtävän uskonut seurakunnallensa. Tässä mielessä pyytäkäämme olla mukana tässä työssä Hänen kunniauksensa ja apuatarvitsevien lähimmäistemme hyväksi.

Ensimmäisenä tehtävänä pyydämme kylätoimikuntia lähettämään luettelon apuatarvitsevista ja millaista aineellista apua kukin tarvitsee, sekä ilmoitus hänen perhesuhteistaan. Tehtävänä on välittää Amerikan Luterilaisten kirkkojen lahjoja. Kylätoimikuntien ei tarvitse jakaa mitään mikä muualta tulee, ainoastaan

lähettää tarkoin barkittuansa luetteloja apuatarvitsevista kyläläisistään osoitteella: Diakoniatoimikunta, Kirkkoherranvirasto, Rovaniemi.

Mikäli kylätoimikunnat voivat järjestää apuatarvitseville keskuudestaan keräyksellä jotain avustusta, olisi se sangen suotavaa. Toivottaen Jumalan siunausta ja Hänen rakkautensa osallisuutta merkitsemme diakoniapäätötoimikunnan puolesta Pentti J.P.Seppänen, puheenjohtaja ja Paulina Junttila, sihteeri. (IV:1. Da:1, 1947.)

11.8.1947 samat henkilöt lähestyivät diakoniakylätoimikuntia kiertokirjeellä, josta käy ilmi, että diakoniakylätoimikunnat ovat valtuutettuja hoitamaan kyläkunnassaan myös pyhäkoulutoimintaa. Tämän vuoksi järjestettiin valmennuskursseja, joihin kylätoimikuntia pyydettiin lähettämään osallistujia. Kirjeessä todetaan:

”Erikoisesti tahtoimme laskea pyhäkouluasian diakoniakylätoimikuntien sydämelle, meidän tiedämme miten maailma riitelee jo pienten lasten sieluista. Tehkäämme työtä vielä kun on tilaisuus, tehkäämme rukousten kanssa.”
(IV:1. Da:1, 1947.)

Toimikunnat ovat virallisesti aloittaneet toimintansa vuonna 1947. Diakoniakylä- ja korttelitoimikuntien 50-vuotishistoriikki on esitetty Rovaniemen kirkossa 1997. Johtava diakoni Markku Kukkonen on koonnut aineistoa silloista juhluvuotta varten ja päivittänyt sitä kymmenen vuotta myöhemmin. Tässä diakoniatyön 100-vuotishistoriassa se on merkittävässä roolissa.

Ote juhlapuheesta: ”Vasta nyt, saatuaani tehdä tämän matkan diakoniakylä- ja korttelitoimikuntien historiaan ymmärrän, miten mittaamattoman ja suurenmoisen diakoniatyön, diakoniatyöntekijöiden rinnalla, toimikunnat ovat suorittaneet seurakunnassamme.” Markku Kukkonen sanoo kylätoimikuntien työn olleen merkittävää henkistä, hengellistä, sosiaalista ja aineellista jälleenrakennustyötä sodan jälkeisessä Suomessa.

Lokakuussa 1948 hyväksyttiin uusi diakoniaohjesääntö (Liite 1), jossa Rovaniemen diakoniatoimikunta laajennettiin 15-henkiseksi **diakoniapäätötoimikunnaksi**. Sen tavoitteena oli herättää yhteistä vastuuta avun tarpeessa olevien lähimmäisten auttamiseksi (Pulkamo 1982, 118). Diakoniapäätötoimikuntaan kuului viranhaltijoiden lisäksi edustajat eri puolilta seurakuntaa. Juoksevia asioita hoitamaan valittiin ns. työvaliokunta. Ensimmäisen diakoniapäätötoimikunnan puheenjohtaja oli kappalainen Pentti J.P. Seppänen. Hän oli hyvin toimelias ja diakoniahenkinen työntekijä. (Kukkonen 2007b.)

Rovaniemen seurakunnassakaan diakoniakylätoimikuntien työn käynnistäminen ei sujunut helposti. Tilannetta kuvaa Sinetän diakoniatoimikunnan vuosikertomusteksti vuodelta 1948:

”Elias Seppälän talossa oli ompeluillan yhteydessä Opettaja Pauliina Junttila selostamassa erittäin valaisevalla puheellaan diakoniatyön muotoja. Hän toi ilmi sen siinä muodossa, että tätä diakoniatyötä täytyy viedä koko kylän väellä ja voimalla eteenpäin, eikä ainoastaan pienen toimikunnan voimalla ja että tämä työ tulisi sydämen asiaksi jokaiselle seurakunnan jäsenelle muodossa tai toisessa, sillä siinä on monenlaista työtä, jota voisi itse kukin tehdä ja toimittaa, jos on hyvää tahtoa ja lähimmäisen rakkautta.” (IV:1. Db:8.)

”Ompeluiltoja ei ole ollut työtärpeiden puutteen vuoksi”, oli yleinen lausahdus kylätoimikuntien toimintakertomuksissa 40–50-luvulla. Halua kokoontua olisi ollut, mutta aika oli sellainen, että jotakin mielekästä tekemistä olisi ollut hyvä olla, jotta voitiin hyvällä syyllä kokoontua yhteen jakamaan asioita.

Kylätoimikunnat tekivät huolellista työtä ja kirjasivat ylös perheitä, jotka tarvitsivat avustusta. Kirkonarkistosta löytyy kymmeniä asiakirjoja, jotka todistavat ympäri seurakuntaa tätä tapahtuneen. (IV:1. Gb:1.) Monet perheet myös lähestyivät pastoria kirjeellään avun saamiseksi.

Kylä X maaseudulla 11.8.1948

”Pastori Pentti Seppänen.

Olen kuullut, että Pastori kuuluu avustustoimikuntaan. Ja minulla on semmoinen asia, että olen jäänyt 5 lapsen kanssa yksin heitä huoltamaan, joista vanhin on 10neljä ja nuorin 1 vuoden.

Isä kuoli sydänhalvaukseen viime toukokuun 2. p:n. joten elämä tuntuu toisinaan hyvin raskaalle. Koti meillä on keskeneräinen, asuinpuoli on vesikaton alla siis sisustamatta. Navetta ja sauna ovat jokseenkin valmiit. Varoja meille ei jää nyt liioin ollenkaan, olimme ilman ansiotöistä eläneitä ja varat mitä oli on menneet kotin perustamiseen, kun olemme ostaneet maan ja rakennustarpeet.

Jos Pastori tietäisi mitään, josta saisi bakea tämänlaisille lapsille avustusta, niin olisin kiitollinen, jos ilmoittaisitte minulle, sillä kaikkeni koitan lasten hyväksi, että saisin heidät ite hoitaa ja pystyisin heitä pitämään kotona, kun myös tämän kodin heille koitan säilyttää. Meillä on 2 lehmää mutta heinät täytyy maksaa, mutta heinät sain niille nyt ensi talveksi.

Kunnioittaen (nimi poistettu).”

Kylä Y maaseudulta 22.1.1948 on lähetetty kirje, jossa sanotaan:

”Hyvä Pastori!

Enkö minäkin ole yksi orpo lahjatavaroita saamaan, joita hyvät ihmiset hyvästä tahdosta laittavat jaettaviksi. Niin minäkin olen monen lapsen äiti, niin toivotaan, että minäkin saisin etes pienen paketin. Vai lieneekö se totta mitä nuo ihmiset puhuvat, että niitä saa kuin kirjoittaa ja pyytää teiltä, että.

Terveisin pyytää (nimi poistettu).”

Myös kiitoskirjeitä löytyy arkistosta.

16.12.1947

”Pastori P.J.P Seppänen.
Rovaniemi.

Täten saan lausua sydämellisimmät kiitokseni niistä raboista, jotka sain Diakonia-toimikunnalta lääkäriässä käyntiä varten. Olen suuressa kiitollisuuden velassa Pastorille, mutta Pyhä Raamattu sanoo: ”Joka köyhää auttaa, hän lainaa Herralle ja Herra on maksava hänelle monin kertaisesti takaisin”. Toivotan teille ja perheellenne Jumalan siunausta. Jumala siunatkoon työtänne. Siunattua Joulua toivottaen.

Kunnioittaen (nimi poistettu).”

”18.1949. Sydämellinen kiitokseni teille, jotka muistitte meitä poloisia paketein ja rahalahjoin jouluna, sillä oli siis meilläkin joulu niin kuin muillakin. Kun saimme rahaa teiltä saimme ostaa joulu annoksemme kuin muutkin ihmiset. Voi kuinka olemme kiitollisuuden velassa teille. Mitä sydämen lämpöisimmät kiitoksemme lähetämme teille.

Tervehtien (nimi poistettu).”

Diakoniakylätoimikunnat olivat aktiivisia. Arkistosta löytyy lukuisia asiakirjoja, joissa näitä toimikuntia kehoitetaan pikaisesti toimittamaan viralliset asiakirjat, kuten toiminta- tai vuosikertomukset diakoniapäätöimikunnalle.

Diakoniakylätoimikunnat pitivät kirjaa siitä, ketä toimikunnissa oli jäsenenä, paljonko he pitivät kokouksia, mitä muita tilaisuuksia toimikunta järjesti (esim. diakoniatyöseuroja, ompeluseuroja, diakoniamyyjäisiä, diakoniakeräyksiä, laitosvierailuja) ja kirjaustavat vaihtelevat piireittäin. Jotkut ovat nimenneet jopa yksittäiset vierailut ja vierailun syyn (esim. sairaus) ja sihteerin tarkkuus kirjauksissa piirtää kuvaa juuri tietyn diakoniatoimikunnan toiminnasta. Vasta 50-luvulla tulivat valmiit lomakkeet, johon täytettiin puuttuvat asiat. Tässä historiikissa joudun rajaamaan yksittäisten diakoniatoimikuntien toiminnan kuvaamisen pois, sillä näin laajassa seurakunnassa toimikuntia on ollut kymmeniä kunakin vuonna 65 vuoden aikana. (mm. IV:1, Ca:1, IV:1.Ab:23.)

Ote erään kylän diakoniatoimikunnan toiminnankuvauksesta 1948:

”Toimintamme on ollut heikkoa. Syksyllä yritimme järjestää Lähimmäisen päivää kansakoululle, pyysimme opettajaa oppilaiden kanssa järjestämään ohjelmaa, johon opettajat suostuivatkin neuvoteltuaan. Minä allekirjoittanut puolestani leivoin vehnäset, laitoin kahvit, kermat, sokerit tarkoituksella lahjoittaa niistä saadut tulot diakoniatoimikunnan hyväksi. Mutta koululle mentyäni huomasiin,

että opettajat olivat menneet pois koululta ja muutamia ihmisiä yrittänyt, mutta palanneet takaisin, kun ovet olivat lukossa. Tämän sain minäkin kokea sinne mentyäni. Sain palata takaisin kaikkine kamppeineeni. Tämän jälkeen (kylän nimi poistettu) Marttayhdistys piti kokouksen, jossa päätettiin, että diakoniatyö otetaan Marttailtojen yhteyteen ja niistä saadut tulot pannaan diakoniatöimikunnan kanssa kahtia. Täällä on vaikea saada eri illoille kokoon mitään kun on matkat pitkät, mutta tämä toimenpide on antanut tuloksia.” (IV:1. Db:8.)

Kuvaus osoittaa jo 40-luvulla yhteistyön voiman ja sen, että usein kylässä ovat yhdet ja samat aktiiviset, jotka ovat mukana kaikessa mahdollisessa toiminnassa. Toimikunnissa on ollut sydämen halu saada paljon aikaiseksi, mutta käytännön realiteetit ovat olleet toiset. Miten saataisiin uusia ihmisiä mukaan toimintaan? Sitä on diakoniatöimikunnissa mietitty aina.

Eräässä toimikunnassa 1949:

”Täällä kylällämme ei ole toimittu ollenkaan, ikävä kyllä, naisilla on kahdet ompeluilat viikossa, se kyllä jo riittää. Ja miehet ovat omissa reissuissaan. Näitä ei saa kokoon. Täytyis saada erikois kyky tätäkin arvokasta työtä johtamaan. Seurakunta nuoret varmaan voisivat parhaiten tämänkin hyvin, yhdessä vanhojen kanssa panna toimintaan.

Tervehtien, (nimi poistettu)”

Suomen kirkon diakoniatyön johtosääntö hyväksyttiin kirkkolakiin 12.12.1944. Siinä diakonia rinnastetaan kristilliseksi laupeudentoiminnaksi, jonka tarkoituksena on kristillisestä rakkaudesta johtuva hengellisen, ruumiillisen ja aineellisen avun antaminen seurakunnan hädänalaisille. Laissa määritellään, että tämän kristillisen laupeudentoiminnan tulee erityisesti kohdistua niihin, joiden hätä on suurin tai joihin muu avustustoiminta ei ulotu (KL 88 §, Tuomi & Laitinen 1950, 56–57).

Laissa sanotaan myös kristillisen laupeudentoiminnan tarkoituksesta seuraavaa:

Tätä varten seurakunta toimii palvelevan mielen herättämiseksi kaikissa jäsenissään ja ylläpitää paimenviran apuna seurakunnallista palvelustointia eli diakoniaa, niin että Jumala tulisi kirkastetuksi ja jokainen avun tarpeessa oleva saisi kokea, että seurakunta, kantaen hänen kuormansa, tahtoo auttaa häntä voimainsa mukaan. Tämän palvelustoimen harjoittamista varten seurakunta ottaa palvelukseensa diakonissoja tai diakoneja ja muita siihen tehtävään tarvittavia henkilöitä. (KL 11 §.)

Rovaniemen seurakuntaan ei ollut 40-luvulla onnistuttu saamaan diakonissaa, vaikka asunto ja palkkauskin olisivat olleet järjestettynä ja varattuina. Diakoniatöiminta oli elpynyt sodan ja hävitysten jälkeen. Diakoniatöimikunta oli aktiivinen ja sen apuna olivat eri kyläkunnissa diakoniatöimikuntineen, joita oli yhteensä 40. Kiertokirjeet ohjasivat kylätöimikuntien toimintaa. Diakoniatyötä tehtiin järjestämällä seuroja, joissa kannettiin kolehti. Seurakunnallista nuoriso- ja pyhäkoulutyötä tuettiin ja tilattiin ja levitettiin hengellisesti herättävää ja rakentavaa kirjallisuutta. (IV:1. Db:1.)

Vuosittain järjestettiin juhlatilaisuuksia ja avustettiin monipuolisesti avun tarpeessa olevia lahjavaattein (Amerikan evankelisten kirkkojen apu) ja rahallisin avustuksin. Rahaa jaettiin päätoimikunnan kautta n. 23 000 mk vuodessa ja kylätöimikunnat kokosivat avustusvaroja 75 000 mk, joista jakoivat avustuksina suurimman osan. Ompeluseuroja perustettiin 50, mutta ”vaatetarvikkeiden puutteessa on vain neljä diakoniaompeluseuraa ollut toiminnassa”. Lähimmäisen päivän talkoissa mukana 70 poikaa ja 195 tyttöä Yhteislyseosta, Lähimmäisen päivän merkkejä myytiin 1000. Sairaitten äitien avuksi järjestettiin yksityistä työapua. (IV:1. Db:1.)

Vuonna 1949 diakoniatyön johtava elin oli 15-henkinen diakoniatöimikunta ja juoksevia asioita hoiti työvaliokunta. Kinkereillä oli valittu 45 diakoniatöimikuntaa. Amerikanapuna jaettiin neljä laatikkoa ja kolme sakkia kenkiä, yksi laatikko leluja (Saarenkylän pyhäkoululapsille), kolme kolia vanhoja vaatteita, yksi laatikko vanhoja kenkiä. (IV:1, Db:1.)

Diakoniatöimikunta sai Amerikan luterilaisten kirkkojen lahjavaraa avustuksena esim. vuonna 1949, 30 pahlilaatikkoa hernesäilykepurkkeja, 20 sakkia vanhoja vaatteita, 1 puulaatikko uutta vaatetta ja 5 pahlilaatikkoa vanhoja kenkiä. Työvaliokunta toimitti jaon. 35 diakoniatöimikuntaa sai tästä jaosta paketin, lisäksi avustettiin 32 perhettä ja 15 lasta ja vanhusta. Rahaa jaettiin diakoniatöimikuntien kautta 195 125 mk. Pyhäkoulutoimintaa ja nuorisotyötä tuettiin ja avustettiin kolme äitiä Kalevalaisten naisten lepokotiin. Työhön kuului rovastikunnan diakoniatöimikunnan kokouksen ja juhlien järjestäminen. Kylätöimikuntia oli kaikkiaan 46, ja he pitivät yhteensä 92 omaa kokousta sekä 19 työseurat. Kiertokirjeitä lähetettiin viisi. Lähimmäisen päivää vietettiin 25.–26.9, Lähimmäisen päivän merkkejä myytiin 5000 kpl, joululehteä ”Kristityn joulu” lähetetty vankiloihin joulutervehdyksenä. Käsityötarpeista oli puutetta. (IV:1, Db:1.) Seurakunnan diakoniatyö oli keskeisesti diakonissojen ja ompeluseurojen työn varassa. Ompeluseurat keräsivät varoja avustustoimintaan. (Kukkonen 2007b.)

Työhön kuului rovastikunnan diakoniatöimikunnan kokouksen ja juhlien järjestäminen. Kylätöimikuntia oli kaikkiaan 46, ja he pitivät yhteensä 92 omaa kokousta sekä 19 työseurat. Kiertokirjeitä lähetettiin 5. Lähimmäisen päivää vietettiin 25.–26.9, Lähimmäisen päivän merkkejä myytiin 5000 kpl, joululehteä ”Kristityn joulu” lähetetty vankiloihin joulutervehdyksenä. Käsityötarpeista oli puutetta. (IV:1, Db:1.)

Koko seurakunnan yhteinen diakonianeuvottelu pidettiin 27.9.1949, johon osallistuivat pääsihteeri Toivo Laitinen, SKSK:n sosiaalishteeri Lauri Tuomi ja Oulun diakonissalaitoksen johtaja Juhani Reinilä. Päivien aikana todettiin, että mahdollisuudet diakoniatöiminnan alalla ovat sangen monipuoliset.

Vuonna 1949 kylätöimikunnille lähetettiin kolme kiertokirjettä. Lähimmäisen päivän talkoot ja juhlat järjestettiin ja Lähimmäisen päivän merkkejä myytiin 4000 kpl. Lisäksi annettiin stipendit kahdelle opiskelijalle kristilliseen kansanopistoon, avustettiin erään oppilaan koulunkäyntiä ja annettiin lisäavustus stipendiaatille. Pöytäkirjasta käy ilmi, että isokokoinen Raamattu toimitettiin kauppalan ja maalaiskunnan kunnalliskoteihin ja lisäksi on ostettu kirjallisuutta. Yhdelle tulipalossa talonsa menettäneelle perheelle on annettu rahallista apua. (IV:1. Db:8.)

Kiertokirjeet toiminnan ohjaajina

Diakoniapäätöimikunta ohjasi diakoniakylätoimikuntia kiertokirjeillä, joissa annettiin ohjeita diakoniatoimikunnille, pyydettiin heitä osallistumaan esim. keräyksiin tai tilaisuuksiin, kehoitettiin järjestämään tapahtumia kuten lähimmäisen päivän juhla (vuodesta 1948) tai kerrottiin, miten diakoniatoimikunta voisi kerätä varoja ompeluseurojen tai surunvalitteluadresseja myymällä.

Näitä kiertokirjeitä lähetettiin esim. vuonna 1947 kolme kpl ja vuonna 1948 vain viisi kpl. Vähitellen ryhdyttiin järjestämään myös erilaisia koulutuspäiviä. Vuonna 1948 hyväksytyssä diakoniaohjesäännössä ohjattiin diakoniakylätoimikuntien toimintaa. (Liite 1, 7-9 §.) Em. ohjeiden lisäksi hüppäkunnalta valmistuivat yksityiskohtaisemmat toimintaohjeet kylätoimikunnille. (Liite 2.)

Kiertokirjeillä haluttiin kerätä tietoa seurakunnan erityisryhmistä. Esim. kirjeessä 14.6.1951 kylätoimikuntia pyydettiin lähettämään tietoa sokeista tai aivan heikkonäköisistä, heidän henkilötiedoistaan, sokeutumisajankohdastaan, taloudellisesta tilastaan ja koulutuksestaan ennen ja jälkeen sokeutumisen (IV:1. Da:1).

Kiertokirjeet olivat luonteeltaan kuin ohjeistuksia, kuinka diakoniatoimikuntien tulisi toimia. Kirjeet olivat myös kannustavia, kuten 27.5.1952 kirjeestä käy ilmi. Seurakuntasisar Anja Isotalo kirjoittaa: *”Kun hyvää teette, älkää lanistuko, sillä saatte ajan tullen niittää, jos ette väsy”*.

Edelleen nykyään diakoniakylä- ja -korttelitoimikunnille lähetetään kiertokirjeitä.

Jälleenrakennuksesta hyvinvointivaltioon

Seurakunnan diakoniatyöntekijöitä olivat seurakuntasisaret, jotka saivat käytännön apua diakoniakylätoimikunnilta. Hilja Ylinamman jälkeen toinen sisar Anni Tyni aloitti virassa vuonna 1939, mutta sen jälkeen on 12 vuoden tauko, ennen kuin seuraava seurakuntasisar saatiin palkattua työhön vuonna 1951. Toinen virka saatiin 1954, tosin siihen aluksi sisältyi myös tyttötyötä. Kolmas virka saatiin 1959 ja vuonna 1973 virkoja oli viisi. (Pulkamo 1982, 157–158.)

Työ oli keskittynyt kotikäynteihin, mutta tuolloin järjestettiin jo yhteisiä kerhoja, leirejä, retkiä ja tapahtumia kehitysvammaisille ja heidän omaisilleen. (Pulkamo 1982, 159–160.) Kotikäyntityö oli kuntoutusta ja työ oli toiminnan järjestämistä, johon kuului ohjaus ja tarvikkeiden hankinta. Kotikäynneillä askarreltiin, opetettiin uskontoa ja annettiin perheelle hoitoapua. Jo ensimmäisenä vuonna toiveissa oli saada musiikkikerho kehitysvammaisille, mutta ”nuorisokanttorin puuttuessa ei ole toimintaa saatu käyntiin. On keskusteltu opettajien käyttämisestä apuna musikin opettamiseen?”. (IV:1. Db:4.)

Diakoniakylätoimikunnat kokoontuivat vähintään kaksi kertaa vuodessa, jolloin suunniteltiin ja tehtiin päätöksiä tulevasta toiminnasta. Kokouksista pyrittiin pitämään pöytäkirjaa ja rahastonhoitajalla oli tilikirja. Tilikertomus hyväksyttiin vuosittain kinkereillä. Perustyömuoto oli työ- tai ompeluilat, joista käytettiin myös nimityksiä käsityöillat, ompeluseurat tai työseurat. Niissä valmistettiin ja korjattiin avustuksina annettuja vaatteita, valmistettiin myyjäistavaraa, pidettiin arpajaisia, veisattiin virsiä jne. Työilloissa työskenneltiin joko talon hyväksi tai toimikunnan varojen kartuttamiseksi. Kylätoimikunnat antoivat talkoo- ja työapua ja talkoovoimin mm. korjattiin asuntoja, poimittiin marjoja, avustettiin peltotöissä, tehtiin polttopuita vanhuksille ja sairaille, nostettiin perunoita ja siivottiin. Sairaiden, invalidien ja vanhusten luokse tehtiin kotikäyntejä. (Kukkonen 1997.)

Kirkossamme vietettiin ensimmäisen kerran Lähimmäisen päiviä 27.–28.9.1947. Päivien tavoitteena oli seurakuntalaisten kasvattaminen lähimmäisen vastuuseen. Yleensä järjestet-

Kuva 4: Lähimmäisen päivän merkki.

tiin lauantapäivänä auttamistalkoot ja sunnuntaina pyrittiin saamaan koko kylä koolle Lähimmäisen päivän juhlaan. Esimerkiksi Alanamassa vuonna 1947 talkoilla tehtiin nuorten miesten voimalla tietä ja sunnuntaina Lähimmäisen juhlassa ohjelmassa esiintyivät koululaiset. Juhlan tuotto tuli kylätoimikunnalle. Lisäksi kerättiin varoja myymällä Lähimmäisen päivän merkkejä (kuva 4). Merkit maksoivat toimikunnille yhden markan vuonna 1947 ja niitä myytiin 5 mk:lla. Vuonna 1948 merkkejä myytiin peräti 5000 kpl, jolloin ostohinta oli 2 mk ja myyntihinta 10 mk. (Kukkonen 1997.)

Kylätoimikunnat järjestivät äitienpäiväjuhlia ja pikkujouluja. Myös erilainen varojen keruu oli toimikunnille olennaista; järjestettiin myyjäisiä, kerättiin kolehteja jumalanpalveluksissa ja seuroissa sekä myytiin adresseja diakoniatyön hyväksi. Vuonna 1978 seurakunnalle hankittiin kaksi uutta adressia, joita myytiin 15 mk:n hintaan, josta diakoniatyötoimikunnalle jäi voittoa 5 mk. Toimikuntien suosituin arpajaismuoto taisi olla langanveto, jolloin narusta vetämällä sai pienellä summalla itselleen yllätyspalkinnon. Muita tuloja olivat kahvi- ja arpajais tulot ja diakoniatyötoimikunnalta saadut avustukset. (Kukkonen 1997.)

Diakoniakylätoimikunnat ovat aina kantaneet suurta vastuuta myös *Yhteisvastuukeräyksen* toteuttamisesta, erityisesti ovelta ovelle listakeräijinä. He ovat toteuttaneet paikallisia tempauksia Yhteisvastuukeräyksen hyväksi ja he ovat myös saaneet omaan seurakuntaan jääneestä osuudesta omalle toimikunnalle varoja. Yhteisvastuukeräys toimeenpantiin ensimmäisen kerran vuonna 1950. (Kukkonen 1997.)

Diakoniakylätoimikunnat harjoittivat jälleenrakennuksen aikana monimuotoista avustustoimintaa. Esimerkiksi välittämällä ns. Amerikan apua eli USA:n kirkkojen lähettämää apua vähävaraisille. Oulun hiippakunnan tuomiokapitulilta on 9.11.1946 saapunut kirje Rovaniemen seurakunnan kirkkoherranvirastolle, jossa asia on kirjattu näin: Kirkkoherranviraston tiedoksi täten ilmoitetaan, että täältä on tänään rautatierahitavarana Rovaniemen asemalle lähetetty Amerikan lut. kirkkojen hädänalaisille toimittamaa lahjatavaraa (vaatetta, kenkiä, säilykkeitä) yhteensä 16 kollia. Allekirjoittajana tuomiokapituliinsihiteeri L. I Itkonen. Vastaava kirje on saapunut kirkkoherranvirastoon myös 25.11.1946. Kirjeessä kerrotaan, että Kirkkojen maailmanneuvosto on lähettänyt lahjasäilykkeitä puutteessa oleville jaettavaksi kolme laatikkoa. (II Ea:1. Kirkollisten ja viranomaisten kirjeet ja päätökset 1901–1964.)

Vuonna 1947 apuna välitettiin 20 säkellistä vaatetta ja yksi laatikollinen kenkiä, jotka lähetettiin joulupaketteina 115 perheelle, joissa oli yhteensä 634 henkilöä. Vuonna 1948 Amerikan apuna saatiin 30 laatikollista hernesäilykepurkkeja, 20 säkkiä vanhoja vaatetta, yksi puulaatikko uusia vaatetta ja viisi pahvilaatikkoa vanhoja vaatetta sekä kaksi säkkiä vehnä jauhoja. Vuonna 1949 apu oli neljä laatikkoa ja kolme säkkiä kenkiä, yksi laatikko vanhoja kenkiä, kolme säkkiä uusia vaatetta ja yksi puulaatikko. Useilla kylillä (esim. Auttissa ja Olkkajärvellä) nämä Amerikan apuna tulleet tavarat myytiin huutokaupalla ja sadut varat käytettiin avustamiseen. (Kukkonen 1997.)

Vuonna 1947 toimikunnat keräsivät varoja yhteensä n. 75 000 mk, joista käytettiin avustuksiin n. 45 000 mk. Vastaavasti vuonna 1949 varoja kerättiin 281 553 mk, joista käytettiin avustuksiin 115 454 mk. Avustuksia annettiin rahana, hankittiin vaatetavaraa, kustannettiin lääkärihoitoa, maksettiin sairaille työapua, kotiäideille kodinhoitoapua ja annettu jouluisin muistamisena ruokapaketteja. Vähävaraisille järjestettiin myös polttopuu-, peruna-, marja- ja villakeräyksiä. Esimerkiksi Sinetässä vuonna 1947 järjestettiin perunamaata sellaisille lapsiperheille, joilla ei ollut omaa maata. (Kukkonen 1997.)

Diakoniakylätoimikuntien työ on aina ollut tärkeässä roolissa tukemassa koko seurakunnan työtä. Toimikunnat järjestivät seuroja ja avustivat jumalanpalveluksissa sekä tukivat pyhäkoulutyötä, joka sekin alun perin oli diakoniatyötoimikunnan lisätehtävänä. Diakoniakylätoimikunnat valtuutettiin hoitamaan pyhäkoulutyötä omissa kyläkunnissaan 1.8.1948 päivätyssä kiertokirjeessä (2/48). Samoin diakoniakylätoimikunnat tukivat nuorisotyötä ja autoivat mm. osallistumalla aktiivisesti seurakunnan tapahtumiin ja jakamalla hengellistä kirjallisuutta tilaisuuksissa. (Kukkonen 1997.)

Diakoniatyö 1950-luvulla: ”Työseuroja ja talkoita”

Suomen väestöstä 1950-luvulla vain kolmannes asui kaupungeissa, loput asuivat maaseudulla. Tuolloin ilmapiiri oli toiveikas ja kylät olivat toimeliaita. Perheet huolehtivat itse vanhuksistaan ja työnjako naisten ja miesten välillä oli selvä: naiset hoitivat karjan, kodin ja lapset, miehet työskentelivät metsätöissä ja pelloilla ja hoitivat hevosen, jos sellainen talossa oli. (Härkönen 1999, 4.)

1950-luvulta alkaen seurakunnan toiminta monipuolistui, mikä näkyi esimerkiksi uusien diakoniakylätoimikuntien perustamisessa. Diakoniakylätoimikunnat antoivat henkistä ja aineellista apua sitä tarvitseville ja diakoniatyöhön kuuluivat oleellisesti myös vanhusten kirkkopyhät, retket ja leirit. (Enbuske ym. 1997, 423.) Kylätoimikunnat toimivat hyvin aktiivisesti ja omatoimisesti lähimmäisten auttamiseksi (Pulkamo 1982, 117). Rovaniemi alkoi osin myös kylätoimikuntien ansiosta toipua sodan aiheuttamista koettelemuksista.

Diakonian luonne muuttui jälleenrakennusvuosina. Diakonia ei enää ollutkaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa jaloa laupeudentyötä, vaan jokaisen seurakunnan keskeinen, lakisäätöinen toimiala. Diakoniasta tuli säännöllistä. (Jäm-

Kuva 5:
Seurakuntasisaren työlaukku 1950-luvulla.

bäck 2010, 108.) Yhteiskunta alkoi myös ottaa osaa sairaanhoito- ja huoltotyöhön. Tuli voimaan lakeja ja asetuksia, jotka koskivat terveydenhoitoa ja laki kunnallisista terveydenhoitajista vakiinnutti ammattikunnan aseman. Kirkko halusi kohdentaa diakonisoiden työn seurakuntiin, eikä halunnut heidän siirtyvän kunnan terveysisäriksi. Kunnallisiin töihin seurakuntasisaria kannustivat paremmat eläke-edut ja vapaus naimattomuuden vaatimuksesta. (Jämbäck 2010, 110.)

Edelleen 1950-luvulla johtava elin Rovaniemen seurakunnan diakoniatyössä oli 15-henkinen diakoniapäätöimikunta ja juoksevia asioita hoiti työvaliokunta. Kyläkunnissa toimi vuonna 1950 kaikkiaan 49 diakoniakylätöimikuntaa. Toiminta oli Amerikan avun jakamista, kirjallisuuden hankkimista sairaaloihin ja kunnalliskoteihin, pyhäkoulutarvikkeiden hankintaa ja Raamatujen antamista vihkkipareille. Päätöimikunta lähetti yhden kiertokirjeen kylätöimikunnille. Vuonna 1950 järjestettiin ensimmäinen Yhteisvastuukeräys. (Kukkonen 1997.)

Seurakunta palkkasi kotisisaren Irma Heikkilän, joka aloitti tehtävässään 1.9.1950. Hän toimi diakoniatöimikunnan johdon alaisena ja kuului neuvottelevana jäsenenä työvaliokuntaan. Kotisisarelle oli vahvistettu ohjesääntö. Kotisarta sai tilata lyhyempiaikaisiin kodinhoitajan tehtäviin äidin sijaiseksi, hänen sairautensa aikana tai äidin käydessä lepokodissa virkistymässä. Kotisisaren tilaukset maalaiskunnan alueelta tekivät diakoniakylätöimikunnat ja hänen tuli varsinaisen työn ohella koettaa herättää kristillisen rakkauden hengessä Jumalan luottavista mieltä sekä rakkautta Jumalan sanaan. Kotisisarelle toimitettiin hengellistä kirjallisuutta koteihin vietäväksi. (Kukkonen 2007b.)

Diakoniakylätöimikunnat eivät aina ehtineet ajoissa toimittaa kertomuksia. (IV:1. Db:8.) Joiltakin piireiltä on tullut vain käsin kirjoitettu tositate siitä, ettei toimintaa ole ollut ja selitystä vähän siihen, miksi sitä ei ole ollut. Yksi esimerkki kylän x (nimi poistettu) diakoniatöiminnasta 1958:

”Kyläkuntamme kohdalla oli viime vuosi raskas. Suru oli vieraana useassa kodissa rakkaan omaisen mentyä pois ja sairautta oli kovasti. Näiden tapausten johdosta oli kyllä yhteistä toimintaa, mutta se on ollut sen laatuista, ettei sitä voida näihin asiakirjoihin paremmin merkitä, mutta voidaan hyvällä syyllä rinnastaa diakoniatöimintään. Näiden vaikutteiden takia lieneekin ompeluilta ym. työ jäänyt syrjään.” (IV:1. Db:8.)

Seurakunnan väkiluku on 50-luvulla kasvanut 31000:sta lähes 43 000:een. Kylätöimikuntien määrä vaihteli 40 ja 56 töimikunnan välillä ja myyjäisten, ompeluseurojen ja keräysten tuotto kasvoi 50-luvun aikana vajaasta puolesta miljoonasta markasta lähes 2 milj. markkaan. Talousarvioon alettiin virallisesti kirjata määräraha diakoniatyölle alkaen vuodesta 1953. Summa kasvoi tasaisesti puolesta miljoonasta markasta yli viiteen miljoonaan markkaan kymmenen vuoden aikana. (IV:1, Db:1.)

Seurakuntaan saatiin lopulta 1951 seurakuntasisar, jonka toiminta oli aluksi lähinnä huoltotyötä. Hän toimi lisäksi työvaliokunnan ja päätöimikunnan sihteerinä. Esimerkki diakonissa Anja Isotalon työstä ajalta 15.4.–31.12.1951: (IV:1. Ab:23.)

Sairaita lapsia 33, aikuisia 51, vanhuksia 4. Parani 88 (100 %), 2 vietiin sairaalaan, sairaskäyntejä 139, hoitopäiviä 130, huoltokäyntejä 96, asiakäyntejä 40, huoltotapaukset sisaren luona 36, käynyt 98 eri kodissa. Seurakunnan väkiluku 31 000. Sisaren huolena on ollut kauppalassa 2 diakoniaompeluseuraa, joissa mukana ollut 10 henkilöä. Pyhäkou-

luja oli 4 kpl ja lisäksi nuortenkerho. Raha-avustusta sai 18 perhettä, lääke- ym. tavara-avustusta sai 87 henkilöä. Loma-aika 10.7.–10.8.1951. Anja Isotalo toimi myös diakoniapäätöimikunnan sihteerinä. Lisäksi hän piti luentoja leireillä ensiavusta ja kotisairaanhoidosta 4 kertaa, työskenteli suurten seurojen ensiapuasemalla 4 päivää, pyhäkoulusihteerikursseilla ja leireillä taloustyössä 14 päivää, toimistotyöhön hän käytti aikaa 14 päivää, hän oli seurakunnan edustajana hiippakunnan diakoniapäivillä ja rovastikunnan diakoniavuosikokouksessa. Diakoniapäätöimikunnan, työvaliokunnan ja kylätöimikuntien kokouksia, joissa hän on ollut mukana, oli yhteensä 23. (IV:1. Ab:23.)

Kirkko oli ollut mukana sodanaikaisessa avustustyössä ja sodan jälkeen se järjestäytyi jakamaan ulkomailta tulleita avustuksia sekä Suomen Huollon ja Kansanapu-keräyksen tuottoja. Kun Kansanapukeräykset päättyivät vuonna 1949, kirkko näki tarpeellisena tehdä erityisen diakoniakeräyksen, mitä vielä Itä- ja Pohjois-Suomessa koettu laaja kato vauhditti. Vuonna 1949 laajennettu piispaikokous päätti järjestää Yhteisvastuukeräyksen vuonna 1950. Siitä alkaen Yhteisvastuukeräys on toimeenpantu joka vuosi nostaen eri vuosina erilaisia hädän kohteita. (Malkavaara 2000, 127–130, 136) Diakoniakylätöimikuntien pöytäkirjoista ja toimintakertomuksista käy ilmi, että myös Rovaniemellä Yhteisvastuukeräyksestä tuli diakoniatyöhön tärkeä työrukkanen. Toimikunnat saivat keräyksen kautta myös omaan avustustyöhönsä kipeästi tarvittavia varoja. (Kukkonen 2013.)

Vuonna 1951 järjestettiin maassamme ensimmäiset pyhäkoulusihteerikurssit ja Pyhäkouluyhdistyksen vuosijuhlat pidettiin tuolloin Rovaniemellä. (II Ea:1.) 50-luvun keskeistä toimintaa olivat diakoniakylätöimikuntien järjestämät työseurat eli ompeluseurat. Käsityötarpeita ei vuosikymmenen alussa ollut, mikä häiritsi ompeluseurojen toimintaa. Lähimmäisen päivää vietettiin jokaisena vuonna. Tapahtumaa varten pidettiin usein suuret talkoot ja sitten vietettiin juhlia ympäri seurakuntaa. Vuosikymmenen loppupuolella ryhdyttiin kuljettamaan ihmisiä näihin juhliin seurakunnan toimesta. Seurakunnalla oli tapana kustantaa rasittuneita äitejä lomaleireille. (IV:1. Db:1)

Varoja kerättiin myymällä adresseja. Rovaniemen seurakunnan diakoniatyö on painattanut itse adresseja, joita sitten on myyty ja tuotto käytetty diakoniatyöhön. Esimerkiksi vuonna 1953 adressin hinta oli 200 mk, josta töimikunta sai toimintaansa puolet. Diakoniatyön ansiosta aloitettiin vuonna 1951 käytäntö, että vihkkipareille annettiin Raamatut vihkimisen yhteydessä. Tämä käytäntö on voimassa edelleen. Tämän lisäksi tilattiin kristillisiä lehtiä kunnalliskoteihin ja huoltolaitoksiin. Paitsi vanhuksia, sairaita, invalideja, sotaorpoja ja heidän perheitänsä sekä muuten hädänalaisia, on diakoniatöiminnan kautta 50-luvulla avustettu seurakunnan vähävaraisia nuoria opintielle. (IV:1. Db:1)

1950-luvulla alettiin toimittaa joulupaketteja ja lähettää tervehdyksinä esim. hengellistä kirjallisuutta vankiloihin. Samoin 50-luvun alkupuolella alettiin huoltaa ja avustaa ruoka-, vaate- ja rahallisella avustuksella rikollisten ja alkoholistien perheitä. 1950-luku oli diakoniakylätöimikunnissa vireää aikaa. Seurakunnan alueella oli paljon suurlapsisia perheitä, pitkäaikaissairaita ja vanhuksia, jotka tarvitsivat apua. Ansiotaso tuon ajan ihmisillä oli erilainen kuin tätä nykyä, eläkkeet olivat pienet ja sosiaaliturva olematon verrattuna tähän päivään. Uutena palvelumuotona lisääntyivät töimikuntien laitosvierailut, joita järjestettiin vanhainkoteihin ja sairaaloihin, esimerkiksi Rautiosaareen, Saarenkylään ja Palosalmelle. Vierailuilla kohdattiin oman kylän vanhuksia. Jotkut kylätöimikunnat ottivat tavaksi merkkipäivämuistamiset. Vanhuksia muistettiin heidän täyttäessä tasavuosikymmeniä. Joissakin kylissä muistettiin lahjashenkilä ylioppilaita ja perheitä, joihin syntyi lapsia. 1950-luvulla diakoniatyö sai Rovaniemen seurakuntaan kolme uutta virkaa vuosina -51, -54 ja -57. ”Vähävaraisten, rasittuneiden ja kipeimmin levon tarpeessa olevien äitien” tukeminen lisääntyi ja äitejä lähetettiin paitsi oman seurakunnan järjestämille äitileireille, myös hiippakunnan eri kansanopistojen järjestämille leireille. (Kukkonen 1997.)

Diakoniatyö 1960-luvulla: ”Sairaiden hoitoa ja yövalvomisia”

Diakoniatyön päätoimikunta kokoontui 1-3 kertaa vuodessa ja työvaliokunta jopa useammin kuin kerran kuukaudessa. Painopiste seurakuntasisarien työssä kääntyi sairaanhoitoon huoltotyön lisäksi. Toiminta näyttää monipuolisemmalta myös sen vuoksi, että esim. vuosikertomukset täytettiin uusille kaavakkeille, joissa oli monipuolisesti sarakkeet eriteltynä esim. vanhusten piirien lukumäärästä tai talkootoiminnasta yleisemmin. Lomakkeissa oli omat kohtansa apuvälineiden hankinnasta aistivillaisille, vanhuksille, invalideille (sokeainkellot, kuulokojeet, silmälasit, rullatuolit, radiot ym.), joten näitä sarakkeita myös täytettiin ahkerammin. (IV:1. Ca:4.)

1960-luvulla alettiin yleisemmin viettää erityisryhmille omia tilaisuuksia ja jumalanpalveluksia, esim. kuurojen jumalanpalvelukset. Romanileirin tiedetään järjestetyn Norvajärvellä joko vuonna 1964 tai vuonna 1965. Leirin vetäjänä toimi diakonissa Lilja Spring-Ollila. Edelleen Lähimmäisen päivän vieton perinne oli yleistä, samoin kuin juhlien järjestäminen äitienpäivien tai muiden juhlapyhien yhteydessä. Avustusten määrät kasvoivat. Rahan arvo muuttui 60-luvulla (100 vanhaa markkaa = 1 uusi markka), mikä näkyy tilastoissa. Samoin lomakkeisto meni uusiksi, joten samoja tietoja ei enää pystynyt tämän aineiston perusteella erittelemään. (IV:1. Db:8.)

Joulunajan muistamiset lisääntyivät edelleen ja paketeissa annettiin esim. sokeria, kahvia, jauhoja, margariinia, riisiä ja kynttilöitä. Vuonna 1968 suuren perunakadon aikaan seurakunta sai lahjoituksena 80 tonnia perunaa. Jakelu hoidettiin kylätoimikuntien kautta erityisesti suurperheille ja vaikeassa asemassa oleville. Vuonna 1969 jaettiin vastaavalla tavalla 49 tonnia leipäjauhoja ja eläinten syötäväksi tarkoitettuja jauhoja. (Kukkonen 1997.)

Diakoniapäätoimikunnan työ on ollut pitkälti avustusten myöntämistä hakemusten perusteella. Avustuksia myönnettiin ruokaan, opintoihin, silmälasihin, matkoihin, laskujen maksuun, lääkekuluihin, sairauskuluihin, rakennustarvikkeisiin, kumisaappaisiin, lehmän ostoon, heinän ostoon, hautauskuluihin, saunapadan ostoon, polttopuiden ostoon, ompelukoneen ostoon, velan lyhennykseen, vuokran maksuun, maitolaskuun, makuuvaatteisiin jne. (IV:1. Ca4. Diakoniapäätoimikunnan pöytäkirjat 4.6.1959–12.10.1973.)

Kuva 6: Pirttikosken diakoniakylätoimikunnan jäseniä kokoamassa joululahjapaketteja. Kuva julkaistu Pääskyssä 1992, Vanhojen kuvien kertomaa –jutussa. Helena Rapakon kuva-albumi.

Paljon käsiteltiin anomuksia, joita toimikunta ei pitänyt aiheellisenä. Se myös saattoi siirtää joitakin avustuksia, kunnes joku oli tehnyt kotikäynnin ko. perheeseen. Joku anomus saatettiin hylätä sen vuoksi, että ko. henkilöä oli vähän aikaa aiemmin jo autettu. Jotkut anomukset olivat tilapäisiä ja avun takaisinmaksu on kirjattu pöytäkirjoihin. Vaateavustuksia on erittäin paljon (nimettyjä vaatteita esim. kerrastoihin, housuihin, paitoihin, takkiin, talvikenkiin, huopatossuihin, flanelin ostoon, rippipuvun ostoon tms.). (IV:1. Ca4. Diakoniapäätoimikunnan ptk 4.6.1959–12.10.1973.)

Avustamisen lisäksi päätoimikunta järjesti ohjelmaa, kuljetuksia, tapahtumia ja kahvituksia tietyille ryhmille, esimerkiksi vanhainkodin vanhuksille kuljetuksen ehtoolliskirkkoon. Päätoimikunta tilasi säännöllisesti Lähimmäisen päivän merkkejä ja lähetti ne kylätoimikunnille myyntiin. Samoin se myönsi rahalahjoja pyöreitä vuosia täyttäneille vanhuksille. Päätoimikunta muisti joka vuosi

oman seurakuntansa vankeja lähettämällä paketteja jouluisin. (IV:1. Ca4. Diakoniapäätoimikunnan ptk 4.6.1959–12.10.1973.)

Kansainvälinen diakonia oli Yhteisvastuukeräyksen kohteena ensimmäisen kerran vuonna 1963, jolloin kotimaan avun lisäksi muistettiin myös maailman hädänalaisia. Kirkon Ulkomaanapu on välittänyt Yhteisvastuukeräyksen kautta kerätyn avun maailmalle. (Höysniemi 1997, 22–29). Diakoniakylätoimikunnat ovat perinteisesti osallistuneet Yhteisvastuukeräyksen listakeräykseen ja erilaisten YV:n hyväksi toteutettujen tilaisuuksien järjestämiseen (Kukkonen 2013).

Diakoniapäätoimikunta tilasi seurakuntalaisille, esim. vanhoillislestadiolaisten Päivämies-lehtiä lääninsairaalaan, kulkutautisairaalaan, kunnalliskotiin Hirvaalle, Kolpeneelle, Vanhainkotiin Saarenkylään, Lasten Siionia Muurolaan lastenosastolle sekä Kotimaa-lehteä yksityisille ihmisille, vanhainkotiin, kunnalliskotiin ja kulkutautisairaalaan. (IV:1. Ca4. Diakoniapäätoimikunnan pöytäkirjat 4.6.1959–12.10.1973.)

Pöytäkirjoista löytyivät merkinnät seuraavien seurakuntasisarten valinnasta virkaan: Lilja Spring-Ollila 18.11.1963, Eeva Paksu, myöhemmin Holm 1.3.1965, Elvi Trast 16.5.1966. Toimikunnan kokouksessa 19.10.1971 mietittiin, että olisi tarpeellista perustaa erityisesti kaupungin aluetta ja lähiympäristöä varten uusi diakonian viranhaltijan virka, ottaen huomioon seurakunnan väkiluvun ja laajuuden. 1960-luvun loppupuolella kokouksissa oli mukana ns. asiantuntijavieraita, esim. 2.10.1968 Vt. sosiaalihoitaja Terttu Seppänen puhui teemalla Ahdinkoa hyvinvointivaltiossa – mistä apu? Vielä 60-luvulla seurakuntasisaret anoivat lomansa diakoniapäätoimikunnalta. 70-luvulla lomat annettiin tiedoksi kokoukselle. (IV:1. Ca4. Diakoniapäätoimikunnan ptk 4.6.1959–12.10.1973.)

Kuva 7. Ompeluseuralaiset kokoontuneena valokuvausta varten 1960 Pirttikosken voimalaitoksen kerhorakennuksessa. Kuvan toimitti Hannele Simonen.

Kuvassa mm. Helena Rapakko (sisar) 1.oik., Dakny Turja (6. oikealta toimikunnan vetäjä ja perustaja), Maija-Liisa Kojola (3. vas.), hänen edessään Irma Korpela, Irma Suomalainen (vas.). Pirttikosken diakoniatoimikunta poikkesi muiden kylien toimikunnista siinä, että osallistujat olivat muuttaneet alueelle voimalaitostyömaan vuoksi ja olivat näin kotoisin ympäri Suomen maata. (Simonen 2013)

Diakoniatyö 1970-luvulla: ”Virkistystoimintaa ja varojen keräämistä”

Rovaniemelläkin elettiin 70-luvulla sopeutumisen aikaa. Tässä vaiheessa puolet väestöstä asui maaseudulla, puolet kaupungissa ja suuri osa työikäisistä kävi jo ansiotyössä kodin ulkopuolella. Elintaso kasvoi ja uudella elementtitalotekniikalla rakennettiin paljon kerrostaloja. (Härkönen 1999, 48–49.)

Seurakuntadiakonian alkuaikoina diakonissan työtä seurakunnissa ohjasi vahvasti kunnallinen sairaanhoitotyö; diakonissat olivat myös kunnanlääkärin alaisia. Vuonna 1972 Kansanterveyslain voimaantumisen jälkeen diakonissojen työnkuva muuttui sairaanhoidollisesta selkeästi seurakunnalliseen työhön. Kotisairaanhoido siirtyi kuntien hoidettavaksi. (Suomen ev. lut. kirkko, keskushallinto, 2010) Diakonissojen tehtävät muuttuivat merkittävästi. Edelleen työ painottui vanhustyöhön, mutta hoitotyön vähentyessä tilalle tuli ryhmätoimintaa, erityistilaisuuksia, retkiä ja leirejä. Tämä näkyy vahvasti 1970-luvun diakoniatyön toimintakertomuksissa. (Kukkonen 2013.)

Rovaniemen seurakunnan entinen diakonissa Leena Lehmuspuu kuvaa kirjassaan tätä muutosta:

Työn periaate on kuljettanut diakonisoja palvelemisen poluilla jokaisen aikakauden haasteiden mukaan. Undet haasteet ovat panneet viranhaltijat venymään ja muuttamaan työtapoja. Se ei aina ole ollut helppoa. Yhtenä esimerkkinä on runsaan viidentoista vuoden työjakson jälkeinen paluu Afrikasta diakoniatyöhön. Koptasin työnkentän, jossa ei enää ollut sijaa sairaanhoitotyölle, kuten lähtöäni edeltävänä aikana. Kotisairaanhoido oli uuden lain myötä siirtynyt kunnallisten terveydenhoitotyön tekijöiden vastuulle. Diakonissan virassa, jobon asetuin, jouduin samalla, kun etsin itseäni suomalaisena, rakentamaan uuden näkemyksen diakonissan käytännön töistä. Alkuun kyselin monta kertaa, mitä minä teen, kun sairaanhoido ei enää kuulu työnkuvaan. Sekään ei riittänyt, vaan ennen eläkkeelle jäämistä työhön alkoivat sisältyä ylivelkaantuneet ja konkurssin kokeneet yksityiset ja perheet. Kun nyt kuuntelen virassa olevien kertomuksia heidän työnkuvastaan, totean, että senkin jälkeen, kun olen jäänyt viettämään eläkepäiviäni diakonissan virasta Karjasillan seurakunnasta, on muutos ollut valtava. En osaa arvioida, onko muutoksen suunta hyvä vai huono. (Lehmuspuu 2012, 6.)

Kehitysvammaistyö on yksi vanhimmista diakoniatyön erityistehtävistä. Kirkon kehitysvammaistyön perusta on kristillinen ihmiskäsitys. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Hänen arvonsa ei perustu hänen tekoihinsa tai saavutuksiin, asemaan tai ominaisuuksiin, vaan hän on arvokas koska on olemassa. 70-luvulla diakoniatyössä nostettiin esille kehitysvammaisten asioiden parantamista. Seurakuntaan perustettiin kehitysvammaistyön sisaren virka vuonna 1973. Tehtävää ovat hoitaneet useat diakoniatyöntekijät: Liisa Korhonen 1975, Annikki Kulppi 1976–1980, Leena Lehmuspuu 1980–1983, kehitysvammaistyön sisaren virka muutettiin diakonian viraksi (V) vuonna 1982, viranhaltijat: Kirsti Vuolo 1983–1997, Ulla Anttila 1997–2000, Eeva-Liisa Möttönen 2001–2005 ja 2005 alkaen diakoni Jouni Hilke. (Kukkonen 2013.)

Diakoniapäätöimikunta kokoontui 2-3 kertaa vuodessa, mutta toimikunnan valtuuttama työvaliokunta useammin. Toiminta sinällään jatkuu hyvin samankaltaisena kuin 60-luvullakin. Varoja on kerätty myyjäisillä, talkoita on pidetty, samoin laitospöyryiluja on tehty. Yksinäiset vanhuksot mainitaan ensimmäisen kerran 70-luvun toimintakertomuksissa. (IV:1. Db:1.)

Diakoniapäätöimikunnan pöytäkirjat kertovat omalla kielellään sen, että samantyylinen avustuslinja jatkui 70-luvullakin: Vähävaraisia avustettiin monenlaisiin tarpeisiin, eniten kuitenkin ruokaan ja vaatteisiin. Päätöimikunta myönsi ostokortteja, joita perheet käyttivät niissä määrättyihin tarkoituksiin. Nyt seurakuntasisarilla oli omat ns. käyttövarat ja he itse pystyivät suositteluun toimikunnalle sitä, ketkä avustusta kipeimmin tarvitsivat. Edelleen 70-luvulla jaettiin avustuksia kristillisiin opintoihin. (Toimintakertomukset 1973–1979.)

Kokouksissa esiteltiin järjestettävät tapahtumat ja tilaisuudet (esim. diakonaattiseminaarit, eläkeläisohjaajien kurssit, lähetys- ja diakoniaväen koulutustilaisuudet, koulutuspäivät jne.), joista kutsu tuli toimikunnalle tiedoksi kirjeellä. Rovaniemen mlk:n sosiaalilautakunta kutsui diakoniapäätöimikuntaa informaatiotilaisuuteen 14.3.1978 aloitettavasta tehostetusta perhetyöstä. Koko toimikunta päätti osallistua tähän tilaisuuteen. Seitsemänkymmentä luvun jälkipuoliskolla järjestettiin kahden päivän mittaisia perheleirejä. (IV:1. Db:1.)

Vuoden 1978 alusta alkoi järjestelmällinen syntymäpäivämuistaminen aikuistyötoimikunnan aloitteesta. Diakonia-toimikunta päätti tehdä talkoilla syntymäpäivälistat. 7.6.1978 kokouksessa kannettiin huolta siitä, mitä avustettavat hankkivat avustusrahoilla:

”Keskusteltiin tavasta, millä voitaisiin tarkemmin kontrolloida, että avustusrabat menevät vain tarpeellisimpiin elintarvikkeisiin. Sisarten tehtäväksi annettiin tiedottaa avustuksensaajille ja kauppiaille, että ruoasta oltava 1/3 maitotaloustuotteita, 1/3 viljataloustuotteita ja 1/3 lihataloustuotteita. Tupakkaa ja olutta ei ko. rahoilla saa ostaa.”

1970-luvulla jaettiin edelleen avustuksina vaate- ja ruokapaketteja. Kotikäyntejä tehtiin 625 kotiin ja työhön kuului oleellisena osana sairaanhoido, vanhusten hoito ja huoltotyöt. Uutena apumuotona 70-luvulla alkoivat potilaskuljetukset sairaaloihin ja lääkärin vastaanotolle. Vanhusten kerhot yleistyivät vanhusten määrän kasvettua ja äitien leiri-toimintaan panostettiin edelleen. Diakonissat jakoivat varattomille seurakuntalaisille lahjoituksena saatuja vaatteita.

1972 toimintakertomuksessa mainitaan:

”Todettiin, että äitileirit ovat jo aikansa eläneitä ja päätettiin virkistää äitejä 2 päivän retkellä, jobon osallistui 39 äitiä.”

Samassa asiakirjassa on maininta:

”Elinkeinorakenteen muutos ja sen mukana kobonnut elintaso on ehkä vähentämässä aineellisen avun tarvetta, mutta henkinen ja hengellinen hätä on lisääntymässä, joten virkistystoimintaa ja henkisen tuen antamista tarvitaan yhä enemmän.”

Uutena toimintatulojen keräysmuotona yleistyivät arpajaiset. (IV:1. Db:1.)

Avustusanomukset diakoniakylätoimikunnille yleistyivät. Diakoniakylätoimikuntia oli vuonna 1978 toiminnassa 56 kpl. Toimikunnat keräsivät varoja talkooyöllä yhteensä 42 119 mk, joista käytettiin avustuksiin ja diakoniseen toimintaan 38 570 mk. Alkoholistien asema omana erityisryhmänä vahvistui 70-luvulla ja diakoniatyö kohdisti tähän ryhmään enemmän huomiota. Kotikäynnit surutaloissa alkoivat 70-luvulla. Ompeluseuratoimikunta piti ker-

ran kuukaudessa vaatteidenkorjaustalkoita vierailemalla tällaisen avun tarpeessa olevissa perheissä. Muistamisena he veivät kahvipaketin. (IV:1, Cb:1. Kaupungin diakoniaompeluseuratoimikunnan ptk:t 1973–1976.)

Toimintasuunnitelmat kertovat, että vuosikymmenen loppupuolella diakonian viranhaltijoiden toiminta on yhä monipuolisempaa. Tehtäviä on jaoteltu hallinnollisiin tehtäviin, yhteydenpitoon, yksilökohtaiseen palveluun, kotikäyntityöhön, ryhmätoimintoihin, leireihin ja retkiin sekä kokouksiin ja neuvotteluihin. Erityisesti alkaa korostua yhteydenpito muihin viranomaisiin ja järjestöihin, kuten sosiaalitoimistoon, terveydenhoitajiin, lääkäreihin, mielenterveystoimistoon ja SPR:iin. Vaikka käyntejä tilastoidaan, käy ilmi, että työpaine on kasvanut ja paljon tehdään sellaista työtä, mikä ei näy tilastoissa. Esim. päivystysaikana tuleva puhelu voi johtaa useampaan muuhun puhelinoitoon ja muuttaa koko päivän suunnitelmat. Kotikäyntityön, jonka pitäisi olla painopiste, ei jää tarpeeksi aikaa. (Diakoniajohtokunnan ptk n:o 4/1979)

Monissa toimikunnissa vakiintuivat käytännöt äitienpäiväjuhlien ja pikkujoulujuhlien järjestämisestä ja punaisena lankana on säilynyt perustyö varojen keruun ja avustamisen merkeissä. Uusi kohde avustustoiminnassa näkyi 70-luvulla, jolloin lähetystyötä ryhdyttiin avustamaan. Diakoniakylätoimikuntien määrä on vaihdellut 50:n ja 59:n välillä. Kun kylillä kokoontuivat kylätoimikunnat, oli kaupungeissa vastaavasti 70-luvulta lähtien diakoniakorttelitoimikuntia. (Kukkonen 1997.)

Tiedot ovat peräisin diakoniapäätöimikunnan pöytäkirjoista 16.11.1973–25.1.1979. Valtakunnallisesti kirkossa on keskimäärin yksi diakoniatyöntekijän virka 4800 seurakuntalaista kohti. Rovaniemellä tilanne oli paljon huonompi: yksi työntekijä / 10 000 seurakuntalaista. (Kotimaa -lehti 24.4.1979.)

Kansainvälinen vastuu vahvistui 1970-luvulla ja kirkossamme alettiin viettää vuosittain vuodesta 1978 Kirkon vastuuviikkoa. Vastuuvuikot materiaaleineen toivat kehitysmaiden köyhien ihmisten ongelmia lähemmäksi ja nostivat esille ajankohtaisia kriisejä. Diakoniatyössä vastuuvuikkojen aiheita on käsitelty eri ryhmissä ja teematilaisuuksissa. Kirkon Ulkomaanavun rooli kansainvälisen diakoniatyön kanavana vahvistui 1970-luvulla. (Kukkonen 2013.)

Diakoniatyö 1980-luvulla: ”Yhteistyötä, erityistyötä ja ryhmiä”

Pekka Viirre kuvaa teoksessa Diakonia tänään 1980-luvun diakoniaa. Hän kirjoittaa, miten eriarvoisuuden maailma tarvitsee diakoniaa, eli hädässä olevan ihmisen auttamista. Hänen mukaansa maailma tarvitsee diakoniaa, joka uskaltaa tuoda hädän syyt esille ja vaatia kokemuksensa pohjalta ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotta kärsimystä voitaisiin vähentää. (Viirre 1988, 25.)

Samassa teoksessa silloinen Oulun hiippakunnan diakoniatyön hiippakuntasihteeri Aune Tahvanainen sanoo, että diakonia etsii piilossa olevaa hätää ja hän ihmettelee, miksi tuota hätää ei löydetä. Syytä on useita. Hätä on kietoutuneena monipolvisten järjestelmien loukkuihin, se on häveliäisyssyistä vedetty julkisivujen taakse ja se on yksittäistä, hajatapauksissa olevaa, eli se on vaikea huomata. Hädästä puhuminen on vastoin kilpailuyhteiskuntamme ajattelua ja silloin, kun hätä ilmenee, se on alkuyhteyksistä irrallaan. (Tahvanainen 1988, 34–35.)

80-luvulla diakoniatyön suunnitteluun kiinnitettiin aiempaa enemmän huomiota ja tapahtumia ryhdyttiin suunnittelemaan kuukausitasoilla vuosi kerrallaan. Tammi-helmikuulle suunniteltiin kinkerit, helmikuussa oli Yhteisvastuu-

keräyksen aloitus, maaliskuussa leirit ja retket jne. Lehtitilauksen määrät kasvoivat 1981 ja -82 hurjasti ja seurakunta ryhtyi esim. tilaamaan Totto-lehteä useisiin päiväkoteihin. Muita tilattavia lehtiä olivat Palvelun Poluilta, Diakonia-lehti, Kotimaa, Sana, Elämän Sana, Päivämies, Siionin kevät ja Hengellinen kuukausilehti. Jo vuonna 1983 lehtiasiaa edistettiin niin, että esitettiin julistus- ja musiikkijohtokunnalle osa lehdistä maksettavaksi ja osa kasvatustyön johtokunnalle, joten diakonialehti jäi enää Diakonia-lehden tilaaminen (Diakoniajohtokunnan ptk 9/83)

Diakoniajohtokunnassa käsiteltiin diakoniatyöntekijöiden valmistelemia avustusanomuksia, joissa anottiin vaateavustusta, hautausavustusta, ruoka-avustuksia, matka-avustuksia, sairaalamaksuja, avustuksia välttämättömien kodinkoneiden tai muiden tavaroiden ostoon tai esim. vuokran maksuun. Tämän lisäksi avustettiin pienillä summilla keskustelupiirejä tai järjestettiin ruokailuja osallistujille tapahtumien yhteydessä. Diakoniajohtokunnan kokouksessa esiteltiin erilaisia koulutustilaisuuksia ja tapahtumia ja pohdittiin, kenen osallistuminen näissä olisi tarkoituksenmukaista. Tällaisia olivat esim. Diakoniatyön neuvottelupäivät, rovastikunnan diakoniavuosisikoukset, Kuurojen seurakuntatyön neuvottelupäivät, erilaiset opintopäivät ja perehdyttämisseminaarit. (IV:1. Ca:7.)

Kirkon viidennet diakoniapäivät pidettiin Rovaniemellä 12–14.10.1984. Päiville osallistui 1 100 seurakuntien ja järjestöjen edustajaa. Erityisenä teemana päivillä oli perheisiin kohdistuva työ. Päivien järjestäminen vaati suuren työn niin työntekijöiltä kuin vapaaehtoisilta. 80-luvulla tehtiin paljon erityisesti eläkeläisten retkiä. Esimerkiksi vuonna 1983 tehtiin 18 retkeä, jotka suuntautuivat lähiympäristöstä aina Ahvenanmaalle ja Ruotsiin asti. (Kukkonen 2013.)

Kuva 8: Retken vetäjät (1985) kukitettuna: Vasemmalta alkaen diakonissat Marja Luonuansuu, Sirpa Hiilivirta, Terttu Kortessalmi, Sylvi Ylisirniö ja kuljettajat molemmin puolin (nimet ei tiedossa) Kuva diakoniatyön kuva-arkisto.

Viranhaltijoiden päiväkirjoista käy ilmi se, ettei työ käynyt yksitoikkoiseksi. Paitsi kotikäyntejä ja asiakaskontakteja vastaanotolla, sisältävät päiväkirjat runsaasti merkintöjä erilaisista kokouksista, koulutuksista, rippikouluopetuksesta, kylätoimikuntien opintopäivistä, myyjäisistä, retkistä, juhlista, leireistä jne. Vanhusten ja eläkeläisten kerhoja oli vuonna 1983 yhteensä 18 kpl ja niissä oli 300 osallistujaa. Viranhaltijat erittelivät päiväkirjojihinsa asiakaskontaktit ikäryhmittäin. Alle 14-vuotiaita asiakkaita ei juuri ole ja 15–24-vuotiaita on hyvin vähän. Yleensä merkintä on joko 25–64 tai yli 65-vuotiaiden sarakkeessa. Naisia tavattiin paljon useammin kuin miehiä ja toimenpiteenä mainitaan useammin sielunhoidollinen ja muu hoidollinen keskustelu sekä sosiaaliset tukipalvelut ja neuvonta kuin sairaanhoido, joka 80-luvulla oli yhä harvinaisempaa. Melko usein kontakti asiakkaan kanssa on johtanut siihen, että viranhaltija on ottanut yhteyttä ”kirkollisiin ja yhteiskunnallisiin hallintoelimiin ja viranomaisiin.” (IV:1, Ab:22.)

Kuva 9: Tammi-helmikuulla vietetään kinkereitä. Kinkerit Maija ja Akseli Närhellä 2.2.1984. Kuvassa Marjatta Pirttijärvi (vas.), Laura Mustonen, Sylvi Närhi, Anneli Pirttijärvi, Mirja Koskikangas, Pirkko Säkkinen ja Martta Vikajärvi. Kuvaaja: Maija Närhi.

1980 alkaen kunnallisen työllistämistuen turvin palkattiin puolipäivätoimisesti diakoniatöimistöön toimistoapulai-
sia, mikä helpotti ”paperiasioissa” seurakuntasisarten työpaineita. Toimistosihteerin työ vakiinnutettiin ja myöhem-
min kokoikaistettiin 1994. Tehtävää hoiti vuosina 1987 - 1993 puoliaikaisena ja sitten 1994 alkaen päätoimisesti
Anna-Liisa Hämäläinen (2012 saakka). Vuoden 1982 hallinto-organisaation muutoksessa perustettiin seitsemän
seurakuntapiiriä piiri johtokuntineen ja eri työaloille omat johtokunnat, diakoniatyölle siten diakoniatyön johtokun-
ta. (Kukkonen 2013.)

Diakoniatyöntekijöiden asiakkaisiin ovat aina kuuluneet myös päihderiippuvaiset. 1970-luvun lopulla tiedetään jo
olleen Kodittomien ja alkoholistien joulujuhlia seurakuntakodilla. Ohjelmaan sisältyi perinteisen lounaan ja juhla-
ohjelman lisäksi sauna uimahallissa, jonne menopaluuksydin järjesti poliisi. Yhteistyökumppanina oli Rovaniemen
kristilliset ry., joka maksoi ja järjesti jouluaterian. (Kukkonen 2013.)

Päihdetyö erityisvastuutyönä alkoi kehittyä 1980-luvulla diakonissa Sirpa Hiilivirran johdolla. 1980-luvulla hän jär-
jesti kesäisin päihdeleirejä alkoholisteille yhteistyössä sairaalapastori Esko Ehon ja A-klinikan kanssa. Rovanieme-
läisiä vankeja käytiin tapaamassa kotipaikkaryhmissä Pelson keskusvankilassa ja Oulun lääninvankilassa. Pelsolla
vieraili diakonissa Terttu Kortessalmi yhdessä nuorisonohjaaja Seppo Peterin tai sairaalapastori Esko Ehon kanssa.
Diakonissa Kirsti Vuolo vieraili Oulussa yhdessä nuorisonohjaaja Anneli Niemelän kanssa. (Kukkonen 2013.)

Lapin 22 seurakunnalla on yhteinen kehitysvammaistyön pastori. Ensimmäisenä työn aloitti vuonna 1984 lehtori
Kirsti Alanne (-2009). Pastorin tehtävä on järjestää yhdessä seurakuntien diakoniatyöntekijöiden kanssa yhteistä
kehitysvammaisille suunnattua toimintaa ja tehdä työtä erikoissairaanhoidon alaisissa palvelukeskuksissa, työpai-

koilla ja ryhmäkodeissa. Lapin viisitoistavuotiaalle kehitysvammaisille järjestetään vuosittain oma rippikoululeiri.
Ennen pastori Hanna Hägelen aloittamista (2011) kehitysvammaistyön pastorin tehtävää hoiti oman virkansa ohella
diakoni Jouni Hilke. Historiikin ilmestymisvuonna 2013 tehtävää hoitaa pastori Anu Morikawa. Jouni Hilke toimii
edelleen kehitysvammaistyön pastorin varahenkilönä.

Uusia diakoniakorttelitoimikuntia perustettiin kaupungin alueelle 1981 Ounasrinteelle, Keskikaupungille, Viirin-
kankaalle, Korkalovaaraan, Katajarantaan ja myöhemmin Länsikankaalle ja Santamäki-Jääskelän alueelle. Tiedon
keruu toimikuntien työstä ja toiminnasta helpottui uusilla lomakkeilla, joiden täyttäminen oli entistä helpompaa.
Saattaa olla, että toiminta näyttää vireämmältä tiedon tallentamisen helpottumisen myötä. 80-luku oli kylä- ja kort-
telitoimikuntien huippuaikaa. Vuonna 1987 niitä oli peräti 64 kpl. (Kukkonen 1997).

Diakoniakylätoimikuntien toimesta joissakin kodeissa laulettiin 1980-luvulla yhdessä ”kauneimpia” joululauluja,
joissa samalla kerättiin varoja myyjäistuotteilla ja kahvituksella. Nykyisin tunnetut Kauneimmat joululaulut käynnis-
tyivät Suomen Lähetysseuran toimesta vuonna 1973. Niiden tuotto menee lähetystyön hyväksi. Toimikunnat avusti-
vat niin lähetystyötä kuin Kirkon Ulkomaanapua. Osa toimikunnista kutoi palapeittoja äiti Teresan työn tukemiseen
Intiassa. (Kukkonen 1997).

Kylätoimikunnat ovat aina olleet kekseliäitä avustustoiminnassaan. Esim. 1984 Viirin diakoniakylätoimikunnan toi-
mintaa kuvataan näin:

*”Olemme avustaneet 2 nuorta urheilupuistolle. Olemme ottaneet osaa suruun
ja iloon tai yrittäneet tuoda iloa järjestämällä syntymäpäiväjuhlan yksinäiselle
ihmiselle, tarjoilun ja työavun. Joulutervehdyksen yhteydessä muistimme villasu-
killa yksinäisiä poikamiehiä. Syntymäpäivätervehdyksiä 70-vuotiaille ja siitä
ylöspäin olemme tehneet kukkasin käymällä henkilökohtaisesti.”*

ja samassa toimintaa arvioidaan näin:

*”Toiminnassamme koemme rutiinia, emme tänä päivänä tiedä, ilahtuuko
ihmiset saadessaan joulutervehdyksen vai katoaako se kaiken kiireen
keskelle”. (IV:1. Db:8.)*

Ote Koskenkylän diakoniakylätoimikunnan 40-vuotishistoriikista vuodelta 1988:

*”Lopuksi voidaan todeta, että kylässämme elää lähimmäisen rakkauden
henki. Vaikka avustukset eivät raba-arvoltaan suuria ole, niin vastaanotta-
jan mieltä ne lämmittävät kun näkee, että muistetaan. Jo yksikin hyvä sana
lähimmäisen suusta kuultuna lämmittää abdistuksen alla olevan mieltä. Ja
kun muistamme sen, että antaessamme me saamme samalla runsaasti sisäl-
töä itsellemme – ei ylpeyden henkeä siitä, että voimme abdistuksessa olevaa
lähimmäistä auttaa, vaan iloa ja kiitollisuutta Korkeimmalle, että minulla oli
mahdollisuus ojentaa auttava käsi. Jo vanha sananparsi sanoo: Auta miestä
mäessä eikä vasta mäen alla!”*

Diakoniatyö 1990-luvulla: ”Taloudellisia huolia ja uusia työmuotoja”

Kahdeksankymmentäluvun lopussa (1989) seurakuntiin tuli Suomen kirkon sisarliitto ry:ltä suositus johtavien diakonianviranhaltijoiden virkojen perustamiseksi niihin seurakuntiin, joissa oli useampia diakonian virkoja. Suosituksessa nähtiin tärkeänä uuden viran myötä mahdollistaa diakoniatyön ja ammattikunnan oman johtamisen kehittäminen. Haluttiin panostaa muunkin kirkollisen ammattikunnan, kuin papiston urakehitykseen. Rovaniemen seurakunta perusti ensimmäisten seurakuntien joukossa diakoniajohtokunnan esityksestä johtavan diakonian viranhaltijan viran vuonna 1989 (kirkkovaltuusto 13.12.1989). Uuden viran vastaanotti seurakuntakuraattori, diakoni Markku Kukkonen 1.7.1991. Kirkkohallitus julkaisi vuonna 1994 diakonian viranhaltijan ja diakoniatyön mallijohdotäänöt. (Kukkonen 2013.)

Suurtyöttömyys ja taloudellinen lama koettelivat myös rovaniemeläisiä 1990-luvun alussa. Yhtäkkiä uutisissa kuultiin pankkikriisistä, suuryhtiöiden konkurseista ja joukkotyöttömyydestä (Härkönen 1999, 92). Rovaniemen seurakunnan alueella oli vuonna 1994 noin 7 000 kansalaista ilman työtä. Lama-aika alkoi näkyä diakoniatyössä kun monet työttömäksi joutuneet, kahden asunnon loukkuun jääneet tai konkurssin tehneet ottivat hädässään yhteyttä diakoniatyöntekijöihin.

Koko Suomessa diakonian vastaanotolle hakeutui toimeentulo-ongelmista kärsiviä työttömiä, ylivelkaantuneita ja konkurssin tehneitä, sekä avopalveluiden varaan jääneitä mielenterveysasiakkaita. Keskusteluissa asiakkaiden kanssa erityisesti talouteen ja työhön liittyvät kysymykset olivat nousussa. Myös avustusmuodoissa näkyi ihmisten toimeentulon puute; diakoniassa erityisesti taloudellinen avustaminen kasvoi. Tässä tilanteessa kirkon taloudelliset avustukset kasvoivat moninkertaisiksi ja diakoniatyön tarjoamista ruoka-avusta, maksusitoumuksista tai osto-osoituksista muodostui merkittävä taloudellinen tukimuoto. Diakoniatoimistosta tuli ns. viimeinen luokku kunnallisen toimeentulotuen jälkeen. (Yeung, A.B. 2)

Diakoniatyön avustustoiminta

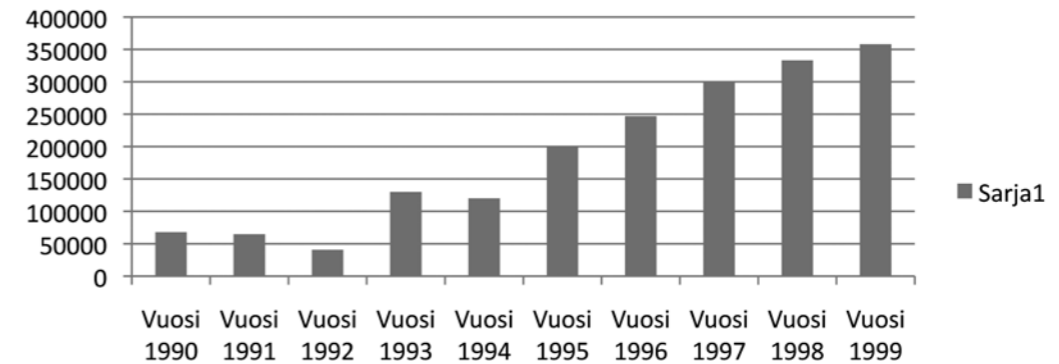
Sosiaalitoimistossa ei kyetty auttamaan riittävästi etenkin velkakriiseissä olevia, koska toimentulotukilaskelmissa ei huomioitu normien mukaisina hyväksyttävänä menoina velkavastuita muuten kuin osittain asunto- ja opintolainan korkojen osalta. Ihmiset yrittivät hoitaa kuitenkin korkeiden korkojen aikana tunnollisesti velkojaan, mutta rahaa ei jäänyt sitten perustarpeisiin, ei edes ruokaan. Monilla oli sukulaisia ja perheenjäseniä takaajina. Oli selkeä avuntarve ruoka-avulle ja muuhun taloudelliseen tukeen. Diakoniatyöntekijät saattoivat aluksi auttaa ensiapuna antamalla ruokaostokortin kauppaan. Laman alkaessa taloudelliseen avustukseen varatut määrärahat olivat vähäiset ja niin jouduttiin kiinnittämään uutta huomiota avustusresurssien hankkimiseen, koska myös seurakunnan oma talous oli tiukilla. Laman aikana vuosittain esitettiin diakoniatyön talousarvioon korotuksia avustusmäärärahoihin ja päättäjät vastasivat myönteisesti. Avustusvarat kasvoivat 90-luvulla radikaalisti. Vuonna 1990 avustuksina annettiin 67 861 mk ja vuonna 1999 vastaava summa oli jo yli 400 000 mk, eli kuusinkertainen. (Kukkonen 2013.)

Laman aikana kolehteja lisättiin ja alettiin ottaa myös konkreettisia ruokalahjoituksia vastaan. Ensimmäisiä ruokapaketteja koottiin seurakunnan keittiön kylmiöön ja kuivarastoon vuonna 1992, josta diakoniatyöntekijät hakivat niitä ”mittatilaustyönä”. Kuivaruokapaketteja annettiin esim. vuonna 1994 yhteensä 255 kpl. Esimerkkinä diakoniajohtokunnan jäsen Terttu Lehtola organisoivat kuivaruokakeräyksen Kotimaa-lehden Kansalaistalkoisiin liittyen vuonna 1994. Muun muassa Lapin vesi- ja ympäristöpiiri ja Lapin tiepiiri lahjoittivat joululahjana isot erät elintarvikkeita, jotka sitten diakoniatyöntekijät jakoivat avustuksina. Erityisesti diakonissa Terttu Kortessalmi toimi ruoka-

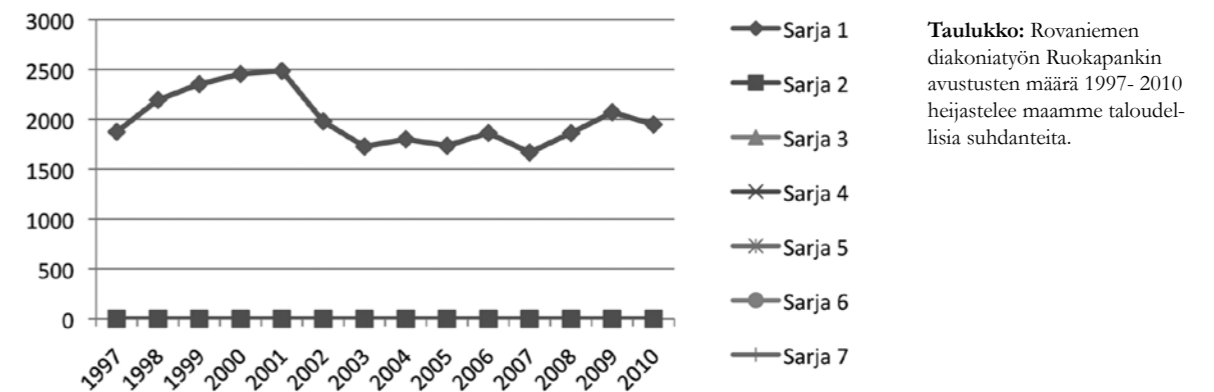
avun piirissä ja eläkkeelle jäätyäänkin toimii vapaaehtoisena ruoka-avun jakajana yhdessä miehensä Timon kanssa. (Kukkonen 2013.)

Myös seurakuntalaisilta pyydettiin ruokakeräysten merkeissä avustuspaketteja, joita sitten jaettiin avun tarpeessa oleville perheille. Jotkut yritykset aktivoituivat ja antoivat joululahjarahansa tai tavaraa useampana vuonna vähävaraisten perheiden tukemiseksi. Yhteistyö sosiaalityöntekijöiden ja SPR:n kotimaan avustustyön kanssa lisääntyi. Yhdessä avustettaessa saatiin yhteistyön kautta lisäarvoa velkakriiseissä olevien auttamiseksi. (Diakoniatyön toimintakertomukset 1990–1999.)

Talousarvioon varatut diakoniavarat avustuksia varten vuosina 1990–1999.

Tarve ruokapankitoiminnan perustamiselle lähti 90-luvun alun lama-ajasta, työttömyyden ja velkaongelmaisten lisääntymisestä. Kun Suomi vuonna 1995 liittyi Euroopan Unioniin, seurakuntien oli mahdollista saada EU:n interventiovarastosta elintarviketukea. Rovaniemen seurakunta haki ensimmäisten joukossa tukea ja ensimmäinen elintarviketukierä 6 387 kg (tuen arvo n. 69 584 mk) tuli Rovaniemelle 1996. Tampereen seurakuntayhtymän 1995 perustamasta Ruokapankista tuli koko Suomen evlut. seurakuntiin malli järjestää ruoka-apua. Oma Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön Ruokapankki avasi ovensa 13.5.1997. Ruokapankki oli auki kaksi kertaa viikossa. Ensimmäisinä ruokapaketien jakajina toimivat lähimmäispalvelun vapaaehtoiset, joista eniten talkootyössä olivat Marja-Liisa Lehtinen, Eeva-Liisa Antinoja ja Riitta Rantanen. Myöhemmin ruokapankin vapaaehtoisina työntekijöinä on toiminut suuri määrä vapaaehtoisia. (Kukkonen 2013.)

Taulukko: Rovaniemen diakoniatyön Ruokapankin avustusten määrä 1997- 2010 heijastelee maamme taloudellisia suhdanteita.

Käytäntö on se, että EU:n elintarviketukea anotaan keskitetysti Maaseutuvirastolta, jonka ruokavarastoissa Suomen elintarvikkeet ovat ja joka koordinoi avustuksia yhteistyössä Kirkkopalvelut ry:n kanssa. EU:n elintarviketuki on muodostanut suurimman osan Ruokapankkimme ruoka-avusta. Avustuslähetteen Ruokapankkiin kirjoittaa diakoniatyöntekijä. (Kukkonen 2013.)

Kuva 10. Ruokapankista vastaava diakoni Sari Koski ja Rovaniemen seurakunnan johtava diakoni Markku Kukkonen Uusi Rovaniemi lehden jutussa toukokuussa 2000. ”Köyhyys ei kadonnut, vaikka lama laantui – Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön asiakasmäärät kasvavat edelleen.” (Uusi Rovaniemi. Talvensaari, L.)

Kuva 11. Ruokapankin logo

Diakoniatyön tavoitteena on auttaa ihmisiä kokonaisvaltaisesti. Taloudellinen kriisi ja työttömyys ovat vakavia tilannekriisejä, jotka heijastuvat usein koko elämänhallintaan ja koskettavat samalla koko lähipiiriä. Työttömyys ja minimieläkkeet ovat voimakkaimmat tekijät köyhyyteen syrjäytymisprosessissa. Monen työttömän talous on laskettu niin tarkoin, ettei se kestä yllättäviä menoja, kuten esim. uuden pesukoneen hankintaa. Usein ongelmat myös kasaantuvat samoille ihmisille (moniongelmaisuus). Valitettavasti myös perusturva tahtoo jäädä jälkeen verrattuna hintojen nousuun. Eniten taloudellisen avun kysyjä on aina ollut joulun alla. Taloudellinen avustaminen ei ole vain taloudellisen tuen antamista, vaan sen rinnalle kuuluu saumattomasti myös työntekijän valmiuksista riippuen velkaneuvontaa, ohjausta ja muuta kokonaisvaltaista sielunhoitoa ja tukea. (Kukkonen 2013.)

Diakonia-avustuksia on myönnetty pääasiassa arjen menoihin, kuten ruokaan, asumiskuluihin ja vaatteisiin. Suurempia avustushakemuksia on lähetetty Oulun hiippakunnan diakoniarahastoon, Kirkon diakoniarahastoon, 2000-luvulta alkaen Pohjoiselle akordirahastolle, Minna-Maaria ja Juha Sipilä -säätiölle ja Agabetus-säätiölle. Ruokapankista haettavat mittatilausruokapaketit muodostavat tärkeän osan diakoniatyön suorasta talousavusta. Diakoniatyö on tehnyt yhteistyötä lähetyksen kirpputori Toivon Torin kanssa, josta diakoniatyöntekijän kirjoittamalla läheteellä voi hakea vaateapua. (Kukkonen 2013.)

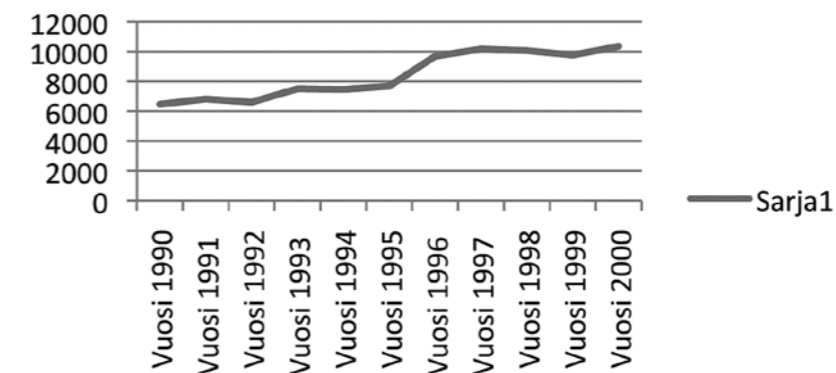
Rovaniemellä painopiste diakoniatyöntekijöiden asiakastyössä siirtyi eläkeikäisistä työikäisiin ja kotikäynneistä vastaanotolla tapahtuvaan asiakastyöhön. Rovaniemen seurakunnan diakoniatyöntekijöiden asiakaskontakteista vuonna 1990 kohdistui 45 % työikäisiin (18–64 v.) ja eläkeikäisiin (yli 65 v.) 43 %. Vastaavat luvut olivat vuonna 2000

työikäisiin 68 % ja eläkeikäisiin 25 %. Vuonna 2010 työikäisten määrä oli vielä lisääntynyt entisestään kahdella prosentilla ja eläkeikäisten määrä vähentynyt kolmella prosentilla. Huomioitava on kuitenkin se, että laman aikana kohdattujen työikäisten määrä kaksinkertaistui (2908 kontaktia v. 1990 /7031 kontaktia v. 2000) ja vielä vuonna 1990 kohdattujen eläkeikäisten määrään (2789 kontaktia) verrattuna ei pudotusta määrällisesti ollut kuin vähän (v. 2000 / 2611 kontaktia). (Diakoniatyön tilastot 1990–2010.)

Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön päivystysvastaanottotyötä jouduttiin rakentamaan uudelleen asiakasmäärän kasvaessa lähes räjähdysmäisesti. Joulukuussa 1997 jouduttiin siirtymään vuorolappujärjestelmään, koska vastaanottoaikana ei ehditty ottaa kaikkia jonottavia asiakkaita vastaan. Työttömien ja velkakriisissä olevien avustustyön lisääntyessä työntekijöiden työkiire varsinkin vastaanotolla lisääntyi. Erityisenä huolenaiheena oli se ettei aikaa ole riittävästi yhdelle ihmiselle. Diakoniatyöön tarvittiin myös lisätiloja asiakastyöhön ja työntekijämäärän lisääntyessä työtiloiksi. 1990-luvun alun diakoniatyön kahdesta työhuoneesta tilat laajenivat seitsemään huoneeseen vuosikymmenen vaihteessa. (Kukkonen 2013.)

Diakoniatyöntekijöillä on ollut eri tavoin yhteistyötä Rovaniemen kaupungin ja Rovaniemen maalaiskunnan sosiaalitoimistojen henkilöstön kanssa kautta aikain. Ennen vuoden 1972 kansanterveyslakia yhteistyö diakonissojen ja terveydenhuollon välillä oli hyvinkin kiinteätä. 1990-luvun aikana yhteistyö merkeissä virisi uudella tavalla sosiaalitoimistojen kanssa. Kirkon diakoniatyön panos huomattiin ja tiedostettiin aivan uudella tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon puolella. Yhteistyön tärkein sisältö on koskenut asiakkaiden auttamista, toisiin palveluihin ohjaamista, tietojen vaihtoa ja muuta ammatillista keskustelua. Suurempaa avustusta tarvitsevaa avunhakijaa autettiin usein sosiaalitoimiston, diakoniatyön ja SPR:n yhteistyönä, jolloin saatiin koottua suurempaa tukea. Myös yhteistyö erilaisten projektien yhteydessä synnytti erilaista yhteistyötä, mikä toi lisäarvoa työhön. Diakoniatyö on perinteisesti tehnyt yhteistyötä myös järjestöjen kanssa. Erityinen yhteistyökumppani on ollut Suomen Punaisen Ristin Lapin piiri. 1990-luvulla yhteistyötä oli varsinkin avustustyön merkeissä. SPR antoi myös merkittävää taloudellista apua laman uhreille. Yhteistyössä olleita järjestöjä ja muita toimijoita on ollut kautta aikain niin paljon, ettei sitä esitellä nyt tässä lyhyessä historiikissa. Osa tulee esille tässä historiikissa hankkeet ja projektit osiossa s x. (Kukkonen 2013.)

Asiakaskontaktien määrä Rovaniemen seurakunnan diakoniatyössä vuosina 1990–2000

Diakonian tehtävät 1990-luvulta alkaen määriteltiin Rovaniemen seurakunnan diakoniatyön toimintasuunnitelmassa seuraavasti:

1. HÄDÄSSÄ OLEVIEN AUTTAMINEN

- Avun antaminen erityisesti niille, joiden avun tarve on suurin ja jotka eivät muualta saa riittävästi apua. Avun antamista myös kansainväliseen diakoniaan.

2. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

- Etsitään syrjäytyviä yksilöitä ja ryhmiä, seistään heidän rinnalla ja kehitetään auttamis- ja työmenetelmiä. Häädän tuominen yhteiskunnan tietoisuuteen ja sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy. Osallisuuteen tukeminen: seurakuntayhteys, tuetaan vaikeuksissa olevien ja erityisryhmien omaehtoisia tuki- ja yhteistoimintaryhmiä.

3. DIAKONIASEURAKUNNAN KEHITTÄMINEN

- Seurakunta muodostuu uskon ja rakkauden yhteisöksi silloin, kun yhteinen vastuu, välittäminen ja huolenpito mielletään kristityn elämäntavaksi.

Professori Paavo Kettusen tutkimus *Leipää vai läsnäoloa? – Asiakkaan tarve ja diakoniatyöntekijän työnäky laman puristuksessa* selvitti taloudellisen laman jälkeistä diakoniatyötä Helsingin hiippakunnan viidessä seurakunnassa vuoden 1999 asiakaskontaktien valossa. Tutkimus osoitti, että 89 % diakoniatyön asiakkaista koki saaneensa apua diakoniatyöstä. Autetuksi tulemisen kokemukseen vaikuttavia tekijöitä olivat taloudellinen apu ja keskustelu diakoniatyöntekijän kanssa. Enemmistö (62 %) diakonian asiakkaista piti avun hakemisen syynä taloudellisia ongelmiaan, mutta diakoniatyöntekijät arvioivat taloudellisten kysymysten olevan vastaanotolle hakeutumisen ensisijaisena syynä huomattavasti useammin (82 %). Seurakunnat panostivat kuitenkin eniten henkilökohtaisen keskusteluavun antamiseen. Kokonaisuutena diakoniatyön asiakkaat olivat paljon tyytyväisempiä työntekijöiden työhön auttajina kuin työntekijät itseensä. Tutkimuksen mukaan seurakuntien diakoniatyö muuttui laman seurauksena: asiakaskunta lisääntyi ja painopiste siirtyi eläkeläisistä työikäisiin sekä kotikäynneistä vastaanotoille. (Kettunen 2001, 5, 207.)

Vuosikymmenen alussa diakoniatyön apu kohdentui paljolti taloudellisen taantuman aiheuttamien välittömien seurausten, kuten taloudellisen ahdingon ratkomiseen. Köyhydestä tuli taas ajankohtainen ilmiö ja laman pitkä varjo heijastui koko vuosikymmenen ajan erityisesti lasten ja nuorten päälle. Heidän nähtiin kärsivän perheiden taloudellisten ongelmien ja toisaalta samanaikaisesti valtion lapsiperheiden tukien leikkaamisen vuoksi kohtuuttoman paljon. (Kainulainen 2002, 188–189.)

Lama-ajan synnyttämää uutta auttamistyötä

Velkakiireissä oleville ihmisille annettiin Rovaniemellä taloudellista apua, velkaneuvontaa ja muuta kriisitukea. Vuonna 1992 keväällä kokoontui ensimmäinen ylivelkaantuneiden ryhmä (6 krt) Pirjo Pyhäjärven ja Markku Kukkonen vetämänä. Syksyllä järjestettiin yhdessä Rovaniemi-Opiston kanssa työttömille teemapäivä, johon osallistui 30 työtöntä. Joulukuussa järjestettiin ”Pennit jonoon” - velkaneuvontailta seurakuntakeskuksessa, jossa kuudellakymmenellä osanottajalla oli mahdollisuus saada velkaneuvontaa asiantuntijoilta. Vuonna 1993 järjestettiin yhteistyössä Rovaniemi-Opiston kanssa kolmipäiväiset ”Pennit jonoon”- velkaneuvontapäivät, joille osallistui 60 avuntarvitsijaa. Syksyllä 1994 käynnistyi uusi työttömien keskusteluryhmä. (Kukkonen 2013.)

Tilaisuudet kuvastivat hyvin lama-aikaa. Yhteistyötä tehtiin erityisesti laman alkaessa perustetun Rovaniemen työttömät ry:n kanssa retkien ja tilaisuuksien järjestämisessä. Yhden diakonian viran toimenkuvaan lisättiin erityistyönä

toiminta työttömien parissa. Tehtävä tuli diakoni Matti Salmelalle vuonna 1993. Saman vuonna järjestettiin ensimmäinen työttömien leiri Norvajärven ja virkistyspäivä leirikeskuksesta. (Kukkonen 2013.)

Myös seurakuntalaisille tarjottiin selkeämmin auttamismahdollisuuksia. Laman alkaessa purra toden teolla diakoniatyö järjesti 1992 kriisiryhmiä ”keskusteluryhmien” nimellä Korkalovaaran kappeliin, seurakuntakodille, Aapakirkolle, Viirin kappeliin ja Muurolan diakonia- ja nuorisotoimistoon. Ryhmien tavoite oli tukea työttömäksi ja velkakriiseihin ajautuneita ihmisiä. Diakoniatyöntekijöiden lisäksi mukana oli 18 vapaaehtoista ryhmänohjaajaa. Hankkeessa huomattiin, miten korkea kynnys kriisissä olevalla ihmisellä on tulla avoryhmään. Ryhmiin saatiin ohjaajien lisäksi keskimäärin 1-4 ryhmäläistä. Seurakunta halusi lähettää välittämisen signaalin laman uhreille. (Kukkonen 2013.)

Lain yksityishenkilön velkajärjestelystä voimaan tullessa vuonna 1993 osa diakoniatyöntekijöistä avusti ihmisiä byrokratian koukeroissa auttamalla vaikeaselkoisten velkajärjestelyhakemusten täyttämässä. Suuri apu ylivelkaantuneille tuli kesäkuussa 1993, kun Rovaniemellekin järjestyi kaupungin, maalaiskunnan ja seurakunnan yhteistyön tuloksena oma velkaneuvoja ja eri tahoilla koulutauduttiin velkajärjestelyohjaukseen. (Kukkonen 2013.)

Hyvinvointivaltiomme perusrakenteet olivat kovalla koetuksella ja niin myös diakoniakylä- ja korttelitoimikunnat osallistivat näihin talkoisiin lisäämällä avustustoimintaansa. Yhä useammin diakoniatyöntekijä kääntyi toimikunnan puoleen avustusasioissa. (Kukkonen 1997). Ylivelkaantumisesta alettiin puhua tänä ajanjaksona, mutta toki nämä haasteet ovat ajankohtaisia uudenkin vuosituhatvuoden puolella (Veijola 2002, 22). Pyörää ei tarvinnut kuitenkaan kokonaan keksiä uudelleen, vaan toimikuntien vanhat konstit olivat kultaakin kalliimpia varoja kerättäessä. Myyjäiset, arpajaiset ja kahvitusten järjestäminen kartuttivat varoja, joita hyödynnettiin diakoniseen toimintaan. Rantavitikan korttelitoimikunta puheenjohtaja Eeva Heinäsen johdolla keräsi varoja (1994 tuotto 11 012 mk) järjestämällä kirpputoreja esim. Rovaniemen torilla ja kaupungin tyhjiä liikehuoneistoissa. Diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntia oli toiminnassa 54 kpl vuonna 1991. (Kukkonen 1997.)

Vuonna 1994 seurakunta järjesti yhdessä Kansan Raamattuseuran kanssa suuren Missio Roi -seurakuntatapahtuman. Mission päätoimikunnan yhteyteen perustettiin diakonia-missio-työryhmä, jonka tehtävänä oli huomioida tapahtumassa diakoniasuun toteutuminen. Missio Roi -tapahtuman diakoniaosuus oli monipuolista. Siihen sisältyi

Kuva 12: Partiolaiset keräsivät partioviikolla 1997 elintarvikkeita lama-ajan työttömien ja ylivelkaantuneiden auttamiseksi. Napapiirin tyttöjen partiolaiset ovat vastaanottamassa lahjoituksia Rovaniemen kirkossa. Ruokatölkkejä sai toimittaa myös Citymarketin ja Prismän eteen. Kuvassa partiolaiset Anu Ylitölonen (vas.) ja Nina Miettinen. Ruokatarvikkeita kerättiin myös Missio Roi-tapahtumaan liittyen vuonna 1994. Diakoniatyön kuva-albumi.

laaja kotikäyntikampanja pitkäaikaissairaiden luokse, jolloin tavoitettiin paljon kotipalvelun asiakkaita. Heille jaettiin kotikäynneillä seurakunnassa tehtyä hengellistä puhetta sisältäviä kasetteja. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin Vanhusten missio -tilaisuus kirkossa (500 osallistujaa) ja järjestettiin kahden päivän mittainen soppatykkitaapahtuma yhdessä Rovaniemen seudun työttömät ry:n kanssa silloisella Sampoaukiolla. Tapahtumaan liittyi myös kehitysvammaisten Ilon hiutaleita -tilaisuus (190 osallistujaa), Apua lähimmäiselle -kuivaruokakeräys ja selkeä tavoite lähimmäispalvelun kehittämiseksi tulevaisuudessa. (Missio työryhmän raportti 1994.)

Viro itsenäistyi uudestaan Neuvostoliiton hajottua vuonna 1991. Näihin aikoihin alettiin saada tietoja monenlaisesta puutteesta Itämeren toisella rannalla. Diakoniajohtokunta järjesti 6.-10.12.1991 seurakuntamatkan Miehlin ystävyysseurakuntaan, johon osallistui 12 henkilöä. Tämä innosti matkalaisia auttamaan monenlaisessa puutteessa olevaa seurakuntaa ja sen jäseniä. Diakoniajohtokunnan jäsen Kaarina Hanni oli sen jälkeen aktiivisesti organisoimassa linja-autoretkiä ja avustustyötä Miehliin. Vuonna 1992 hän oli mm. organisoimassa tavarankeräyksiä, joita toimitettiin neljässä erässä. Kaksi erää toimitettiin Pekka Ruokasen kuorma-autolla. Vuonna 1993 diakoniakylä- ja korttelitoimikunnat lahjoittivat ystävyysseurakunnan tukemiseksi 5 662 mk. Seurakuntalaisia oli kunnostamassa Miehliissä seurakuntakotia ja kahdentoista talkoolaisen joukko vei loppuvuodesta tavara-avustuskuorman linja-autolla. (Kukkonen 2013.)

Kansainvälinen diakoniatyö kuuluu osana seurakuntien diakoniatyöhön. Rovaniemen niemen seurakunta on perinteisesti tukenut vuosittaisilla toiminta-avustuksilla Kirkon Ulkomaanapua kuin eri lähetysjärjestöjäkin. Kirkon Ulkomaanapu on järjestänyt Toivon torstai -koulutuspäiviä vapaaehtoisille ja työntekijöille vuodesta 1994 lähtien ja ne saavuttivat suosiota. Ensimmäinen järjestettiin Lapissa Rovaniemellä keväällä 1994 (100 hlöä). Aina vuoteen 2008 saakka Rovaniemen seurakunnasta osallistui vuosittain linja-autollinen diakonian vapaaehtoisia ja työntekijöitä päivittämään tietoja kansainvälisestä diakoniatyöstä ja ajankohtaisista hädän haasteista. Sen jälkeen, kun Toivon Torstait muuttuivat vuonna 2010 Kirkon ulkomaanavun Teematorstaiksi, linja-automatkoja ei enää tehty. (Kukkonen 2013.)

Tampereella alkoi toiminnanjohtaja Maarit Tammiston johtamana Mummonkammari-toiminta 1989. Diakoniajohtokunta pyysi Tammistoa kertomaan toiminnasta syyskuussa 1991. Tämän vierailun innoittamina Rovaniemen seurakunnassa alettiin viritellä kohtaamispaikkatyötä. Vuonna 1993 Rantavitikan diakoniakorttelitoimikunta Viirinkankaalla ja Muurolan diakoniakylätoimikunta Tutun Tuvan nimellä Muurolassa aloittivat pienimuotoisesti toiminnan. (Kukkonen 1997.)

Olotila -kohtaamispaikka

Diakoniatyö avasi marraskuussa 1999 Vapaudentie 3:ssa avoimen lähimmäistyön tapaamis- ja toimintatilan, jossa mahdollistettiin työttömien ja eläkeläisten kohtaaminen ja vapaaehtoistyö. Tiloissa saattoi tehdä mm. talkootöitä diakonia- ja lähetystyön hyväksi. Tiloihin hankittiin kangaspuut, tietokoneita, ompelukone ja muita tarvekaluja. Kangaspuilla kudottavien mattojen ja poppanoiden tuotto annettiin Kirkon Ulkomaanavun ja lähetystyön hyväksi. Yhteistyötä tehtiin lähetystyön kirpputorin kanssa, josta saatiin tarvittava matonkude ja korjattavia vaatteita. (Kukkonen 2013.)

Eri keräysten, kuten Yhteisvastuukeräyksen yhteydessä Olotila toimi keräystavaroiden vastaanotto-, pakkaus- ja kunnostustilana. Toimintaa oli tarkoitus ”kartuttaa” hiljalleen tarpeen mukaan. Olotilan toiminta kuului osana diakoniatyön lähimmäispalveluun. Olotilaa alettiin kehittää osin vapaaehtoistyön ja palkkiotoimisen vetäjän kautta.

Esko Palovaara toimi vuoden verran Olotilan vapaaehtoisena vastaavana ohjaajana, ”tupaisäntänä”. Sen jälkeen Olotilassa työskenteli eripituisina jaksoina mm. opiskelijaharjoittelijoita, työvoimatoimiston työkokeilussa olevia ja lähimmäispalvelun vapaaehtoisia. Olotilan ohjaajana oli vuoden ajan 2003 alkaen kokoaikaisena palkattuna erikoissairaanhoidtaja Anu Tikkanen. (Kukkonen 2013.)

Olotilan toiminnan kehittämiseksi ja vakiinnuttamiseksi haettiin mm. kaksi kertaa projektirahoitusta, jotka eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta. Olotila oli auki päivisin maanantaista perjantaihin klo 10–14, jolloin ovet olivat avoinna kaikille. Lisäksi käynnistettiin ryhmiä mm. kangaspuiden ja tietokoneiden ympärille sekä erilaisia keskusteluryhmiä. Olotilassa kävi työttömiä ja eläkkeellä olevia. Olotila lakkautettiin vuonna 2004 osin epäkäytännöllisten tilojen johdosta ja osin siksi, kun ei ollut varoja palkata vakinaista toiminnanohjaajaa. Pelkällä vapaaehtoistyövoimalla ja määräaikaisilla työsuhteilla ei tämän kaltainen toiminta onnistu. Toimintaidea ei haudattu, vaan tulevan kohtaamispaikan tavoitteeksi asetettiin paremmat tilat ja vakainainen toiminnanohjaaja. Seuraava Olotila toteutui sitten Helmikammarin muodossa vuosikymmenen lopussa. (Kukkonen 2013.)

Laman aikaan käynnistyi ruokapalvelutoiminta työttömille ja pienituloisille. Rovaniemellä toiminta alkoi ”Lama-aterian”, sittemmin ”Markan aterian” -nimellä Ounasrinteen kappelissa tammikuussa 1993. Toimintaa käynnistettiin diakoni Matti Salmelan johdolla piirineuvostossa syntyneen ajatuksen pohjalta Ounasrinteen diakoniakorttelitoimikunnan puheenjohtajan Seija Miettusen ollessa ensimmäinen pääemäntä. Sen jälkeen pääemäntänä on ollut diakoniatyön vapaaehtoistyöntekijä Eeva-Liisa Antinoja, joka vastaa toiminnasta edelleen historiikin ilmestymisvuonna 2013. 1990-luvun alun aktiivisia keittopäivämäntiä olivat lisäksi Lea Vattulainen, Helena Arkko, Irma Hänninen ja Aila Säaskilahi. (Kukkonen 2013.)

Syksyllä 1993 ruokailtiin samalla idealla Korkalovaaran kappelissa ”Diakonian keittopäivä” -tapahtumanimellä. Korkalovaaran aktiivisia keittopäivämäntiä olivat mm. Eeva Kaisanlahti, Anna-Liisa Kontio, Raija Korkeakangas ja Kaisa Simonaho sekä toistakymmentä muuta vapaaehtoista. Korkalovaaran korttelitoimikunnan tuotto oli huomattavaa 90-luvulla, esimerkiksi vuonna 1993 tuloja oli 33 462 mk, joista vähävaraisten avustuksiin käytettiin 19 889 mk. Keittopäivätoiminnan käynnistysvaiheessa Korkalovaaran korttelitoimikunnan puheenjohtajana oli Lilja

Kuva 13: Vuonna 1999 Ounasrinteen kappelilla työttömille ja vähävaraisille tarkoitettua diakoniaruokailua valmistelevat Helena Arkko (vas.), Eeva-Liisa Antinoja, Irma Hänninen, Anneli Ylilokka ja Laila Säaskilahi.

Lampela ja sen jälkeen Terttu Lehtola, joka mm. organisoivat diakonian keittopäiviin tarvittavan perunanviljelyn Koskenkylästä lainaan saadulla pellolla. Vastaavaa ruokapalvelua yritettiin samoihin aikoihin käynnistää Aapakirkossa, mutta se kariutui. (Kukkonen 1997.)

Laman aikana korostui kaupungistuminen ja muuttoliike kyliltä kaupunkeihin päin. Ikävä kyllä tämä vaikutti myös diakoniakylätoimikuntien määrään, joka väheni 90-luvulla jopa 10:llä. Diakoniatyötä tehtiin diakoniajohtokunnassa, vapaaehtoisten ja diakonianviranhaltijoiden kesken. Puhuttiin yleisestä diakoniatyöstä, joka kohdistuu koko seurakuntaan sekä eri seurakuntapiiriin diakoniatyöstä. Sen lisäksi alettiin puhua ohjaavasta ja organisoivasta työstä (retket, leirit, ryhmät, teematilaisuudet, tempaukset jne.). Pääpaino oli vuosikymmenen alkupuolella vielä *kotikäyntityössä*, mutta painottui vuosikymmenen loppupuolella henkilökohtaiseen asiakastyöhön vastaanotolla. Ensimmäistä kertaa diakonian vastaanotolla oli jonoja ja jouduttiin ottamaan käyttöön vuoronumerojärjestelmä. Asiakkaat olivat huomattavasti nuorempia kuin edellisenä vuosikymmenenä, mikä oli tälle ajalle uusi ilmiö. Uusia haasteita antoi pakolaistyö, kun maahanmuuttajien määrä kääntyi kasvuun. Ensimmäiset turvapaikanhakijat tulivat Rovaniemelle Vietnamista vuonna 1989. Diakonissa Marja Luonuansuun tehtäviin tuli vuonna 1990 diakoniatyössä pakolaistyö, jota teki myös lähetyssihteeri Helena Ylimaula. (Kukkonen 2013.)

Kuva 14: Diakonissa Marja Luonuansuun läksiäiset v. 1997. Kuvassa Markku Kukkonen (vas.), Terttu Kortessalmi, Ulla Anttila, Marja-Liisa Ylipulli, Kirsti Vuolo, Marja Luonuansuu, Sylvi Ylisirniö, Sirpa Hiilivirta, Marjaliisa Anttila, Matti Salmela ja Heikki Karvosenoja.

1990-luvulla viranhaltijoiden ja kylä- ja korttelitoimikuntien yhteistyö lisääntyi entisestään. Diakoniatyön erityinen juhluvuosi vietettiin diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien työn täyttäessä 50 vuotta. 19.10.1997 pidettyyn juhlamalanpalvelukseen osallistui yli 800 ja varsinaiseen juhlaan vajaa 400 henkilöä. Juhla oli myös sadonkorjuun kiitosjuhla ja juhlassa vihittiin käyttöön kirkon uutta esineistöä. 50-vuotisjuhlassa muistettiin kullatulla enkelipinssillä 154 yli 20 vuotta diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien vapaaehtoistyössä mukana ollutta. Toimikuntien jäsenet ovat tehneet vuosikymmenien aikana mittamattoman ja suurenmoisen palvelutyön diakoniatyöntekijöiden rinnalla. (Kukkonen 2013.)

Kirkon lähimmäisen päivästä on kehittynyt perinteinen diakonian kirkkopyhä, joka sijoittuu syksyn alkuun. Lähimmäisen päivänä ovat monet diakoniakylätoimikunnat järjestäneet tilaisuuksia ja tempauksia. 1990-luvulla lähim-

mäisen päiviä kehitettiin koko seurakunnan yhteisenä diakoniasunnuntaina. 1991 järjestettiin lähimmäisen päivänä yhdessä Radio Roi:n kanssa hengellisen musiikin toivekonsertti. 1992 seurakuntakeskuksen lähimmäisen päivää vietettiin sadan henkilön voimin teemalla ”lähimmäisenä vanhus”. Esimerkkejä teemoista: ”Lama ahdistaa - mistä apua” (-03) ja ”Hei sukulainen” (-04). Päätilaisuuksiin pyydettiin puhujiksi asiantuntijoita ja teemat ovat vaihdelleet vuosittain. (Kukkonen 2013.)

Maassamme on vietetty vuodesta 1954 lähtien vanhustenpäivää, joka sijoittuu lokakuun ensimmäiseen sunnuntaihin ja sitä seuraava viikko on vanhustenviikko. Vanhusten viikolla on muistettu vanhuksia eri tavoin vuosien saatossa. Yhteistyötä on tehty teematilaisuuksissa niin Rovaniemen kaupungin kuin Rovaniemen maalaiskunnan sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden kanssa. 90-luvulla kaupungin alueen vanhuksille on järjestetty vuosittain oma vanhustenviikon juhla seurakuntakeskuksessa ja kirkossa. (Kukkonen 2013.)

1990-luvulla päihdeleirit järjestettiin työalan omin voimin. Päihdetyö kuului diakonissa Sirpa Hiilivirralla, joka oli myös mukana vuonna 1988 synnyttämässä alkoholistien päiväkeskustoimintaa (ks. Rovaniemen päiväkeskus ry). A-klinikka oli tärkeä yhteistyökumppani ja sieltä oli myös leireillä mukana ohjaajia. Alkoholien kanssa kamppaileville alkoi 90-luvun alkupuolella oma vertaisryhmä Kompassi (2001 asti) seurakuntakeskuksen nuorisotilassa. Vapaaehtoistyöntekijä Eeva-Liisa Antinoja aloitti vastaavasti päihdeongelmaisten vertaistukiryhmä Ankkurin Ounasrinteen kappelissa (2002 asti). Kaikki diakoniatyöntekijät ovat kohdanneet henkilökohtaisen asiakastyön kautta päihde- ja kriminaalikierteessä olevia. (Kukkonen 2013.)

Kriminaalityö kuului diakonissa Terttu Kortessalmelle, jonka tehtäviin kuului mm. vankilavierailujen tekeminen Pelson Keskusvankilaan, joka oli rovaniemeläisten vankien pääsijotuspaikka. Terttu Kortessalmen jäädessä eläkkeelle 1999 vankilavierailuja hoiti sen jälkeen Pelsolle diakoni Matti Salmela. Rovaniemeläisiä vankeja muistettiin joulupaketeilla. Diakonissa Kirsti Vuolo usein työparinaan nuorisotyönohjaaja Anneli Niemelä hoitivat vankilavierailutyön Oulun lääninvankilaan 1980–, ja 1990-luvuilla. (Kukkonen 2013.)

Lähimmäispalvelutyö alkoi kehittyä nykyisessä muodossaan kirkon diakoniatyössä jo 1960-luvulla. Seurakuntasarille tuli yhä useampia pyyntöjä käydä vanhusten ja yksinäisten luona. Aluksi työtä kutsuttiin seurakuntien ystäväpalvelutoiminnaksi, mutta 1970-luvulla sovittiin SPR:n kanssa epävirallisesti siitä, että seurakunnat käyttävät työstään sanaa ”lähimmäispalvelutyö” ja SPR omasta vastaavasta työstään ”ystäväpalvelu”. (Kirkon diakoniatyön keskus 1984, 4.)

Lähimmäispalvelua Rovaniemellä oli pienimuotoisesti jo 1980-luvulla, mutta siitä kehittyi 1990-luvun loppupuolella suurempi työvastuu diakoni Sari Kosken toimenkuvaan.

Kuva 15: Helmi Suutarin jumppatuokio Keltakankaalla 10.9.1992. Opettaja Helmi Suutari teki vapaaehtoistyötä Rovaniemen seurakunnassa. Kuva: Marja Luonuansuu.

Lähimmäispalvelun tarkoituksena on tarjota yksinäiselle, vammaisille, vanhuksille tai muulle ystävän seuraa tarvitsevalle lähimmäinen, joka ”mittatilaustyönä” käy tapaamassa ystävänsä. Vuonna 1990 vapaaehtoisia lähimmäispalvelijoita oli 20 ja vuosikymmenen päätyttyä määrä oli kolminkertainen. (Kukkonen 2013.)

Keväällä 1994 virisi Rovaniemen kaupungin ja Rovaniemen seurakunnan verkostoyhteistyönä kriisiryhmätyö, jonka tarkoituksena oli jatkuvan päivystyksen avulla varmistaa, että traumaattiseen kriisiin joutunut henkilö saa psykistä ensiapua mahdollisimman pian. Mukaan tuli sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöitä ja seurakunnasta diakonia-työntekijöitä, nuorisotyöntekijöitä, sairaalapappeja ja pappeja. Toimintaryhmä sai myöhemmin nimen kriisiryhmä Ounas. Yhteistyö on sittemmin 2000-luvulla hiipunut, kun Lapin Ensi- ja turvakodin kriisikeskus on ottanut hoidettavaksi jälkipuintityön. Edelleen diakoniatyöntekijät ovat mukana kriisityössä, missä tarvitaan nopeasti enemmän ammattiauttajia. (Kukkonen 2013.)

1990-luvun alussa psykiatristen potilaiden omaisille ja ystäville alettiin säännöllisesti järjestää tapaamisia. Mielenterveystyö tuli erityisvastuutyöksi diakonissa Marja-Liisa Ylipullin tehtäväkuvaan. 90-luvulla alkoi sururyhmätoimintaa yhdessä sairaalapappien kanssa ja kahdessa ryhmässä kohdattiin surevia ihmisiä, toiset heistä olivat itsemurhan tehneiden omaisia. (Kukkonen 2013.)

Kehitysvammaistyö kuului 1980-luvulla ja 1990-luvun loppupuolelle asti diakonissa Kirsti Vuololle. Varsinkin kehitysvammaisten leiritoiminta oli runsasta 1990-luvulla. Kuulovammaisille järjestettiin omia tapaamisia. 1990-luvun laman hellittäessä toivottiin, että myös Ruokapankin voisi lopettaa. Mutta toisin kävi, Ruokapankkia tarvitaan edelleen tätä kirjoitettaessa. Vanhusten määrän lisääntyminen tiedostettiin vuosikymmenen lopussa ja tätä kautta alkoi kokonaan uusi työmuoto, omaishoitajatyö, jonka vastuuhenkilöksi nimettiin vuonna 1999 diakonissa Sirpa Nykänen ja vuodesta 2000 alkaen diakonissa Sirpa Hiilivirta. Romanityö liitettiin erityisvastuutyönä diakoni Matti Salmelan toimenkuvaan vuonna 1992–1995. Sitten tehtävä tuli diakonissa Kirsti Vuololle, samoin kuin vanhustyökin vuodesta 1996 alkaen. (Kukkonen 2013.)

90-luvulla palkattiin Kirkkohallituksen ja valtion työllistämistuilla useita henkilöitä työsopimussuhteisina diakoniatyöntekijöinä. Diakoni Sari Kosken hoitama tehtävä vakinaistettiin diakonian viraksi 1.1.2001 alkaen. Diakonian viran tehtäviin kuuluu lähimmäispalvelu, Ruokapankin toiminta ja asiakastyötä Keskikaupungin alueella. (Kukkonen 2013.)

1990-luvulla järjestettiin paljon erilaisia leirejä ja retkiä. Seuraavassa esimerkkinä vuoden 1997 leirit ja retket:

Leiritoiminnan tavoitteena on tarjota virkistystä, sosiaalista tukea (seurakuntayhteys) ja virikkeitä eri kohde-ryhmille. Leirejä on ollut yhteensä 9, leirivuorokausia 24 ja henkilöitä 286. Suluissa osallistujamäärät.

- Perheleiri Norvajärvellä (Yhteisvastuu lapsistamme - projekti) 22.–24.6. (70)
- Sota-ajan äitien ruskaleiri Norvajärvellä 15.–17.9. (18)
- Kehitysvammaisten leiri Norvajärvellä, yli 16 v. 30.7.–3.8. (26)
- Kehitysvammaisten leiri Norvajärvellä, alle 16 v. 30.7.–3.8. (20)
- Kehitysvammaisten lasten ja isoskursilaisten leiri Muoniossa 7.-9.5. (28)
- Päihdeongelmaisten leiri Norvajärvellä 18.–22.8. (21)

- CP-perheleiri yhdessä CP-yhdistyksen kanssa Norvajärvellä 15.–17.8. (30)
- Vanhusten leiri Kajaanissa Joutenlammin leirikeskuksessa 26.–29.5. (38)
- Naisten päivät (äideille) Kairosmajalla 15.–16.11. (yhdessä perheneuvonnan kanssa) (35)
- Kesälle uutena suunniteltu kuurojen leiri ei toteutunut kun osanottajia ei ilmoittautunut riittävästi

Retkitoiminnan tavoitteena on tarjota virkistystä, sosiaalista tukea (seurakuntayhteys) ja virikkeitä eri kohde-ryhmille. Erilaisia retkiä on tehty 20 kpl. Retkille osallistui 698 henkeä. Suluissa osallistujamäärät.

- Vanhusten retki Etelä-Suomeen 1.–6.9. (26)
- Vanhusten virkistyspäivät Norvajärvellä 9.9. ja 26.9. (112)
- Perheretki (Yhteisvastuu lapsistamme -projekti) Norvajärvelle 13.12. (60)
- Päihdeongelmaisten jouluretki Norvajärvelle 19.12. (42)
- Pakolaisten retket Norvajärvelle 20.5. (tamilit) ja 23.9. ja 6.10. (vietnamilaiset) (48)
- Mielenterveysasiakkaiden retket Norvajärvelle 9.4., 2.9., 10.9. ja 6.10. (122)
- Kuurojen retki Norvajärvelle 17.9. (20)
- Lähimmäispalvelijoiden virkistyspäivä Norvajärvellä 17.5. (25)
- Omaishoitajien virkistyspäivät Norvajärvellä 3.4. ja 11.12. (33)
- Lähimmäispalvelijoiden retki yhdessä Neuvokkaan vapaaehtoisten kanssa Norvajärvelle 7.10. (70)
- Työttömien retkipäivät Norvajärvelle 12.5. ja 11.9. (70)
- Näkövammaisten retki Norvajärvelle 4.9. (30)
- Kemin rovastikunnan diakoniatyö päivä Kemijärvellä 18.10. (40)

(Diakoniatyön toimintakertomus 1997)

Kirkkovaltuusto hyväksyi 1996 seurakunnan työalojen uudet johtosäännöt. Diakoniatyönkin osalta kyse oli merkittävästä muutoksesta. Diakoniatyöllä oli historiallisesti jo kauan ollut oma työalajohtokunta, viimeksi diakoniatyön johtokunta. Nyt sen nimeksi tuli palvelujohtokunta ja sen alaisuuteen liitettiin diakoniatyön lisäksi perheneuvonta, sairaalasielunhoito ja palveleva puhelin. Jokaisella työalalla on johtokunnassa oma esittelijänsä, diakoniatyöllä johtava diakonianviranhaltija. Eniten palvelujohtokunta käsittelee edelleen diakoniatyöhön liittyviä asioita. Diakoniatyön johtokunta, diakoniatyön johtokunta ja sen jälkeen palvelutyön johtokunta ovat olleet sen alaisten työalojen tärkeitä tukijoita hallinnossa. Liitteessä 4 on luettelo johtokuntien puheenjohtajista. (Kukkonen 2013.)

DIAKONISSANA KOLMENA VUOSIKYMMENÄ

Diakonissa Terttu Korttesalmen haastattelu 11.6.2013

*Terttu Korttesalmi, diakonissa, Kaupunki ja ympäristö,
Saaren-Nammankylät (1982 –),
kriminaaliryö (1982 –), 1972–1999*

Terttu Korttesalmi valmistui diakonissaksi Sisälähetysseuran Diakonissalaitokselta Pieksämäeltä vuonna 1964 ja aluksi Kemijärven seurakunnan diakonissana. Työ oli keskeisesti kotikäyntityötä, johon kuului sairaanhoitoa.

- Oli tikiinpoistoa, haavan puhdistusta ja hoito-ohjeita, Terttu kertoo. Mukana oleviin työvälineisiinsä on aina kuulunut verenpainemittari.

- Se on ikään kuin korkinaukaisija muuhunkin. Ihmiset avautuvat puhumaan, Terttu pohtii.

- Maaseudulla matkat olivat pitkiä. Matkoja tehtiin pääasiassa linja-autoilla. Jos papilla oli samalle suunnalle toimituksia, ajoitettiin työmatkat yhdessä.

Vaikka työ oli sairaanhoidollista työtä, Terttu on aina halunnut kohdata ihmisen kokonaisvaltaisesti ja ihmistä kunnioittaen.

- Keskustellaan mistä tahansa vaikeasta asiasta ja katsotaan mistä löytyy apua, Terttu korostaa.

Kaksoistutkinnon suorittaminen on mahdollistanut sen, että diakonissat ovat voineet olla työssä terveydenhuollon tai seurakunnan palveluksessa. Terttu oli 1965–70 Muurolan sairaalassa sairaanhoitajana ja osastonhoitajana sekä 1970–71 Kesälähdellä vanhainkodinjohtajana.

1970-luvun diakoniatyö

Terttu Korttesalmi aloitti Rovaniemellä diakonissana vuonna 1972, jolloin uusi kansanterveyslaki muutti merkittävästi diakoniatyön sisältöä. Sairaanhoito jäi pois diakonissan työstä. Terttu kuvaa kuitenkin, että edelleen diakonissat tekivät yhteistyötä terveydenhuollon kanssa ja terveyskeskuksesta saatiin mukaan välineet sitä varten, että kotikäynneillä saatettiin poistaa esimerkiksi tikkejä. Edelleen työssä mitattiin verenpaineita ja ohjattiin terveyteen liittyvissä asioissa.

Uutena asiana 1970-luvulla oli kehitysvammaisten asioiden ajaminen. Terttu muistaa, että paljon piti tehdä työtä – suorastaan taistella – kehitysvammaistyön sisaren viran perustamisessa, joka viimein saatiin seurakuntaan 1973.

- Diakoniatyössä on aina saanut vähän taistella ja pitää puoliaan. On saanut puhua uusien virkojen perustamisen puolesta. On saanut perustella, miksi joitakin ihmisiä autetaan ja tuetaan esim. retki- ja leirityön kautta. Toimintaa on kyseenalaistettu: tarvitseeko kirkon auttaa jotakin?

- Ymmärtämystä työn sisältöön ei ole aina ollut, esimerkiksi äitiretkien järjestämistä kohtaan.

Heikoilla ja vähävaraisilla ei ole liikaa puolustajia eikä ne, joilla on hyvin asiat, tahdo aina ymmärtää heikompiensaista, Terttu kuvaa.

1970-luvulla vanhustyö laajeni ja alettiin järjestää enemmän ryhmä- ja retkitoimintaa. Eläkeläisten ryhmätoiminta oli vilkasta ja linja-autoretkiä tehtiin Ruotsia ja Norjaa myöten. Tertulle kuului myös kurojen työ.

1980-luvun diakoniatyö

1980-luvulla vahvistui erityistyö, mm. päihde- ja kriminaaliryö. Tertulle kuului vankilavierailut Pelson keskusvankilaan, jossa rovaniemeläisiä vankeja kohdattiin kotipaikkaryhmässä. Työparina pitkillä

matkoilla olivat vuoroin sairaalapapit Erkki Erola ja Esko Eho tai nuorisotyönohjaaja Seppo Peteri. 1982 tehdyn piiri- jaon myötä Tertun työalueeksi tuli Saaren-Nammankylän alue. Terttu teki paljon yhteistyötä diakoniakylätoimikuntien kanssa, joita oli Tertun alueella kymmenkunta. Kotikäyntityö oli keskeisin työnsä. Pitkät välimatkat maaseudulla veivät aikaa ja olivat haasteellisia vaikeilla keleillä, mutta Terttu kertoo aina tykänneensä ajaa autolla.

1990-luvun diakoniatyö

90-luvun laman ajalta Terttu muistaa taloudellisen avustamisen vahvan tulehisen diakoniatyöhön. Työttömiä, kahden asunnon loukkoon jääneitä ja velkakriisissä olevia oli paljon. Terttu oli aktiivinen oman seurakuntamme ruoka-avun järjestämisessä. Vielä eläkkeelle jäätyäänkin tähän päivään asti Terttu on miehensä Timon kanssa ollut vapaaehtoisina jakamassa ruoka-apua.

Kuvattessaan työn muodoissa eri vuosikymmeninä tapahtuneita muutoksia Terttu kertoo:

- Tehtävänä on aina avuntarpeessa olevien auttaminen. Ihmisen kunnioittaminen Jumalan luomana on perusta, joka ei muutu. Ihmisen kokonaisvaltainen huomioiminen ja auttaminen hänen kysymyksissään on aina lähtökohtana, oli aikakausi mikä hyvänsä.

- Avuntarvitsija vaistoaa aina, haluaako työntekijä todella sydämestään auttaa.

Terttu kertoo esimerkin kohtaamisesta:

- Erään kerran tuli mies pyytämään matkalippua etelään, kun oli käräjille tullut kutsu ja matkalle pitäisi päästä lähtemään heti. Olin antanut kieltävän vastauksen, koska avustusvarat olivat jo loppuneet. Ohjasin miehen sosiaalitoimistoon. Mies sanoi lopuksi: ”Etkö sinä kuitenkin voisit auttaa, koska sinulla kyllä näyttää olevan halua auttaa minua.”

Mikä on ollut oman jaksamisen kannalta tärkeää?

- Rukous on tärkeää. Rukoukseni on usein hiljaista, jatkuvaa yhteyttä Isään. Autolla ajaessa on ollut hyvä rukoilla. Puhelinyhteys Jumalaan ei piippaa varattua, se on suora linja. On vaikea käsittää, jos joku ei usko Jumalaan. He ovat todella silloin osattomia hyvästä.

- Tämä on ollut rikasta työtä. Sen on huomannut sananmukaisesti, että antaessaan saa.

- Auttaessaan hädässä olevaa saa aina myös itsekin. ”Sairas terveen parantaa, saaja auttaa antajaa.”

Markku Kukkonen

Kuva 16. Diakonissa Terttu Korttesalmi lähössä kotikäynnille 1980-luvun alkupuolella. Kuva: Diakoniatyön kuva-arkisto.

Diakoniatyö 2000-luvulla

Diakoniatyön perustoiminta on 2000-luvulla ollut johdonmukaista jatkumoa 1990-luvulla kehittyneelle diakoniatyölle. Lamasta jäi suuri pitkäaikaistyöttömien joukko, josta moni on edelleen syrjäytynyt. 2000-luvulla ollaan tilanteessa, jossa yhteiskuntamme olot ovat kaksijakoiset. Vaikka työllisyys on parantunut, on pitkäaikaistyöttömyys ollut merkittävä ongelma. Väliaikaisiksi toivotut ruokapankit jäivät paikkaamaan yhteiskunnan turvaverkkoja. Päihde- ja huumeongelmat kasvavat ja syrjäytymisuhan alla olevia ihmisiä on paljon. (Peju, Syrjälä & Tuomela 2003, 18–20.) Seurakuntaan perustettiin 1999 erityisdiakonian virka, jonka tehtävään sisältyy päihde-, huume-, kriminaali- ja katulähetystyö. Viran perustamisen taustalla olivat lisääntyneet päihdeongelmat ja tarve kehittää päihdetyötä mm. käynnistämällä vapaaehtoista päihde- ja kriminaalityötä katulähetystyön muodossa. Samoin eri diakoniatyöntekijöille jaettuna olleet erityistyövastuut päihdetyö ja kriminaalityö keskitettiin nyt perustettuun erityistyön virkaan. Päihde-, kriminaali- ja katulähetystyön erityisdiakonianviranhaltijaksi valittiin Sinikka Vilén, joka aloitti työnsä kesäkuussa 2001.

Työn käynnistyttyä palvelujohtokunta perusti bkatulähetystyön tukiryhmäksi katulähetystoimikunnan, jonka ensimmäisiä jäseniä olivat Pertti Ahokas, Olli Jääskö, Esko Palovaara, Hilikka Väisänen, Martti Väisänen ja Mauri Vilén. Virkansa puolesta toimikunnassa oli diakonissa Sinikka Vilén. Katulähetystoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta. Rovaniemen seurakunta liittyi Suomen katulähetysliittoon jäseneksi vuonna 2003 ja liitto pyrkii edistämään vapaaehtoisuuteen perustuvaa katulähetys-, vankila- ja diakoniatyötä erityisesti päihde- ja kriminaalityön sekä kuntoutus- ja asuntopalvelujen alalla. Lisäksi liiton tarkoituksena on tukea evankelis-luterilaisten seurakuntien toimintaa edellä mainituilla aloilla. Kesällä 2004 järjestettiin Suomen Katulähetysliitto ry:n valtakunnalliset kesäpäivät Rovaniemellä. Päivien yhteydessä vietettiin myös liiton 50-vuotisjuhla. Päiville osallistui kaikkiaan 300 henkilöä eri puolilta Suomea. Syyskuussa 2007 järjestettiin kaksipäiväiset naisten päivät teemalla ”Elämän Löylyissä”, joissa sisältönä oli päihde- ja kriminaalityö. Seurakuntamme katulähetysten 10-vuotisjuhlaa vietettiin 11.3.2012. (Kukkonen 2013.)

Kuva 17:
Katulähetysten logo

Kuva 18: Soppatykki-tapahtuma 21.11.2009 otsikolla ”Niin alhaalla ei kukaan kulje...” Kuvassa päihde-, kriminaali- ja katulähetystyön erityisdiakonianviranhaltija Sinikka Vilén ja Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry:n toiminnanjohtaja Heikki Hursti. Kuva: Rainer Hiuspää

Uutiset maailmalta vaikuttavat paikallisesti Rovaniemen seurakuntaan saakka. Aasian tsunamikatastrofi vaikutti diakoniatyöhön ja sai kansainvälisen diakonian keräämään varoja katastrofin uhreille. Pikavipit mainitaan ensimmäisen kerran vuoden 2005 toimintakertomuksessa ja ne ovat lisänneet monen nuoren velkaantumista merkittävästi. Diakoniatyössä havaittiin myös se, että monet nuoret ovat ”juuttuneet” toimeentulotuen pitkäaikaiskäyttäjiksi. Ongelmat näyttäsivät suorastaan kasaantuvan joidenkin kohdalla ja näin tilanteet usein vaikeutuvat entisestään. (Diakonian toimintakertomukset 2000–2010.)

Kirkon nelivuotiskertomuksen mukaan seurakuntadiakoniassa näkyy 2008–2011 hyvin yhteiskunnan polarisoituminen, jonka myötä ihmisten ongelmat ovat yhä monimuotoisempia ja syvempiä. Erityisen ongelmallista on perusturvan varassa olevien henkilöiden elintason heikentyminen verrattuna asuinkustannusten nousuun ja väestön yleiseen elintasoon. Sosiaalinen etäisyys eri väestöryhmien välillä on kasvanut, mikä vähentää ryhmien välistä yhteenkuuluvuutta. (Suomen ev.lut. kirkko 2012, 195–196.)

Nyt aletaan puhua jo diakoniatyöntekijöiden jaksamisestakin. Yksin työskentelevän diakoniatyöntekijän työssä jaksamisesta tehdystä tutkimuksesta käy ilmi, että kutsumus ja vahva ammatti-identiteetti antavat voimavaroja työhön. Samassa tutkimuksessa todettiin, että vertaistuen puute on se, joka diakoniatyöntekijöitä uuvuttaa eniten. (Peju, Syrjälä & Tuomela 2003, 18–20.)

Diakonian työmuodot ovat moninaisia ja työn tarve on niin runsasta, että työntekijöiden täytyy priorisoida omaa työtään. Heikkenevä talous ei ole yksin Rovaniemen seurakunnan ongelma. Painopisteen muutoksia on tapahtunut erityisesti siihen suuntaan, että ruoka-avun

Kuva 19. Diakoni Matti Salmela tutkii diakoniatoimistossa tonkkaa, joka hankittiin diakoniatyölle 2001. 1990-luvun laman aikana varojen kerääminen diakoniatyön avustustyöhön vahvistui entisestään.

ja muun aineellisen auttamisen määrät ovat valtakunnallisesti kasvusuunnassa. Samoin vapaaehtoistoiminnan eri muodot monipuolistuvat ja ennaltaehkäisevään työhön pyritään satsaamaan resursseja. Diakoniatyölle on ollut tyyppillistä, että on tehty yhteistyötä paljon sekä oman seurakunnan muiden työalojen kanssa että kunnan kanssa. (Suomen ev.lut. kirkko 2012, 202.)

Kirkkoneuvosto nimesi 2001 vapaaehtoistyön kehittämistyöryhmän. Sen tehtäväksi annettiin kartoittaa seurakunnan vapaaehtoistyötä ja tehdä kehittämissuhteita. Raportti valmistui joulukuussa 2002. Omassa seurakunnassamme vapaaehtoistyöntekijöitä ja luottamushenkilöitä on vapaaehtoistyöntekijän määrittelytavasta riippuen 1600 – 2000. Vapaaehtoistyö on monimuotoista. Se on sekä tarkoin määriteltyä että määrittelemätöntä. Kaikesta vapaaehtoistyöstä ei ole edes tilastotietoja. Vapaaehtoistyöhön sitoudutaan ajallisesti erimittaisiin jaksoihin. Toiset antavat tärkeän työpanoksensa tempauksiin ja talkoisiin ja toiset sitoutuvat tehtäväänsä vuosikymmenien ajaksi. Kristillinen arvopohja ja lähimmäisenrakkaus ovat seurakunnan vapaaehtoistyön keskeisenä perustana. Diakoniatyöhön on perinteisesti kuulunut vahvasti vapaaehtoistyö, josta hienona esimerkkinä on sodan jälkeen käynnistynyt diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien vapaaehtoistyö. Vuonna 2001 laskettiin diakoniatyössä mukana olevan 214 erilaisissa vapaaehtoistyön rooleissa olevaa seurakuntalaista. Lisäksi Yhteisvastuukeräykseen osallistui yhteensä 206 henkeä, erityisesti ovelta ovelle listakerääjinä. (Rovaniemen srk 2002c, 3, 13–14.)

Kirkon vastuuvuorilla järjestettiin vuonna 2000 yhteistyössä lähetys- ja pyhäkoulu-työn, hauta- ja puistotoimiston sekä eri järjestöjen ja yksityisten henkilöiden kanssa Karvekuusen katveessako tulevaisuus - kestävän kehityksen päivät seurakuntakodilla. Vierailijan tähtenä oli ekoeksisijä Pauli Rantanen. Näyttelyyn tutustui neljän päivän aikana 330 oppilasta ja 150 aikuista. Tapahtumaan kuului myös keuhkokuumeen alkanut ekoeksisintökilpailu, jonka voittaja palkittiin tapahtumassa. (Kukkonen 2013.)

Syyskuussa 2003 tehtiin 32 hengen porukalla kansainvälisen diakonian merkeissä linja-autoretki Pietariin, jossa tutustuttiin Inkerin kirkon toimintaan ja erityisesti auttamistyöhön Venäjällä. Matkalla vietettiin vaateapua katulasten turvakotiin ja vierailtiin mm. Kelton kirkossa ja vanhainkodissa. (Kukkonen 2013.)

Kuva 20. Diakoniatyön kansainvälisen diakonian retki Pietariin 2003. Edessä vasemmalla Korkalovaaran diakonikorttelitoimikunnan jäsen Kaisa Simonaho ja vieressä diakoni Jouni Hilke. Taustalla silloin vasta valmistunut Inkerin kirkon omistama Kelton kirkko.

Diakoniatyöllä on ollut pitkään perinteiset joulumyyjäiset, joissa diakoniakylä- ja -korttelitoimikunnilla on mahdollisuus myydä toimintansa hyväksi erilaisia myyjäistuotteita. Näitä myyjäisiä järjestetään edelleen, myyjien joukko on vain laajentunut mm. Helmikammarin vapaaehtoisten pöydällä ja Yhteisvastuukeräyksen tuotepöydällä. Vuonna 2005 hyväksyttiin Diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien uusi toimintaohje, joka korvasi 1970-luvulta käytössä olleen ohjeen. (Kukkonen 2013.) Diakonian vapaaehtoisia muistettiin diakoni Sari Kosken ja vapaaehtoinen Martti Väisänen johdolla tehdyllä linja-autoretkellä kirkon valtakunnalliseen lähimmäistapahtumaan Lahdessa 26.–28.5.2001. Mukana oli väkeä erityisesti diakoniakylä- ja -korttelitoimikunnista. (Kukkonen 2013.)

Kirkkopalvelut ry:stä otettiin yhteyttä Kulttuurista kaikille -hankkeen merkeissä keuhkokuumeen Rovaniemellä järjestää seminaari, jossa teemana olisi taide ja diakoniatyö. Tältä pohjalta valmisteltiin Kirkkopalvelujen, seurakunnan ja Rovaniemen taidemuseon yhteistyönä *Taide ja diakonia* -seminaari 2.12.2004 Rovaniemen taidemuseossa. Seminaarin tarkoituksena oli pohtia, millä tavalla kuvataidetta voisi entistä laajemmin käyttää diakoniatyössä. Miten Rovaniemen taidemuseon tarjoamat näyttelyt ja palvelut olisivat kaikkien saavutettavissa ja kynnys tulla museoon matala? Millaisia mahdollisuuksia tarjoaa yhteisötaide? Miten hyödyntää taidetta oman elämän rikastuttajana ja jaksamisen välineenä? Vastaavia seminaareja järjestettiin Helsingissä vuoden 2003 kirkkopäivillä ja 2004 Oulun taidemuseossa. (Kukkonen 2013.)

Uusi diakonian virka perustettiin lähiö- ja perhetyöhön vuonna 2005 ja siihen valittiin diakonissa Marjo Rundgren. Viran erityisenä tavoitteena on tukea lähiöiden asukkaita Saarenkylässä, osittain Ounasvaaran alueella sekä Korkalovaarassa ja tehdä diakonista perhetyötä. Hankkeena 1993 alkanut Irti arjesta -verkostoyhteistyö leiritoimintoinen siirtyi tähän toimintaan. 2000-luvun alkupuolella valmistui kaksi tutkimusta diakonisesta perhetyöstä: *Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena* (Rundgren 2008, YAMK) sekä *Irti arjesta – vai kiinni arkeen? Etnografia perheleiri- ja vertaisryhmätoiminnan rakentumisesta* (Kehus & Lähteinen 2011). Tutkimustyö on vahvistanut moniammatillista osaamista sekä yhteistyötä Rovaniemen kaupungin kanssa. Rippikoulutuksen kehittämisen merkeissä järjestettiin seurakuntakeskuksessa 2006 ensimmäisen kerran kaikille 700 seurakuntamme rippikoululaisille. ”Diakonia - Toivon tuoja” -tapahtuma, jossa kaikki rippikoululaiset menivät ns. diakoniaputken läpi, jossa esiteltiin diakoniatyötä. Vastaavasti pidettiin lähetyskasvatustapahtuma ”Lähetyslento” seurakuntakodilla. Tästä alkoi perinne, joka jatkuu edelleen Rippikoulurallin nimellä. (Kukkonen 2013.)

Työttömien kirkkopyhä järjestettiin seurakunnassamme ensimmäisen kerran 2007. Kirkkokahvitilaisuuteen kutsuttiin mm. lappilaisia kansanedustajiahdokkaita, työvoima- ja sosiaalitoimen edustajia tavoitteena tuoda esille työttömien asioita. (Kukkonen 2013.)

Seurakunnan vanhustyön strategiaa valmisteli työryhmä, Hanna Hytönen (myöh. Hannu Ullner), Tapani Juntunen, Raili Kerola, Markku Kukkonen ja Kirsti Vuolo. Strategia hyväksyttiin kirkkoneuvostossa 2008. Strategiaa kuvattiin alueemme vanhusten asioita ja palveluita sekä esitettiin uusia avauksia seurakunnan vanhustyöhön. Vuoden 2005 lopussa Rovaniemen keskustan suuralueella asui 78 % yli 65-vuotiaista ja 79 % yli 80-vuotiaista. Yksi strategian toimenpide-esityksistä oli vanhusten määrän lisääntyessä ja keskittyessä ydinkaupunkialueelle rakentaa heille oma kohtaamispaikka. 1990-luvun loppupuolella aloitettu diakoniatyön Olotila oli pohjana esitykselle. (Kukkonen 2013.)

Vuonna 2008 uutta kohtaamispaikkaa varten löydettiin sopiva tila torin laidasta, Pohjolankatu 4:stä. Kahdensadan neliön vuokratilaan rakennettiin vanhusten kohtaamispaikka, Helmikammari, joka avasi ovensa 23.4.2009. Hankkeeseen kuului myös toiminnanohjaajan palkkaaminen. Sitä varten 2009 perustettiin diakonian määräaikainen virka

kolmeksi vuodeksi. Virka vakinaistettiin 2012. Virkaan valittiin diakonissa Riitta Pitkänen, joka on tehnyt ansiokkaan pioneerityön. Toiminnanohjaaja vastaa työn suunnittelusta, organisoimisesta, kehittämisestä ja toteutuksesta sekä vapaaehtoisten ohjaamisesta. Edellisestä Olotila- kokeiluista opittiin se, ettei tämäntyyppistä toimintaa voi toteuttaa täysin vapaaehtoistyönä. Toimintaa käynnistettiin kysynnän mukaan ja aluksi Helmikammari palveli kolmena päivänä viikossa neljän tunnin ajan klo 11–15. (Kukkonen 2013.)

Helmikammarin tavoitteena on ollut mahdollistaa erityisesti eläkeikäisille monenlaista yhteyttä, virkistystä ja toimintaa. Kammarissa voi kohdata vertaisensa ja olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa erilaisten ryhmien ja muun ohjelman kautta. Helmikammarin aukioloajat ovat olleet vuoden 2012 alusta alkaen maanantaista torstaihin klo 10–14. Äiti Teresa -kudontaryhmä, runopiirit, hartaudet, keskusteluryhmät, harrastepiirit ja toimintatuokiot ovat osa viikko-ohjelmaa ja sen lisäksi usein on musiikkia, vierailijoita ja harrastepiirejä, joita osallistujat toivovat ja joihin löytyy innokkaita vetäjiä. Vuonna 2012 Helmikammarissa oli peräti 30 ryhmää, joissa jäseniä yhteensä 365. Ryhmiin osallistui yhteensä 7000 henkeä. Tiloissa oli vuoden aikana kaikkiaan 8 047 käyntiä. (Diakoniatyön toimintakertomus 2012).

Osallistujat ovat kokeneet toiminnan hyvin voimaannuttavaksi. Helmikammarin voi tulla vaikkapa vain piipahtamaan kahvikupposen äärelle, tapaamaan tuttuja ja tutustumaan uusiin ihmisiin. Tilat soveltuvat myös vaihtuvien näyttelyiden järjestämiseen ja esillä onkin ollut jo monenlaisia taideteoksia alkaen lasten tuotoksista muotokuvamaalareiden tekemiin tauluihin. Tiloissa on pieni myymälä, josta voi ostaa askarteluja, käsitöitä, kortteja ym. Vapaaehtoistyö on yksi keskeinen osa Helmikammarin työtä ja sitä kautta tarjotaan osallistumisen mahdollisuuksia kenelle tahansa. Vuonna 2012 Helmikammarissa oli 44 vapaaehtoista, joista mihiä oli kaksitoista. Toimintaan liittyi uusi yhdeksän henkeä ja kahdeksan henkeä jäi pois. Tarjolla on erilaisten ryhmien vetäjien työtä, saliemännän tai -isännän ja keittiöemännän tai -isännän töitä. Toiminnanohjaaja kouluttaa, ohjaa ja tukee vapaaehtoisia heidän tehtävissään. (Kukkonen 2013.)

Perheiden ja vanhempien jaksamisesta ollaan huolissaan 2000-luvulla, kun työelämä asettaa omat tehokkuusvaatimuksensa työntekijöille. Yhtä aikaa vanhusten yksinäisyydestä ja turvattomuudesta puhutaan paljon. Ajan kuvaan kuuluu elämän pirstaloituminen ja näköalattomuus tulevaisuuden suhteen. Työsarkaa riittää ja työn vaatimukset tuntuvat kasvavan entisestään. Diakoniatyöntekijöiden yhteenlaskettu asiakasmäärä alkoi vähetä 2000-luvun alkupuolelta alkaen. Asiakastyön tarve ei suinkaan vähentynyt, vaan käytänteitä avovastaanoton suhteen muutettiin. Enää ei voitu pitää avovastaanottoa, vaan otettiin käyttöön ajanvarausjärjestelmä, jotta asiakkaille saataisiin enemmän aikaa ja kohtaamista voitiin syventää. Tällä tavoin pystyttiin vähentämään myös tarpeetonta jonottamista. (Diakonian toimintakertomukset 2000–2010.)

2000-luvulla on kehitetty uusia muotoja kertoa diakoniatyöstä eri kohderyhmille. Tämän lisäksi räätälöityjä ryhmiä on 2000-luvulla ollut lähes kaikissa erityistyömuodoissa ja monissa niistä useampia erilaisia ryhmiä. Suuri romanileiri järjestettiin Norvajärvellä vuonna 2001 diakonissa Kirsti Vuolon johdolla. Leiriläisiä oli 80 henkeä.

2000-luvun alussa ollaan tilanteessa, jossa jokivarsissa asuu yhä vähemmän ihmisiä ja maaseutu autioituu. Vanhukset ovat yksinäisiä ja heidän määränsä kasvaa nopeasti. Yhteiskunta reagoi tähän ja Kirkon vanhustyön strategia valmistui 2005. (Diakonian toimintakertomukset 2000–2010.)

Diakoniatyö on järjestänyt vuodesta 2007 yhteistyössä Rovaniemen kaupungin, Neuvokkaan ja Lapin Urheiluopiston kanssa yhteisen Sykettä Syksyyn vanhusten virkistystapahtuman Ounasvaaran Urheiluopistolla. Vuonna 2012

järjestetty tapahtuma keräsi paikalle yli 1 000 osallistujaa. (Kukkonen 2013).

Jos jokin asia, niin digitalisoituminen on uuden vuosituhannen ilmiö, joka vaikuttaa kaikkeen, mitä yhteiskunnassamme tapahtuu, niin myös diakoniatyöhön. Mobiilius eli langaton liikuteltavuus antaa mahdollisuuksia yhteydenpitoon virtuaalisesti verkossa tai sähköpostilla, jota kautta myös osa asiakkaista lähestyi työntekijöitä. Diakoniatyön paperinen asiakaskortisto vaihtui sähköiseen muotoon seurakunnan hankittua oman diakoniatyön asiakasohjelman vuonna 2006. Samoin kirjoituskoneet olivat jo vähitellen vaihtuneet tietokonepäätteisiin, jotka mahdollistivat erilaisia apuohjelmia työn suunnitteluun ja materiaalin valmistamiseen. Vaikka tietokoneohjelmat toivat helpotusta tilaintoihin, atk-ohjelmien käyttöönotto vaati henkilökunnalta paljon. Ohjelmien kehitystyö on vaatinut kärsivällisyyttä ja yhteistyötä ja alkuvaiheessa tietojen syöttäminen ei ole ollut mikään helppo urakka (Pyykkö 2003, 37).

Diakonissa Kirsti Vuolo kuvaa kirjassa Rakkauden virassa muutosta seuraavasti:

”Toimisto kulkee kumipyörällä... Kännykkä muutti työpäivää. Ennen kännykkää liikkeellä olevan diakoniatyöntekijän tavoittaminen päivän aikana oli miltei mahdotonta, minkä vuoksi puhelini soi kotona aamuisin ja iltaisin jatkuvasti. Nyt saan hoidettua suurimman osan työpuheluista työpäivän aikana ja autosta on tullut liikkeeksi toimisto. Tietokoneet ovat muuttaneet toimistotyötä. Diakoniatyön asiakaskortisto samoin kuin budjetit ja toimintasuunnitelmat ovat tietokoneella, ja posti kulkee sähköisesti. Koneelta löytyy monenlaisia työn kannalta hyödyllisiä lomakkeita ja tietoja. Toisinaan kyllä tuntuu siltä, että ajan säästämisen sijaan tietokone vaatii yhä enemmän aikaa ja vaivannäköä.” (Korpela 2008, 135–136.)

Tilastointikäytänteiden muutos on johtanut siihen, että yhä enemmän saadaan tietoa yhä monipuolisemmista asioista. Vuodesta 2006 saakka on tilastoitu sähköpostitse ja puhelimitse otetut asiakaskontaktit, joiden määrä on kasvanut hurjasti. Digitalisoitumisen myötä saadaan myös säästöjä, että voidaan kohdata yhä enemmän asiakkaita. Matkakuluista puhuttaessa on huomioitava euromääräisten säästöjen lisäksi se aika, joka suuressa seurakunnassa kuluu automaatoilla. (Diakonian toimintakertomukset 2000–2010.)

Seurakunnassa näyttäisi lisääntyneen kaikkien työalojen yhteistyö entisestään. Tästä esimerkkinä on Ounasrinteen kappelilla alkaneet Pyhät meiningit –perhemessu ja tapahtuma, jossa on myös diakonisia piirteitä, sillä osallistujat saavat paitsi hengen ravintoa myös ruokaa. Tapahtumaa ovat olleet suunnittelemassa ja toteuttamassa piirin henkilöt, myös diakoniatyöntekijät ja se on otettu seurakuntalaisten keskuudessa ilolla vastaan. Ensimmäinen on lyhyt lapsille sopiva perhemessu, jonka jälkeen lapsille ja koululaisille on heille suunniteltua ohjelmaa. Tapahtumassa on esim. kierrätyspöytä, johon voi tuoda vaikkapa vähälle käytölle jääneen lelun ja josta voi ottaa jonkun toisen tuoman vaatteensa tms. Pyhät meiningit ovat vuonna 2013 rantautuneet myös Sinettään ja Korkalovaaraan. Toinen esimerkki toiminnan monipuolistumisesta on avioparitoiminta, joka on kovasti vilkastunut 2000-luvulla. (Diakonian toimintakertomukset 2000–2010.)

Rovaniemen seurakunnan seitsemän viikkoa kestäneessä *Elämän Lähteellä* -tapahtumassa 2010 diakoniatyö järjesti toritapahtuman Lordin aukiolla. Tilaisuudessa kävi noin 800 henkilöä Soppatykki-ruokailussa ja ohjelmatilaisuuksissa. Kuka kuuntelee köyhää -paneelissa seurakuntakeskuksessa (80 hlöä) käsiteltiin syrjäytymistä ja köyhyyttä Rovaniemellä. Paikalla oli päättäjiä, työntekijöitä ja työttömiä yhdessä keskustelemassa aikamme sosiaalista ongelmista

ja ratkaisukeinoista niihin. Kirkko kaikille -messuun (320 hlöä) kutsuttiin erityisesti diakoniatyön erityistyön ryhmiä, mm. eri vammaisryhmiä, mielenterveyskuntoutujia, omaishoitajia ja työttömiä. Messun jälkeen oli mahdollisuus saada kirkossa sielunhoitoa ja rukouspalvelua. Messun jälkeen oli myös maksuton soppatykkiruokailu. Katulähetystyö järjesti kaksi erityistapahtumaa, joista toinen oli seurakuntakeskuksessa ja toinen kirkossa, osallistujia yhteensä 200 henkilöä. Kirkonmäärällä oli tilaisuuden yhteydessä keittotarjoilu soppatykkistä. (Kukkonen 2013.)

Yhteistyöstä voimaa – hankkeet 1990- ja 2000-luvuilla

Monimuotoinen projektityö virisi 1990-luvulla, varsinkin sen toisella puoliskolla Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin. Lukemattomat suomalaiset osallistuivat sosiaalialan projekteihin 1990-luvulla asiakkaina, työntekijöinä, vapaaehtoistoiminnan aktiiveina tai asiantuntijoina. Projekteissa järjestettiin ja kehitettiin palveluita kuntalaisten tarpeisiin. Monet projekteista toteutettiin Euroopan Unionin tai Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella. Nämä tahot toivat omat painopisteensä tavoitteiden asettamiseen. Projektin aikana byrokraatia ja yksityiskohtaiset säännöt oli mahdollista jättää vähemmälle huomiolle. Toimintaa voitiin järjestellä asiakaskunnan tarpeet ja paikalliset olosuhteet huomioiden. Julkisen sektorin projekteissa pyrittiin yhteistyössä eri tahojen kanssa luomaan yhteistä näkemystä kuntalaisten tarpeista. Pohdittiin myös eri tahojen roolia palveluiden kehittämisessä ja strategisissa linjauksissa. Projekteissa toteutettiin uusia matalan kynnyksen palveluita, yksilöllisiä tukitoimia sekä yhteisöllisiä ja arjenläheisiä toimintoja. Uusissa palveluissa vapaaehtoistoiminta oli alusta saakka merkittävässä roolissa ja toiminnan kehittämisessä kuunneltiin palveluiden käyttäjiä. Sosiaalialan työtä kehittämissä projekteissa sallittiin työntekijöiden irtaantuminen tiukoista aikatauluista ja tarkasti määritellyistä tehtäväkuvista. He saivat mahdollisuuksia käyttää ammattitaitoaan myös asiakastyötä laajempiin sosiaalisiin kysymyksiin. (Rinne 2009.)

Laajasti hyväksytyin määritelmän mukaan projekti on ennalta määritettyyn päämäärään tähtäävä, monimutkainen ja toisiinsa liittyvien tehtävien muodostama ajallisesti, kustannuksiltaan ja laajuudeltaan rajattu ainutkertainen kokonaisuus. (Artto 2008, 24).

Diakoniatyö on aina ollut yhteistyöhakuista. Sosiaali- ja terveysviranomaiset ovat aina olleet läheisiä yhteistyökumppaneita samoin kuin monet sosiaalista työtä tekevät järjestöt. Ovathan diakonissat toiselta pätevyydeltään sairaanhoitajia ja diakonit sosiaalialan koulutuksen saaneita. Asiakaskunta on yhteistä. Myös Rovaniemen seurakunnan diakoniatyö osallistui projektityöhön 1990-luvun alusta alkaen. Joissakin projekteissa toimittiin yhteistyössä, joitakin projekteja tehtiin itse ja oltiin hallinnollisina päämiehinä. Yhteistyön sisältö vaihteli eri projekteissa. Rovaniemen seurakunta toimi myös pienimuotoisesti rahoittajan roolissa joissakin hankkeissa. Varsinkin Yhteisvastuukeräys toteutti auttamistyötään isojen valtakunnallisten hankkeiden kautta. 1990-luvulla saimme kahteen omaan Yhteisvastuukeräyksen osahankkeeseen merkittävän rahoituksen: Yhteisvastuu lapsistamme ja Artteli-hanke. Diakoniatyöhön on jäänyt useita projekteissa kokeiltuja ja rakennettuja työmuotoja. Toki epäonnistumisiakin on ollut eikä pysyviä tuloksia ole aina jäänyt. Yhteisvastuu lapsistamme -projektista jäi leiriyhteistyömalli, Rovaniemen seudun syöpäpotilaiden kotihoitoprojektista syöpään sairastuneiden ja läheisten retkityö, Huumereitiltä hoitoketjuun -projektista huumeiden käyttäjien läheisten leirityö (mallinnus) ja monta tärkeää oppimiskokemusta mm. verkostoyhteistyöstä. (Kukkonen, 2013.)

Yhteisvastuu lapsistamme

YK oli julistanut vuoden 1994 Perheen vuodeksi. Myös sen vuoden Yhteisvastuukeräys liittyi samaan teemaan. Kotimaiseen erityiskohteeseen ohjatuilla varoilla toteutettiin vuosina 1994–1996 perhetyöprojekti ”Yhteisvastuu lapsistamme”, johon myös seurakuntamme diakoniatyö pääsi mukaan omalla projektilla. Yhteisvastuukeräysvaroin käynnistettiin Rovaniemellä hanke lastensuojelutuen tarpeessa olevien perheiden tukemiseksi 1994–1996. Verkostoyhteistyönä yhdessä kaupungin sosiaalitoimen ja nuorisotoimen sekä maalaiskunnan kanssa käynnistettiin erilaista lastensuojelulapsille ja -perheille järjestettyä loma- ja virkistystoimintakokeilua. Hankkeen tuloksena kehittyi vakinaisen, edelleen toiminnassa oleva Irti Arjesta -leirityö, jossa kesäisin järjestetään Norvajärven leirikeskuksesta leiri tukea tarvitseville perheille. (Kukkonen 2013.)

Ensimmäinen leiri pidettiin 1994. Yhdellä leirillä on ollut mukana 10–15 perhettä. Työmuodossa korostuu erityisesti moniammatillinen verkostoyhteistyö, joka on koettu hyödylliseksi. Yhdessä resursoimalla saadaan monenlaista lisäarvoa tukea tarvitsevien perheiden hyväksi. Toiminnan vakiinnuttua leirin kustannuksista vastaa 2/3:lla Rovaniemen kaupunki ja 1/3:lla seurakunta. Neljäpäiväisen leirin ohjaajat ovat olleet kaupungilta, maalaiskunnalta ja seurakunnalta. Toiminta ei ole rajoittunut vain leiriin, vaan sen jälkeen on useina vuosina järjestetty mukana olleille perheille vielä retki- ja ryhmätoimintaa. Projektista ja leiritoiminnasta vastasi Markku Kukkonen vuoteen 2005. Sen jälkeen leirityö siirtyi Marjo Rundgrenin tehtäväkuvaan. Moniammatillinen leiriyhteistyö on koettu kaikkien osallistuvien yhteistyöverkoston näkökulmasta monella tavalla hyödyllisenä. Leireille osallistuneet perheet ovat antaneet hyvää palautetta ja leireille on tänään enemmän tulijoita kuin niille voidaan ottaa mukaan. (Kukkonen 2013.)

Saman Väylän Varrella

Kirkon Yhteisvastuukeräyksen kotimaan pääkohde vuonna 1999 oli kymmenestä osahankkeesta koostuva Artteli-projekti, joka pyrki kylä- ja kaupunginosayhteisöjen elinkelpoisuuden vahvistamiseen niin, että ihmiset heräisivät keskinäiseen yhteistyöhön. Yksi osaprojektista oli Rovaniemen seurakunnan *Saman Väylän Varrella* -projekti (SVV -projekti) joka toteutettiin ajalla 1.4.2000–31.3.2002. Rahoittajina olivat Yhteisvastuukeräys, Lapin TE-keskus, Rovaniemen kaupunki, Rovaniemen maalaiskunta, ja Rovaniemen työvoimatoimisto ja hallinnollisena päämiehenä Rovaniemen seurakunta. Projektin tavoitteena oli yhteisöjen elinkelpoisuuden vahvistaminen erityisesti Ounasrinteen asumalähiössä ja Narkaus-Kämän maaseutukylillä. Projektityöntekijä oli Rita Koivisto, ohjausryhmän puheenjohtajana Narkauksen kyläläinen Veli Saarijärvi. Vastuutyöntekijänä ja ohjausryhmän jäsenenä toimi Markku Kukkonen. (Kukkonen 2013.)

SVV-projekti oli Rovaniemen seurakunnalle uusi, innovatiivinen kokeilu, jolloin pyrittiin vaikuttamaan myös makrotasolle laajempiin rakenteisiin ja prosesseihin yhteisöjen hyväksi. Projektissa järjestettiin kahdella erilaisella alueella monenlaista koulutusta, toimintaa, tilaisuuksia, työllistettiin työllistämistuilla (yhdistelmätuiki) pitkäaikaistyöttömiä ja edistettiin hankkeeseen osallistuneiden yhdistysten yhteistyötä. Vuoden 2000 aikana hanke edisti työllisyyttä kymmenellä uudella määräaikaisella työpaikalla. Vuonna 2001 aikana työllistettiin kahdenoista tukityöpaikan avulla. Henkilötyövuosia kertyi kaikkiaan 19 vuotta. Asukkaiden toiveiden pohjalta toteutettiin mm. erilaisia kursseja: itseilmaisu- ja valokuvauskurssit, työnhaku-, viljely-, A-ajokortti-, ATK- ja talokerho-ohjaajien koulutukset. Tuotettuja tilaisuuksia ovat olleet mm. Lumiricha-päivä, Seikkailupäivä, Luovan toiminnan -leiri sekä linja-automatkoja Tornioon Tosi ystävä –nukketeatteriin, Lumipallosota -tapahtumaan Kemijärvellä, Tietomaahan ja kylpylä Eedeniin. Lapsille ja nuorille järjestettiin toimintaa Ounasrinteellä mm. näytelmäkerho ja pihaleikkitoimintaa sekä Narkauksessa mm. lapsiparkkitoimintaa ja kulttuuritilaisuuksia.

Hankkeeseen sisältyi myös diakonian opiskelijoiden Riitta Magga-Harjun ja Marja Posion opinnäytetyö *Yhteisöllisyys voimavaraksi*. Tavoitteena oli kuvata hakkeen kohdealueiden asukkaiden käsityksiä yhteisöllisyydestä sekä mitä toiveita heillä on projektille ja alueiden yhteistyön kehittämiseksi. Tavoitteet kaupunkilaisten ja maaseudulla asuvien välisestä yhteistyöstä eivät toteutuneet. Alueiden sisällä hanke oli mukana yhteistyön kautta monenlaisissa mittatilaustyönä tehdyssä toiminnassa Narkaus-Kämän kylätoimikunnan, Ounasrinteen asukasyhdistyksen, maahanmuuttajatyön, seurakunnan diakonia- ja lapsityön ja monen muun toimijan kanssa. Diakoniatyö oli projektin hallinnollinen päämies ja antoi tärkeää projektihallinnan kokemusta. Saman väylän varrella -projektissa saatujen tietojen avulla oltiin aloittamassa ja suunnittelemassa SVV:lle jatkoa Eguäl –rahoitteen Koura-Kuriiri – hankkeen merkeissä, joka käynnistyi 2002. (Rovaniemen srk 2002b. Loppuraportti, Saman väylän varrella-projekti 2002.)

Muita projekteja, joita Rovaniemen seurakunnan diakoniatyö on tehnyt tai joissa se on ollut yhteistyössä jossakin roolissa:

Rovaniemen seudun syöpäpotilaiden kotihoitoprojekti (1999–2004)

Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys ry. toteutti yhdessä Rovaniemen kaupungin ja maalaiskunnan kanssa pääosin RAY:n rahoituksen turvin Rovaniemen alueen syöpäpotilaiden kotihoidon kehittämissuunnitelman. Rahoitukseen ovat osallistuneet kohdealueen ja Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys ry. Rovaniemen seurakunta on osallistunut syöpäpotilaiden virkistystapahtumien järjestämiseen ja rahoitukseen. Yhteistyökumppaneina hankkeessa ovat olleet Lapin keskussairaalan syöpä- ja kipupoliklinikat sekä Rovaniemen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala. Projektin tavoitteena oli saattohoitovaiheessa olevien potilaiden kotihoidon mahdollistaminen, saattohoidon koordinointi, vapaaehtoistoiminnan organisoiminen saattohoidossa, saattohoitoon mahdollistavien hoitomallien löytäminen molempiin kuntiin, asenteiden muuttaminen, asiaan liittyvän tiedon jakaminen, projektin seurannan suorittaminen ja arviointijärjestelmän luominen projektille. Tästä hankkeesta jäi Rovaniemen seurakuntaan vakiintunut yhteistyömalli virkistyspäivien (aluksi leirien) järjestäminen yhdessä Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys ry:n kanssa. Syksyisin on järjestetty retki syöpään sairastuneille ja läheisille. Hankkeessa oli mukana diakoniatyö ja sairaalasielunhoito / johtava diakoni Markku Kukkonen ja johtava sairaalapappi Ilkka Pirilä.

Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten ja nuorten ja heidän perheidensä palveluohjauksen kehittäminen Rovaseudulla (2001–2003)

Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti vuosina yhteistyössä kolmentoista kokeilukumppanin kanssa pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten ja nuorten ja heidän perheidensä palveluohjauksen kehittämissuunnitelman. Pohjois-Suomen kokeilun toteuttajana olivat Rovaniemen kaupunki ja maalaiskunta. Paikallisissa kokeiluissa mukana olleet perheet olivat useiden eri organisaatioiden asiakkaita. Palveluohjauksen tavoitteena oli tukea perheiden jaksamista, arjessa pärjäämistä ja tuoda selkeyttä tuen ja palveluiden kokonaisuuteen. Projektiryhmässä seurakunnan edustajana Ulla Anttila.

Rovalan Setlementti ry:n maahanmuuttaja-hankkeet:

Masina-projekti (2001–2004). Tavoitteena oli Rovaniemen kaupungissa ja maalaiskunnassa asuvien työttömien maahanmuuttajatyöntekijöiden kotoutumisen tukeminen ja työllistymisen edistäminen. Rahoittajina Lapin TE-keskus, Rovaniemen kpk, Rovaniemen mlk, Rovaniemen srk ja Rovala.

Koti-projektin (2001–2004, rahoittajina Ray ja Rovaniemen kpk) tavoitteena oli vastaavasti työvoiman ulkopuolisten maahanmuuttajaryhmien: nuorten, ikääntyvien ja kotiäitien kotoutumisen edistäminen, suomen kielen käyttömahdollisuuksien lisääminen, verkostoituminen alueen toimintoihin, uusien toimintamallien kehittäminen ja verkostojen luominen, ”pääprojektin” (Masina-projekti) kanssa yhteistyön kehittäminen, osaamisen ja voimavarojen yhteensovittaminen sekä Masina -hankkeen kanssa Moni-Net – monikulttuurisen tiedon ja toiminnan kohtauspaikan kehittäminen maahanmuuttajille.

Edellä mainittujen jatkohankkeina olivat **Etappi-projekti** (rahoittajina Lapin TE-keskus, Rovaniemen kpk,

Rovaniemen mlk, Rovaniemen srk ja Rovala) ja **Koti 2 -projekti** (2004–2007, rahoittajina RAY ja Rovaniemen kpk). Etappi-projekti oli rakenteeltaan samanlainen kuin Masina-projekti muuten, että siihen oli lisätty koulutusta.

Mentorit työllistymiskynnyksen madaltajina -hankkeessa (2007–2012) tavoitteena oli edistää työllistymistä, madaltaa kynnyksiä työmarkkinoille, ehkäistä syrjäytymistä, kehittää ja mallintaa työllistymistä edistäviä menetelmiä, työvälineitä ja koulutuksia sekä levittää ja juurruttaa saavutettuja tuloksia. Rahoittajina Mentorit-hankkeessa: Lapin TE-keskus, Rovaniemen kpk, Rovaniemen srk ja Rovala. Seurakunnan edustajina ohjausryhmissä ovat olleet maahanmuuttajatyötä tehneet diakoniatyöntekijät diakonissa Sirpa Nykänen (1999–2009) ja hänen jälkeensä diakoni Marja Posio (2009–). Monet diakoniatyön järjestämät maahanmuuttajille suunnatut retket ja tilaisuudet on järjestetty yhteistyössä näiden hankkeiden ja maahanmuuttajatyötä tekevien tahojen kanssa.

Huumereitiltä hoitoketjuun (2002–2005)

Huumereitiltä hoitoketjuun -projektien sarja oli Rovaniemen, Kajaanin ja Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulujen alueella hallinnoima monialainen ja ylikansallinen palvelujärjestelmän sekä päihde- ja huumeiden koulutuksen tutkimus- ja kehittämishanke. Rahoitukset alueellisista maakunnallisista Interreg Barents III-ohjelmista. Hanketta hallinnoi Rovaniemellä RAMK. Diakoniatyöllä oli hankkeen sisällä oma huumeiden käyttöön kohdistuva osahanke **Tukileiri-projekti**. Tukileiri oli nuorille huumeiden käyttäjille sekä heidän läheisilleen tarkoitettu kokeiluhanke. Projektissa yritettiin järjestää huumeiden käyttäjille ja käyttäjien omaisille ja läheisille tukileirejä ja virkistyspäiviä. Tukileirin yhteistyöryhmässä oli mukana diakoniatyön lisäksi seurakunnan erityisnuorisotyö, A-klinikka, Irti huumeista ry., Rovaniemen maalaiskunnan erityisnuorisotyö sekä Lapin nuorten päihde- ja huumeiden klinikka Romppu. Nuorille huumeiden käyttäjille ei onnistuttu toteuttamaan paikallista leirimuotoista kuntoutusta. Hankkeen tuotoksena syntyi huumeiden käyttäjien läheisten tukileirityön mallinnus ja sen mukainen tukileirityö, joka jatkuu edelleen. Hankkeen vastuuhenkilöt ja toteuttajat Markku Kukkonen ja erityisdiakonian viranhaltija Sinikka Vilén.

Tuumasta toimeen (2002–2004)

Projektin tavoitteena oli edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista, sekä kehittää uusia työllistymistä parantavia palvelujärjestelmän toimintamalleja yhteistyössä asiakkaiden, työnantajien, muun palvelujärjestelmän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. ESR-hanke. Rovaniemen kaupungin hallinnoimassa hankkeessa toteuttajina olivat lisäksi Rovaniemen maalaiskunta ja Rovaniemen työvoimatoimisto. Ohjaus- ja seurantar ryhmässä seurakunnan edustajana toimi Markku Kukkonen.

Työn ja omaishoidon yhteensovittaminen-projekti (2002–2005)

Omaishoitajat ja Läheiset-Liitto yhdessä Kehitysvammaisten tukiliiton (piirin), Rovaniemen kaupungin ja työvoiman hanke. Seurakunnan edustajana diakoni Jouni Hilke.

Koura-Kuriiri (2002–2005)

Projektin keskeisenä tavoitteena oli Korkalovaaran ja Ounasrinteen asuinalueilla asuvien pitkittyneestä työttömyydestä kärsivien asukkaiden työllistymisen edellytysten lisäämistä eri keinoin. Hallinnoija Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry., Rovaniemellä paikallinen hallinnoija Rovaniemen kaupunki. EQUAL-rahoitteinen EU-hanke. Johtoryhmässä seurakunnan edustajana Markku Kukkonen.

Virkeyttä ja virikettä senioreille (2004–2006)

Rovalan setlementti ry:n hallinnoima vanhustyön hanke. Seurakunnan edustajana Kirsti Vuolo.

Omille jaloille – Jalkautuvan vertaistalousneuvonnan projekti (2006 – 2009)

Tavoitteena antaa tukea, vertaistukea, ohjausta ja neuvontaa talousongelmissa kamppaileville ja heidän läheisilleen. Takuu-Säätöön hallinnoima, yhteistyössä Rovaniemellä Mielenterveyden keskusliitto, Rovaniemen kaupunki, Lapin lääninhallitus ja Raha-automaattiyhdistys. Seurakunnan edustajana ohjausryhmässä diakoni Jouni Hilke.

Hyvin pyyhkii-projekti (2007–2008)

Rovaniemen Läheiset ry:n hallinnoiman hankkeen tavoitteena oli työttömien työllistäminen ja työtaitojen lisääminen. Rahoittajana Lapin TE-keskus. Seurakunnan edustajana ohjausryhmässä diakonissa Tarja Huu-
monen.

Paloprojekti (2007–2010)

Tavoitteena oli kehittää Rovaseudun alueelle toimintamalli, joka antaa tukea, vertaistukea, ohjausta ja neu-
vontaa omaishoitajille ja heidän läheisilleen. omaishoitajien ja heidän läheistensä auttamiseksi: Rovaniemen
seudun omaishoitajat ja läheiset ry:n hallinnoima. Diakoniatyön edustaja ohjausryhmässä Sirpa Hiilivirta.

Diakonia ja terveys-hanke (2009–2010)

Tavoitteena työttömien kokonaisvaltainen tukeminen ja erityisesti terveyden hoitaminen. Diakoniatyön oma
hankesuunnitelma ja toteutus. Ryhmäkokeilu, jossa pitkäaikaistyöttömiä tuettiin vuoden ajan kokonaisvaltai-
sesti. Rahoittajana Oulun hiippakunnan tuomiokapituli. Hankkeen suunnittelu ja toteutus Marjo Rundgren
ja Sirpa Hiilivirta.

Nuttu-hanke (2009–2010)

Alaikäisten turvapaikanhakijoiden syrjäytymisen ehkäisyhanke, jossa Rovaniemellä verkostoyhteistyöllä
pyrittiin ehkäisemään alaikäisten turvapaikanhakijoiden syrjäytymistä. Kirkkohallituksen rahoittama. Dia-
koniatyön hallinnoima hanke. Yhteistyökumppaneina SPR:n vastaanottokeskus, kaupungin nuoriso- ja maa-
hanmuuttajatyö ja seurakunnan erityisnuorisotyö. Hankkeen vastuutyöntekijä oli Marja Posio. Seurakun-
nasta mukana hankkeessa myös erityisnuorisotyöntekijä Hanna Laiho, diakoni Pekka Marttala ja Markku
Kukkonen.

Miestyöprojekti (2008–2011)

Miestyö Lapissa hanke oli Ray:n rahoittama ja Lapin ensi- ja turvakoti ry:n koordinoima hanke. Hankkeen
tavoitteena oli muodostaa matalan kynnyksen miestyön keskus toteuttamaan miestyötä Rovaseudulla. Seu-
rakunnan edustajana kehittämistyöryhmässä diakoni Jouni Hilke.

Puolustusvoimien kirkollisen työn ja Helsingin NMKY:n yhteistyöprojekti (2010–2012)

Projektin päämääränä on ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön hyvien käytäntöjen sekä rakenteiden juur-
ruttaminen niin Puolustusvoimien palkatun henkilöstön kuin varusmiestenkin parissa. Projektissa on mu-
kana kahdeksan yksikköä, joista yksi on Lapin Jääkäriprikaati. Sinikka Vilén on ollut mukana seurakunnan
edustajana Lapin Jääkäriprikaatin yhteyteen liittyvässä hanketyöryhmässä.

Kotirumba rullaamaan-ruokakurssit perheille yhteistyössä Marttojen kanssa (2010–2011)

Hankkeen tavoitteena oli tukea ja auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsiperheitä. Marttojen ammatil-
liset kotitalousneuvojat toteuttivat hanketta yhteistyössä mm. seurakuntien, kuntien sosiaalitoimen ja neu-
voloiden kanssa. Rahoitus Yhteisvastuukeräyksen kautta. Hankkeen toteutuksesta vastasi Marjo Rundgren
yhteistyössä Lapin Marttojen kotitalousneuvojen kanssa.

Taukopirtti-hanke (2012–2016)

Tavoitteena ikääntyneiden omaishoitoperheiden hyvinvoinnin lisääminen ja osallisuuden edistäminen sekä
ikäihmisten osallisuuden vahvistaminen. Hanke on Rovaniemen omaiset ja läheiset ry: n hallinnoima ja
RAY:n rahoittama. Seurakunnan edustajana ohjausryhmässä on Sirpa Hiilivirta.

(Diakoniatyön toimintakertomukset 1999–2012.)

Kuva 21. Diakoniatyönteki-
jöiden työpalaveri 20.6.2013.
Marjaliisa Anttila (istumassa
vas.), Marjo Rundgren, Sari
Koski ja Sirpa Hiilivirta.
Sinikka Vilén (seisomassa
oik.), Aila Jänntti, Marja-Liisa
Ylipulli, Kirsti Vuolo, Marja
Posio ja Markku Kukkonen.
Diakoniatiimin kuvasta puut-
tavat Tuula Kivinen, Riitta
Pitkänen ja Jouni Hilke.

Diakoniatyötä seurakuntapiireissä

Markku Kukkonen

Seurakuntamme seitsemässä seurakuntapiirissä on jokaisessa yksi diakoniatyöntekijä. Heidän tehtävänsä on hoitaa
oman alueensa asiakastyötä, järjestää alueellista diakoniatoimintaa ja tehdä sovitusti yhteistyötä muiden työnteki-
jöiden kanssa yleisessä seurakuntatyössä. Yhteistyö oman alueen diakoniakylä- ja -korttelitoimikuntien kanssa on
ollut tärkeää. Henkilökohtainen asiakastyö muodostaa keskeisimmän osan diakoniatyöntekijä työstä. Asiakastyö on
puhelimien kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta, kotikäynti- ja laitostyötä, tapaamisia sovittuina aikoina diakoniatoi-
miston keskitettyissä vastaanottotiloissa tai spontaanista kadulla tai jonkun tilaisuuden yhteydessä. Korkalovaaran
kappelilla oleva oma diakoniatyöntekijän työhuone ja Ounasrinteen kappelin sakasti ovat lisäksi mahdollistaneet
asiakkaan tapaamista myös ko. alueilla.

Kotikäyntityö on ollut perinteistä diakoniatyötä, joka on vähentynyt viimeisen parinkymmenen vuoden aikana.
Asiakkaita otetaan vastaavasti enemmän vastaanotolla samalla, kun puhelinasiointi on lisääntynyt. Tähän on vai-
kuttanut 1990-laman aikana kasvaneet asiakasmäärät ja diakoniatyöntekijöiden kasvanut ”kysyntä”, toisaalta myös
työturvallisuuteen liittyviä tekijöitä päihteiden, huumeiden ja lääkeaineiden sekakäytön lisääntyessä.

Vanhustyö on myös perinteistä diakoniatyön tehtävää. Lähes jokaisella alueella on eläkeläisten ryhmiä, joihin ko-
koontuva väkimäärä on huomattava. Vuonna 2012 eläkeläisten ryhmiä oli eri alueilla yhteensä 26 kpl, joissa osallis-
tuvia yht. 212.

Erityisesti piiripapin ja mahdollisesti myös muiden piirin työntekijöiden kanssa yhteistyössä on jaetusti tehty syn-
tymäpäiväkäyntityötä. Diakoniatyöntekijä tekee yhteistyötä varsinkin maaseutupiireissä järjestöjen, liikkeiden ja vi-
ranomaisten kanssa. Yhteisvastuukeräyksen ovelta ovelle listakeräys on organisoitu alueittain. Tämä organisointi on
kuulunut keskeisesti diakoniatyöntekijän tehtäviin, jota käytännössä usein ovat toteuttaneet diakoniatoimikunnissa
olevat vapaaehtoiset.

Erityistyö Rovaniemen seurakunnassa

Markku Kukkonen

Diakonian erityisvastuutyö on erityisryhmien parissa tehtävää työtä. Diakoniatyöntekijöiden tehtäväkuviissa alkoi 1980-luvulla selkeämmin hahmottua erityisvastuutyö. Yhdelle työntekijälle sovittiin selkeämmin vastuu erityisistä tehtävistä. Työntekijä perehtyy erityisesti jonkun tietyn ryhmän asioihin, jota tuetaan ja joille mahdollistuu seurakuntayhteys. Kaikilla erityistyöaloilla toimintamuotona ovat kohtaamiset ihmisten luona, asuivatpa he sitten kotona tai laitoksissa, sekä järjestettävissä tapahtumissa, leireillä ja retkillä. Erityisryhmiin kuuluvat henkilöt ovat tervetulleita mukaan myös kaikkeen muuhun seurakunnan toimintaan. Erityistoiminnassa tärkeää on juuri vertaisuus ja sen mukanaan tuomat hyödyt. Jokainen ihminen on ainutkertainen ja arvokas ja ansaitsee tulla kohdatuksi ihmisenä ihmisen rinnalla. Erityistyön tavoitteena on seurakuntayhteyden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Erityistyöalat ovat diakonian työmuotoja. (Kukkonen 2013.)

Näkövammaistyö

Kirkon näkövammaistyön tavoitteena on tarjota näkövammaisille mahdollisuus toimia normaalisti seurakunnassa ja löytää elävä seurakuntayhteys. Pistekirjoitus-, äänite- ja isotekstimateriaalit palvelevat näkövammaisia ihmisiä. Näkövammaisille järjestetään erityistilaisuuksia. Rovaniemen rovastikunta järjestää yhteistyössä kerran vuodessa näkövammaisten kirkkopyhän. Näkövammaisia kohdataan myös henkilökohtaisen työn kautta ja tehdään yhteistyötä näkövammaistyötä tukevien organisaatioiden kanssa. Näkövammaistyötä on tehnyt diakonissa Sylvi Ylisirniö (1976–1994) ja vuodesta 2004 alkaen diakonissa Marjaliisa Anttila.

Omaishoitajatyö

Omaishoito on ja tulee lähivuosina olemaan entistä keskeisempi hoitomuoto, sillä kunnat vähentävät nopeassa tahdissa laitoshoitopaikkoja ja muita palvelumuotoja. Kunta- ja palvelurakenteen muuttuessa omaishoidon avulla tullaan kattamaan varsin merkittävä osa vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden tarvitsemasta hoivasta ja huolenpidosta. Diakoniatyö tukee omaishoitajia heidän työssään järjestämällä heille ja heidän läheisilleen hengellistä ja henkistä virkistystä. Omaishoitajien kanssa etsitään helpotusta arkipäivän hoitotyöhön. Omaishoitajille ja heidän läheisilleen järjestetään retkipäiviä ja keskustelutilaisuuksia, joilla he saavat tukea ja mahdollisuuden tavata toisiaan. Vuosittain omaishoitajille järjestetään oma kirkkopyhä. Omaishoitotyöhön liittyy tarvittaessa kotikäynnit. Omaishoitajatyötä on tehnyt diakonissa Sirpa Nykänen 1999–2000 ja Sirpa Hiilivirta vuodesta 2000 alkaen.

Kehitysvammaistyö

Seurakunnan kehitysvammaistyön tehtävänä on etsiä keinoja, joiden avulla mahdollistetaan kehitysvammaisille ihmisille kristillinen kasvatus ja elävä seurakuntayhteys.

Kehitysvammaistyölle on nimetty oma diakoniatyöntekijä ja työtä tehdään seurakunnassa vahvassa yhteistyössä kehitysvammaishuoltoa antavien toimijoiden, eri virastojen ja alan järjestöjen kanssa. Seurakunta palvelee ja tarjoaa alueen kehitysvammaisille hengellistä toimintaa, sekä tukee myös heidän läheistensä jaksamista järjestämällä virkistystoimintaa, kuten ryhmiä, retkiä, leirejä ja erilaisia tapahtumia. Tehtävää ovat hoitaneet useat diakoniatyöntekijät: Liisa Korhonen 1975, Annikki Kulppi 1976–1980 ja Leena Lehmuspuu 1980–1983. Kehitysvammaistyön sisaren virka muutettiin 1982 diakonian viraksi (V), Kirsti Vuolo 1983–1997, Ulla Anttila 1997–2000, Eeva-Liisa Möttönen 2001–2005 ja vuodesta 2005 tehtävää on hoitanut diakoni Jouni Hilke.

Lapin 22 seurakunnalla on yhteinen kehitysvammaistyön pastori, joka järjestää yhdessä seurakuntien diakoniatyöntekijöiden kanssa yhteistä kehitysvammaisille suunnattua toimintaa ja tekee työtä erikoissairaanhoidon alaisissa pal-

velukeskuksissa, työpaikoilla ja ryhmäkodeissa. Lapin viisitoistavuotiaille kehitysvammaisille järjestetään vuosittain oma rippikoululeiri. Vuonna 2013 tehtävää hoitaa pastori Anu Morikawa, Jouni Hilke toimii varahenkilönä.

Lähimmäispalvelu

Lähimmäispalvelu on kirkon vapaaehtoistyötä, jonka kautta välitetään ystäviä vammaisille ja vanhuksille. Lähimmäinen voi olla kuuntelija, keskustelija, lukija tai ulkoiluttaja. Hän voi toimia opas- tai saattoapuna vaikkapa kirkkoon tai teatteriin, olla mukana Ruokapankin toiminnassa - kaikkea oman aikansa puitteissa. Lähimmäispalvelusta monet vanhuset ja eri tilanteissa yksinäiseksi itsensä kokevat ovat löytäneet itselleen lähimmäisen. Lähimmäispalvelu on vastavuroista toimintaa; sekä auttaja että autettava saavat elämäänsä iloa ja sisältöä. Vapaaehtoistyötä voi tehdä myös silloin tällöin erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Tehtävää on hoitanut vuodesta 2001 alkaen diakoni Sari Koski.

Ruokapankki vuodesta 2001 alkaen

Ruokapankin ruoka-apua saavat pääsääntöisesti pienituloiset, kriisiavun tarpeessa olevat henkilöt ja perheet. Ruokapankin elintarvikeavun piiriin tullaan seurakunnan diakoniatyöntekijän kautta. Diakoniatyöntekijän myöntämällä läheteellä voi hakea Rovaniemen kryptassa sijaitsevasta ruokapankista mittatilaustyönä tehdyn ruokapaketin. Ruokapankki on auki tiistaisin klo 9.30–11.30 ja torstaisin klo 14.30–16.30 Vuonna 2013 Ruokapankissa oli vapaaehtoisina kahdeksan lähimmäispalvelijaa. Ruokapankin tarjoama apu on osa ihmisen kokonaisvaltaista auttamista muun auttamisen rinnalla. Tehtävää hoitaa diakoni Sari Koski.

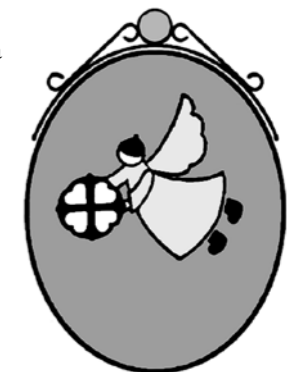
Työttömien toiminta

Kaikilla ei ole työtä. Diakoniatyö pyrkii tukemaan työttömänä olevia erityisesti diakoniatyöntekijöiden henkilökohtaisen työn kautta. Painopisteenä työalalla on työttömien ja heidän läheistensä tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Työttömiä tuetaan keskustelujen ja taloudellisen avustamisen avulla. 1990-luvun suurtyöttömyyden aikana perustetun Rovaniemen seudun työttömät ry:n kanssa on runsaasti yhteistyötä erityisesti retkityön merkeissä. Erityisvastuussa oleva diakoniatyöntekijä järjestää työttömille erityistilaisuuksia ja tekee yhteistyötä työttömien vertaistukijärjestöjen kanssa. Syksyisin ja keväisin on järjestetty virkistysretki. Erityisvastuutehtävää hoiti 90-luvun aikana diakoni Matti Salmela. Vuodesta 2010 tehtävää on hoitanut diakonissa Tuula Kivinen.

Helmikammari

Helmikammari on ikäihmisten kodikas kyläpaikkakauppatorin laidalla. Avoimna ma, ti, ke ja to klo 10–14. Helmikammarin toimintaa ohjaa toiminnanohjaaja, diakonissa Riitta Pitkänen, virkavapauden ajan 2013 tehtäviä hoitaa viransijaisena diakonissa Arja Rissanen.

Helmikammarin tavoitteena on mahdollistaa erityisesti eläkeikäisille monenlaista yhteyttä, virkistystä ja toimintaa. Kammarissa voi kohdata vertaisensa ja olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa erilaisten ryhmien (n. 30) ja muun ohjelman kautta. Äiti Teresa -kudontaryhmä, runopiirit, hartaudet, keskusteluryhmät, harrastepiirit ja toimintatuokioiden ohjelmaa ja sen lisäksi usein on musiikkia, atk-ohjausta, vierailijoita ja harrastepiirejä, joita osallistujat toivovat ja joihin löytyy innokkaita vetäjiä.

Kuva 22: Helmikammarin logo, suunnittelija Riitta Pitkänen.

Helmikammariin voi tulla vaikkapa vain püpahtamaan kahvikupposen äärelle, tapaamaan tuttuja ja tutustumaan uusiin ihmisiin. Tilat soveltuvat myös vaihtuvien näyttelyiden järjestämiseen ja esillä onkin ollut jo monenlaisia taideteoksia alkaen lasten tuotoksista ihan muotokuvamaalareiden tekemiin tauluihin. Käsityökamari on käytettävissä askarteluun ja käsitöihin aukioloaikoina. Helmikamarin toimintaan kuuluu saumattomasti vapaehtoistyö. Tehtäviä löytyy ryhmänohjauksesta, keittiöstä, tupaemännän ja -isännän tehtävistä mittatilaustyönä sovittuihin tehtäviin. Tiloissa on pieni myymälä, josta voi ostaa askarteluja, käsitöitä, kortteja ym.

Kuva 23: Markku Kukkonen ja Riitta Pitkänen esittelivät Helmikamarin uutta logoa avajaisissa 2009.

Maahanmuuttajatyö

Vuonna 2013 Rovaniemellä on n. 1400 maahanmuuttajaa ja n. 500 ulkomaalaista opiskelijaa. Rovaniemen seurakunnan maahanmuuttajatyö järjestää retkiä ja tapahtumia alueemme maahanmuuttajille. Toiminta eri uskonto- ja kulttuuritaustaisten maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden parissa perustuu kristilliselle arvoille ja ihmiskäsitteelle. Tavoitteena on huomioida maahanmuuttajien erityistarpeet/-kysymykset ja tukea Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten kotoutumista uuteen kotimaahan. Seurakunnan toimintaa tehdään tutuksi paitsi henkilökohtaisella kohtaamisella, myös järjestämällä tapahtumia ja retkiä. Tarvittaessa maahanmuuttajille tarjotaan yksilöllistä tukea ja keskustelua eri elämäntilanteissa.

Tärkeää on myös monipuolinen yhteistyö maahanmuuttajatyötä paikkakunnalla tekevien tahojen kanssa. Näitä ovat MoniNet, joka on Rovalan Settlementin ry:n ylläpitämä monikulttuurikeskus, Lapin MAKO-verkosto, SPR vastaanottokeskus, Rovaniemen maahanmuuttajatoimisto ja erilaiset hankkeet. Seurakunta on tukenut taloudellisesti Rovalan hallinnoimia maahanmuuttajahankkeita. Turvapaikanhakijoiden parissa toiminta painottuu virkistäytymiseen, koska heidän oleskelunsa epävakauden vuoksi Suomessa kotoutumiseen tähtäävä yhteiskuntaan integroiminen ei ole vielä mahdollista. Maahanmuuttajatyötä ovat tehneet diakonissat Marja Luonuansuu (pakolaistyön nimellä), Sari Koski ja 2001–2009 Sirpa Nykänen. Vuodesta 2009 alkaen erityisvastuutyö on kuulunut diakoni Marja Posiolle.

Lähiö- ja perhetyö

Laaja-alainen kirkon perhetyö auttaa ja myötäelää perheiden iloissa ja suruissa. Perhetyön diakoniatyöntekijä pyrkii auttamaan ja tukemaan perheiden arkielämää erityisesti lähiöissä. Diakoniatyö järjestää perheleirejä ja muuta toimintaa tukea tarvitseville perheille ja vanhemmille.

Lähiötyön periaatteena on, että lähiö on asukkailleen yhteisöllistä tukea tarjoava asuinyhteisö. Lähiötyö kehittää osaltaan lähiön hyvinvointia, vahvistaa yhteisöjen toimivuutta, tukee asukkaiden elämää ja toimii linkkinä viranomaisten sekä asukkaiden kohtaamisessa. Lähiötyössä on oleellista monialainen viranomaisyhteistyö ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Toiminta alkoi 2005 ja säännöllisesti tapahtuvia työmuotoja lähiö- ja perhetyössä ovat Aamukahvit Sanan äärellä Tuohitien ja Sudentien asukastuvilla, Irti Arjesta -perheleiri ja siihen liittyvä verkostoyhteistyö ja perheiden tukeminen, äitien lepoloma, lähiötapahtumat, retket lähiöiden asukkaille, yhteistyö Pyhät Meiningsit -tapahtumissa Ounasrinteen kappelissa, Sinetässä ja Korkalovaarassa. Tehtävää hoitaa diakonissa Marjo Rundgren.

Vanhustyö

Vanhusten tukeminen on perinteistä diakoniatyötä. Kaikki diakoniatyöntekijät tekevät vanhusten luokse kotikäyntejä, järjestävät vanhuksille kerhoja, retkiä ja tilaisuuksia sekä muistetaan syntymäpäivinä yhdessä pappien kanssa. Vanhustyön erityistyövastuutyöntekijä järjestää leirejä, retkiä ja muita erityistilaisuuksia ja pitää yhteyttä vanhustyötä tekeviin verkostoihin. Tavoitteena on yhteistyö, virkistystoiminta ja hengellinen työ. Syksyisin vanhusten viikolla on järjestetty vanhusten kirkkotilaisuus kahvituksineen. Vanhuksille järjestetty leiri ja retket ovat olleet hyvin suosittuja. Diakonissa Marja Luonuansuu hoiti yhteyksiä eläkeläisjärjestöihin ajalla 1983–1997. Erityistyötä on hoitanut vuodesta 2001 alkaen diakonissa Kirsti Vuolo.

Romanityö

Romanityötä tehdään romaniyhteisön tarpeista käsin. Työ painottuu diakoniatyöntekijän henkilökohtaiseen työhön ja tarpeen mukaan järjestetään toimintaa, kuten leirejä. Erityistyötä hoiti diakoni Matti Salmela vuosina 1992–1995 ja 1996 alkaen diakonissa Kirsti Vuolo.

Mielenterveystyö

Diakoniasa keskeistä on ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen, myös mielenterveyden kysymyksissä. Diakoniatyöntekijöiden henkilökohtaiseen työhön sisältyy erityisesti sielunhoitoa, palveluun ohjausta ja kokonaisvaltaisen auttamisen näkökulmasta muuta tukea. Rinnalla kulkeminen on aktiivista tukemista ja ihmisen arvostamista. Diakoniasa pyritään vaikuttamaan myös arvoihin, asenteisiin ja päätöksentekoon mielenterveyskuntoutujien aseman parantamiseksi. Erityistyövastuussa oleva diakoniatyöntekijä järjestää mielenterveyskuntoutujille retkiä ja erityistilaisuuksia. Erityistyötä hoitaa diakonissa Marja-Liisa Ylipulli.

Kuulovammaiset

Kirkon saavutettavuusohjelman tavoitteena on välittää kirkon sanomaa eri tavoin niin, että kaikki voivat ottaa sen vastaan. Rovaniemen seurakunnassa tehdään diakonian erityistyötä kuurojen ja huonokuuloisten parissa. Seurakuntakeskuksessa ja kirkossa on induktiosilmukat, jotka helpottavat kuulemistä. Huonokuuloisille ja kuuroutuneille järjestetään erityistilaisuuksia ja näin pyritään auttamaan heitä osallistumaan seurakunnan toimintaan. Aistivammaistyötä teki 1970-lvulla diakonissa Anne Seppälä ja hänen jälkeensä diakonissa Sylvi Ylisirniö. Vuonna 2013 erityistyötä hoitaa diakonissa Marja-Liisa Ylipulli.

Päihde-, kriminaali- ja katulähetystyö

Päihde-, kriminaali- ja katulähetystyöhön kuuluu vankiloissa tehtävä työ ja vapautuvien tukeminen sekä päihdetyö. Painopistealueena päihdetyössä on ollut päihdeongelmaisten ja heidän läheistensä sielunhoito. Katulähetystyö on diakonian perusteista lähtevää, vapaaehtoisuuteen perustuvaa päihde- ja kriminaalityötä. Päihdeiden käyttäjille on järjestetty vuosittain yksi leiri ja erikseen naisille tarkoitettu leiri. Huumeiden käyttäjien läheisille on järjestetty oma vertaistukiryhmä kerran kuussa seurakuntakeskuksessa vuosina 2006 – 2012 sekä vuosittain oma viikonloppuleiri.

Keskeistä työssä on evankeliumin jakaminen sekä sanoin että teoin ja sitä kautta ihmisarvon ja inhimillisyyden säilyttäminen, joskus hyvinkin vaikeista, ulkoisista olosuhteista huolimatta. Toiminnasta vastaa päihde- ja kriminaalityön erityisdiakonianvirassa oleva diakoniatyöntekijä diakonissa Sinikka Vilén (2001-). Vapaaehtoistyöntekijöiden panos katulähetystyön onnistumiseksi on merkittävää. Vakiintuneita työmuotoja ovat talviaikaan maanantaisin pidettävät katulähetysillat, erityiset katulähetystilaisuudet, kesäisin retki valtakunnallisille katulähetyspäiville sekä kesäisin retkipäivät Paaniemelle. Kadunkansan joulujuhla ja jouluateria tapahtuma on monelle vuoden yksi tärkeimmistä tilaisuuksista.

Kansainvälinen diakonia

Seurakunnan diakoniatyö ulottuu myös kaukaisille maailman pihuille mm. Yhteisvastuukeräyksen, muiden keräysten ja kolehtien kautta. Rovaniemen seurakunta haluaa herättää vastuuta maailman köyhimpien ihmisten elämän ja ihmisarvon puolesta ja osallistuu kansainväliseen diakoniatyöhön avustamalla Kirkon Ulkomaanavun (KUA) kautta. NENÄPÄIVÄ -kampanja (ent. Ylen Hyvä -kampanja) kokoaa vuosittain kaikki merkittävät tahot yhteen ja KUA on yksi järjestäjistä ja avun kanavista. Seurakunta on antanut vuosittain toiminta-avustuksia Kirkon Ulkomaanavulle (KUA) vuonna 2012 17.000 euroa ja kolehtituottoina noin 2800 €. Rovaniemen seurakunnan KUA:n yhteyshenkilö on Markku Kukkonen (1991 -).

Diakoniakylä- ja korttelitoimikunnat 2000-luvulla

Vaikka ryhmien määrä on ollut laskeva, diakoniakylä- ja -korttelitoimikunnat toimivat edelleen. Kylät tyhjenevät. Niin kauan kuin on ihmisiä, on toimintaa. Se toiminta, joka on jäänyt, on usein juuri seurakuntien järjestämää toimintaa. Hyvin pitkälti ainoat säännöllisesti kokoontuvat piirit ovat juuri diakoniakylätoimikuntia. Idea on ollut kestävä.

Diakoni Jouni Hilke on tutkinut diakonia-ammattikorkeakoulun lopputyönään diakoniakylä- ja korttelitoimikuntia, joiden kehittämistarve tulee tutkimuksesta ilmi. Hilke ehdottaa, että kiinnitettäisiin huomiota jäsenten valintaan, koulutettaisiin toimikuntia ja uudistettaisiin toimintaohjeet. Olisiko tässä avain kylätoimikuntien uudelleen aktivoimiseen ja elvyttämiseen? (Hilke 2002, 45.)

Vuonna 1947 toimi 40 kylätoimikuntaa, 1997 toimikuntia oli ollut lakkautetut mukaan lukien 70 ja vuonna 2013 toimikuntia oli noin puolet vähemmän. Hilkkeen tutkimuksessa perehdyttiin kylätoimikuntien toiminnan ja auttamisen muotoihin, joista vilkkaimmin toimivat diakoniapiirit ja -päiväkahvit. Toiseksi eniten järjestettiin keskusteluhetkiä ja -tilaisuuksia, talkoita ja muuta keräystoimintaa. (Hilke 2002, 23–24.)

Hilkkeen mukaan laitosvierailut, keskusteluhetket, diakoniapäiväkahvit ja -piirit olivat kaikkein tärkeimpiä toimintamuotoja. Diakoniatoiminta antoi osallistujalleen paljon, se mm. auttoi jaksamaan paremmin ja toi sisältöä elämään.

Hilke ihmetteli sitä, että toimikunnat toimivat edelleen samalla tavalla kuin 50 vuotta aikaisemmin, vaikka monet toimikuntien jäsenistä ovat melko iäkkäitä. (Hilke 2002; 29, 38.)

Vian pitkäaikainen diakoniakylätoimikunnan jäsen ja puheenjohtaja Leila Tulppo kuvaa runossaan diakoniakylätoimikuntien vapaaehtoistyötä ja diakonissa Terttu Korttesalmen työtä.

KÄSI KÄDESSÄ

*Täälläbän on ihan tuttua väkeä
monelta puolelta pitäjänmäkeä!
Totuttu yhdessä abertamaan,
tänään, tänään me jublitaan.*

*Meidän voimilla maailman hätä
ei poistu, mutta muistaos tätä:
vain yhtä ihmistä kerrallaan
meitä on kutsuttu auttamaan.*

*Karheat kätemme vaikka vain multaa,
jos Jumalan rakkaus sydämen kultaa,
käsiniä, jalkoina Jeesuksen.
Onko osaa parempaa ihmisen?*

*Sävel virren vierii vesiä pitkin
tuli ystävät kaukaa ja naapuritkin
nuotion lämmössä laulamaan
ja rakkauden sanomaa kuulemaan.*

*Taasen on tultu myyjäisiin,
tutustuttu uusiin ihmisiin.
Pubeen sorina huoneen täyttää
tavaraa paljon kertyvän näyttää.*

*Sukat ja rieskat rinnakkain
pujauttaa pussiin ostajan.
Näin keräämme varoja käytännön työhön
pieneksi tuikuksi huolien yöbön.*

*On elämä runsas lahjoissaan,
kun neljäkin vauvaa kerrallaan
voi kotiin suoda! No, tietäähän sen,
jos ilo, niin huolikin melkoinen!*

*On kolmet vaihat vaihdettu vasta,
kun kuuluu kopinaa porstuasta.
Mitä Tertulla pussissa? Kerro en.
Kuuluiko havinaa siipien?*

*Sairaalan salissa tuolla on monta
vahvottu yötä on unetonta.
Kuka korjaa karjalle heinät nyt,
kun isännän selkää on särkynyt?*

*Tulipa iloinen naapurijoukko!
Ladossa täynnä nyt on joka loukko.
Mies liikuttuneena pois kääntää pään,
kun vaimo on kertonut uutisen tään.*

*Oli askeleet raskaat naapuriin
ainoa poika kun haudattiin.
Ei elämän taakkaa jaksanutkaan
hän kantaa hennoilla harteillaan.*

*Olisimmepä osanneet lohduttaa!
Ei sanat voi surua huojentaa.
Syyssade virtaa ruutuja pitkin,
itkikö silloin enkelitkin?*

*Sisaret ehtivät pieniinkin kyliin,
tuo lohtua silmiimme kyyneltyviin.
Katso se, se on diakoniaa,
kun kaipaamme rinnalla kulkejaa.*

*Elää mökissä yksin mummo tai vaari,
alapäin taipuu jo elämänsaari.
Silmänsä kujalle tähyää,
näkyiskö ihmistä läbestyvä.*

*Rakkautta vailla eläneet ovat
yksin jääneet maasendun pojat.
Hellästi käyttäsi puristaa,
joulupukkieaan ainoaa.*

*Vain muutama muisto on mahtunut mukaan,
kaikkeaa ei voi kertoa kukaan.
Ilo ja murbe on yhteinen
täällä osana ihmisen.*

*Vain palvelijoita on enkelitkin,
vaikka ne sinun murbeitas itki.
Sitä me emme saa unohtaa
vain Jeesus syntisen armahtaa.*

Leila Tulppo

Runokirjasta Koskikara,
Vuosien varrelta.

Kuva 24: Vian diakoniakylätoimikunnan pitkäaikainen puheenjohtaja Leila Tulppo

Kuva 25: Diakonissa Sylvi Ylisirniö Yhteisvastuu -keräyksen julisteen äärellä 1992.

Yhteisvastuukeräys

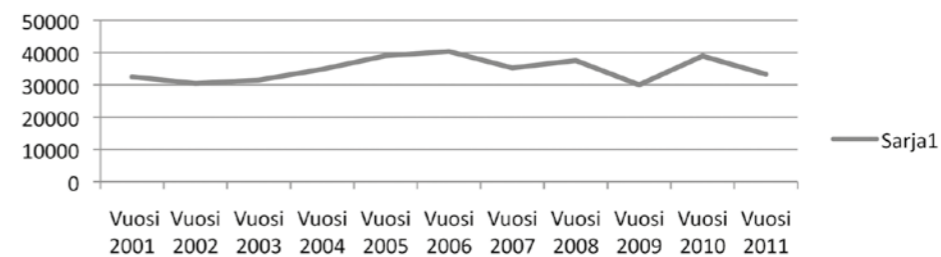
Yhteisvastuukeräys on Suomen suurin vuosittain järjestettävä kansalaiskeräys, jolla autetaan heikoimmassa asemassa olevia kotimaassa ja ulkomailla. Keräykseen osallistuvat kaikki Suomen seurakunnat ja tavoitteena on tarjota mahdollisimman konkreettista tukea. (Suomen ev.lut. kirkko 2012, 216.)

Joulukuussa 1949 laajennettu piispankokous teki päätöksen keräyksen järjestämisestä ja vuonna 1950 käynnistettiin ensimmäinen kirkon diakonian suurkeräys, Yhteisvastuukeräys. Ensimmäisen keräyksen tuotosta 50 % jäi käytettäväksi keräävän seurakunnan työhön ja jäljelle jäävästä osasta puolet annettiin hiippakuntien diakoniatyölle, puolet laitosdiakonian osuuteen. Halla oli vienyt sadon Itä- ja Pohjois-Suomessa ja työttömiä oli paljon. Sotavuosien haavoja parsittiin yhä ja Suomi sai apua ulkomailta. Aluksi keräystuotto kohdennettiin vain kotimaahan, mutta vuodesta 1963 alkaen keräyksen tuotolla on autettu myös kansainvälisesti merkittäviä kohteita. Alusta saakka ideana on ollut valita joka vuosi erityinen kohde, johon varoja kerätään. Näin on aina tuotu esille erilaisia vaikeuksissa olevia ryhmiä. (Härkönen 1999, 4-5, Kukkonen 1997). Rovaniemen seurakunnassa v. 1950 Yhteisvastuukeräyksen tuotto oli 511 389 mk (IV:1. Gb:1).

Yhteisvastuukeräys oli alusta saakka menestys. Se toteutettiin heti kaikissa seurakunnissa. Ensimmäisen vuoden keräystavoite n. 30 miljoonaa markkaa tuplaantui. Tärkein keräysväline kautta aikojen on ollut keräyslista, jonka kanssa vapaaehtoiset ovat kiertäneet ovelta ovelle. Vaikka lama on vaikuttanut Yhteisvastuukeräyksen merkitykseen, silti keräysvarat eivät ole lamavuosina laskeneet. Keräyksen markkinointi on elänyt ajan hermoilla ja tänään aineistoa on valtavasti saatavilla verkossa osoitteessa www.yhteisvastuu.fi. (Härkönen 1999, 4, 93.)

Ensimmäisen Yhteisvastuukeräyksen varoista jäi seurakunnalle 411 389 mk ja tämä summa jaettiin seuraavasti: Ruutukorttikeräyksen tulos 28 095 mk annettiin seurakunnan nuorisotyöhön. Lapin äitienlepokodille lahjoitettiin 200 000 mk, seurakunnan vanhainkotirahastoon 100 000 mk ja loput 83 294 mk sekä siviili että sotainvalidien ja heidän lastensa ammattikoulutukseen käytettäväksi. Yhteisvastuukeräyksen tulos vaihteli 50-luvulla 300 000 ja 600 000 silloisen markan välillä.

Yhteisvastuukeräyksen tuotto Rovaniemen seurakunnassa 2000-luvulla

Esimerkkejä vuosien saatossa järjestetyistä Yhteisvastuutempauksista:

- *Kastemekko -näyttely 1989.*
- *Vihkipuku -näyttely 1990.*
- *Rakas nukkeni -näyttely 1991.*
- *Taidebuutokaupat ja huutokaupat YV:n hyväksi 1990-luvulla.*
- *YV-toimikunnan järjestämät Yhteisvastuuarpajaiset olivat vuosina 2001 ja 2002 tuottoisia tempauksia, esim. 2002 arpajaisituloja tuli peräti 2928 €.*
- *Lapin yliopiston harjoittelukoulun oppilaat osallistuivat Yhteisvastuu-keräykseen v. 2002 taiteilemalla ympäristöstävällisiä paperikasseja. Tehtävänantona oli pöhtia lähimmäisen auttamista ja hyvän mielen tuottamista. Nordea-pankin lahjoittamat kassit kuvittuivat eri tekniikoilla sekä erilaisilla värikkeillä ja oivaltavilla aibeilla. Paperikasseja myytiin kahden euron hintaan.*
- *Alakemijoen piirissä on vuosittain järjestetty perinteisesti pilkkätahtumia.*

Esimerkkinä kuvaus vuoden 2012 Yhteisvastuukeräyksestä Rovaniemen seurakunnassa. Keräyksen teemana oli torjua ylivelkaantumista niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Koko valtakunnan keräystuotto oli n. 4,1 (edellisvuonna 4,4) milj. euroa. Rovaniemen seurakunnan osalta keräystulos oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Kokonaistuotto seurakunnassamme oli 32 152 (2011: 31 012) €. Keräyksen nettotuotto oli 27 367 (2011: 28 147) €. Keräyksen tuotosta 60 % menee Kirkon Ulkomaanavun kautta köyhiin kehitysmaihin ja 40 % kohdistuu oman maamme hädänalaisiin. Omaan seurakuntaamme jää keräystuotosta 10 % (2 736 €), joka käytettiin vähävaraisten auttamiseen.

Perinteisen ovelta ovelle listakeräyksen tuotto on vuosittain pudonnut. Vuonna 2012 se tuotti 8 258 ja edellisenä vuonna 10 182 €. Listakerääjien määrä pysyi ennallaan (60 hlöä). Vuoden tuloksekkain listakerääjä oli edelleen Rauni Ylikörkkö, joka keräsi peräti 3 686 (3 917) euroa. Keräys käynnistyi jumalanpalveluksella ja listakeräyksellä.

Lipaskeräystempaukset tuottivat yhteensä 8 651 (8 195) €. Suurin lipaskeräys toteutettiin suurimpien ostosmarkettien Citymarketin, K-Supermarket Kauppatorin, K-Supermarket Eteläkeskuksen ja Prismän auloissa, Sampokeskuksessa, Revontulen ja Rinteenkulman kauppakeskuksissa sekä Ounasvaarantien Valintatalossa. Kerääjinä oli 96 seurakuntalaista. Kerääjien rekrytoinnista vastasi mm. Annikki Nelin. Neuvokas organisoi yhden iltapäivän keräyksen välittämisen päivänä Lyseonpuiston lukiolaisten kanssa.

Riemukierroshiihdosta on vuosien saatossa kehittynyt vankka perinne. Kirkkolammella pidetty tapahtuma tuotti vuonna 2012 ennätystuloksen 7 335 (3 951) €. Riemukierroshiihtäjiä oli mukana kisoissa kaikkiaan 39. Eniten sponsorirahaa keräsi huipputuloksella Hannu Ovaskainen (2 379 €). Seuraavaksi eniten Erkki Vierimaa (1 106 €) ja Markus Lohi (900 €). Riemukierrosta järjestämässä on ollut työryhmä: Hans Enbuske, Petri Nuortti, Jenniina Heikkilä, Ilkka Lindström, Sirpa Hiilivirta ja Markku Kukkonen. Kilpailun avaajana ja palkintojen jakajana toimi Joulupukki.

Eri seurakuntapiireissä järjestettiin lisäksi erilaisia tempauksia Yhteisvastuukeräyksen merkeissä, kuten esim. Muurolan kapelissa järjestetty Yhteisvastuulounas ja monet erilaiset pienet arpajaiset ja muut lounastapahtumat. Erilaisia yhteisvastuutuotteita, kuten paitoja ja kynttilöitä, myytiin 2 084 (1 506) €:n edestä. Kolehtitulot olivat 1 448 (2 224) €.

Erilaisia Yhteisvastuun hyväksi toteutuneita konsertteja on ollut seuraavasti: Lapin musiikkiopisto 15.2., Saira Seurujärvi duo 29.2., Petri Laaksosen konsertti 11.4., Tuomo Nikolan ja Risto Ainalin konsertti 22.4., Suosituimmat rippikoululaulut -ilta 2.5. ja muita pienempiä musiikkilaisuuksia. Yhteisvastuutempauksia suunnittelemassa ja toimeenpanemassa on ollut palvelujohtokunnan valitsema Yhteisvastuutoimikunta, jossa ovat olleet mukana Annikki Nelin, Jenniina Heikkilä, Sari Koski, Sinikka Perkiö, Anu Tikkanen, Antti Lehmus (puheenjohtaja), Taina Alatarvas (sihteeri), Pirjo Timonen (rahastonhoitaja) ja Markku Kukkonen (keräyspäällikkö).

Yhteisvastuukeräyksestä on kehittynyt tärkeä osa koko seurakunnan diakonista vastuunkantoa johon voi osallistua kuka tahansa. Keräys ei ole vain rahan keräystä, vaan myös samalla kasvatusta lähimmäisen vastuuseen lähelle ja kauas. Se on myös piilossa olevan hädän esille tuomista. Keräysaiheet esitetään usein iskevästi, kuten esim. vuonna 2002: ”Älä vanhene. Älä jää yksin. Älä ole heikko. Älä sairastu. Älä menetä kotiasi.” – teesit Yhteisvastuukeräysesitteessä herättivät monen huomion. Teeseillä haluttiin herättää huomiota siihen, miten tärkeää onkaan, että meillä on erilaisia turvaverkkoja arjen kriisitilanteissa. Yhteisvastuukeräystä tarvitaan entistä enemmän olemaan yövärtijana itsekkyyden kasvaessa ja hädän lisääntyessä myös uusilla areenoilla.

(Rovaniemen srk 2012, Yhteisvastuukeräys diakoniatyön toimintakertomus.)

Kuva 26: Antti Liikkanen (vas.) ja Erkki Vierimaa: Kaksi veteraani Riemukierrosiihtäjää. Antti Liikkanen on 1990-luvulla useina vuosina kerännyt sponsoreilta ennätystuloksen. Erkki Vierimaa on hiihtänyt kaikki 23 Riemukierrosiihtoa ja 2013 hiihdossa hän keräsi ennätysponsorituloksen.

Rovastikunnan diakoniatyö

Markku Kukkonen

Kaikissa hiippakunnissa on ollut seurakuntien alueellista yhteistyötä rovastikuntatyön nimellä. Diakoniatyössä rovastikunnat ovat järjestäneet erityisesti vuosittaisia diakoniajuhlaa, joihin Rovaniemen seurakunnastakin on osallistunut diakoniakylätoimikuntien jäseniä ja työntekijöitä. Rovaniemellä järjestettiin rovastikunnan diakoniajuhla 17.–18.8.1948.

Esimerkiksi diakoniakylätoimikuntien kiertokirjeessä vuodelta 1950 kehoitettiin toimikuntia lähettämään edustajansa 25.8.1950 Sallan Märkäjärvellä pidettävään rovastikunnan diakoniajuhlaan. Enemmän tietoja rovastikunnallisesta yhteistyöstä alkaa näkyä 70-luvulla. Rovastikunnallisen diakoniatoiminnan tehtävät voidaan jakaa viiteen alueeseen: Tiedotus, kartoitus ja suunnittelu, erityisryhmien palvelut, koulutus ja Yhteisvastuuvarojen käyttö (Toiviainen 1988, 73–77). Rovaniemi kuului pitkään Kemin rovastikuntaan, jossa oli kaikkiaan yhdeksän seurakuntaa. Se jakautui vuonna 2004 Kemi-Tornion rovastikunnaksi ja Rovaniemen rovastikunnaksi, johon kuuluu Rovaniemen lisäksi Kemijärven, Pelkosenniemen, Posion, Ranuan ja Sallan seurakunnat.

Yhteistoimintaa suunnitellaan jonkin verran yhdessä alueellisesti. Erityisryhmät tarvitsevat usein erityisjärjestelyjä päästäkseen osallistumaan yhteiseen toimintaan. Samoin kaikilla seurakunnilla ei ole kaikkia erityisryhmiä varten

omaa työntekijää, joten joskus on hyvä jakaa osaamista muillekin seurakunnille. Rovastikuntien erityisryhmiä voidaan koota yhteen esim. leirille. (Toiviainen 1988, 75–77.)

Koulutus on rovastikunnallisen diakonian tärkeä yhteistyömuoto, sillä näin saadaan lisättyä paitsi osaamisen edistämistä, myös tärkeää vertaistukea kollegoilta. Jakamisen diakonia koskettaa meitä alueellisesti, seurakuntien välillä ja sen avulla voidaan tehdä yhteistyötä yhdessä paremmin kuin mihin kukaan yksin pystyisi. (Toiviainen 1988, 80.)

Rovastikunnan diakoniatyötä on suunniteltu rovastikunnan diakoniatoimikunnassa rovastikunnan diakoniavastavan johdolla. Diakoniatomikuntaan kuuluu kolmesta varsinaista jäsentä. Jokaisesta seurakunnasta on valittu kaksi jäsentä, joista toinen on diakonianviranhaltija ja toinen seurakuntalainen. Perinteisesti on vaihdettu kokemuksia eri seurakuntien diakoniatyöstä. Diakoniatomikunnan tehtävä on myös suosittaa hyviksi todettuja diakoniatyön käytäntöjä kaikkiin seurakuntiin.

Rovastikuntatyöhön on kuulunut yhteinen diakoniapäivä vuorotellen eri seurakunnissa. Virkistys- ja koulutuspäivään on osallistunut diakonian vapaaehtoisia, luottamushenkilöitä ja työntekijöitä kaikista rovastikunnan seurakunnista. 2000-luvun alkupuolelta diakoniapäivä on pidetty joka toinen vuosi ja joka toinen vuosi on pidetty rovastikunnan vapaaehtoisten koulutus- ja virkistysviikonvaihe, jolla on haluttu tukea diakonian vapaaehtoistyöntekijöitä.

Vuosittain on järjestetty myös rovastikunnan yhteisvastuukoulutuspäivä. Perinteistä rovastikuntatyötä ovat olleet näkövammaisten ja kehitysvammaisten kirkkopyhät, joita on pidetty vuorotellen eri seurakunnissa. Ensimmäinen rovastikunnallinen ikäihmisten hengellinen päivä järjestettiin vuonna 2009 Rovaniemellä. Rovastikunnan diakoniatyöntekijät ovat kokoontuneet pari kertaa vuosittain yhteisiin Lapin diakoniatyöntekijöiden työneuvotteluihin.

Palveleva Puhelin ja Palveleva netti

Palveleva puhelin on Rovaniemen seurakunnassa oma työalansa, joka ei sisälly organisaatiossa diakoniatyöhön ja jota ohjaa omana työalanaan seurakuntapastori. Tehtävää hoitaa seurakuntapastori Eeva-Liisa Jääskelä ja teknisenä sihteerinä on toimistosihteerinä Aila Jäntti. Palveleva Puhelin on palvelujohtokunnan alainen työala. Palveleva Puhelin on luterilaisten seurakuntien ylläpitämä auttava puhelin. Palvelevaan puhelimeen soittaessa ei tarvitse esitellä itseään. Keskustelu tapahtuu nimettömänä ja on luottamuksellista. Palvelevan puhelimen päivystäjät ovat sitoutuneet vaitiolovelvollisuuteen. He ovat tehtävään huolellisesti valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia tai kirkon työntekijöitä. Palveleva netti kuuluu myös palvelevaan puhelimeen. Verkossa toimitaan samalla periaatteella. Palvelevaan nettiin voi laittaa milloin tahansa viestiä. Kaikkiin viesteihin vastataan 5 vrk:n kuluessa. Palveleva puhelin on avoinna joka päivä, myös viikonloppuisin ja juhlapäivinä. Suomenkielinen päivystys on avoinna koko maassa sunnuntaista torstaihin kello 18–01 sekä perjantaina ja lauantaina 18–03 puhelimesta 01019 0071. Palvelevassa puhelimesta ja netissä käytetään vain sellaisia laitteita ja teknisiä järjestelyjä, joissa yhteydenottajaa ei voi tunnistaa.

Palvelevan puhelimen toiminta aloitettiin Rovaniemellä 1972, kun kirkkoneuvosto asetti toiminnan käynnistämistä varten toimikunnan. (Pulkamo 1982, 187–188.)

Muita palvelutyön toimijoita

Diakoniatyötä tehdään myös muualla kuin seurakunnissa. Tällaista työtä on diakonia-alan järjestöjen ja näiden omistamien yritysten työ, joita tehdään esimerkiksi Kirkkopalvelut ry:ssä, Suomen Valkonauhaliitossa, Sininauhaliitossa ja Sininauhasäätiössä. Myös katulähetyshdistykset ja kaupunkilähetykset kuten Helsinki Missio tekevät omalla sarallaan arvokasta diakoniatyötä. Diakonissalaitokset tekevät diakoniatyötä kouluttamalla diakoniatyöntekijöitä ja tuottamalla tutkimustietoa diakonia-alan ihmisten avuksi. Muilla kristillisillä kirkkoilla ja liikkeillä on omia diakonisia palvelumuotoja. Seuraavassa kaksi esimerkkiä Rovaniemellä palvelutyötä tekevästä toimijoista, joiden kanssa diakonityö tekee yhteistyötä.

Rovaniemen Päiväkeskus ry.

Yhteiskristillinen Rovaniemen Päiväkeskus ry. on ylläpitänyt päihdeongelmaisten Päiväkeskustoimintaa vuodesta 1989. Perustajina oli edustajia Rovaniemen seurakunnasta, helluntaiseurakunnasta, vapaaseurakunnasta, kaupungin sosiaali- ja terveystoimista ja kriminaalihuollosta. Rovaniemen seurakunnan edustajina olivat mm. Anna-Liisa Arola, Marja Etto ja Sirpa Hiilivirta. Pitkään Kairatiellä sijainnut päiväkeskus on tarjonnut palvelujaan syksystä 2010 alkaen Sairaalakadulla. Palkattuina toiminnan johtajina ovat toimineet Kauko Laaksamo, Timo Kangas, Esko Palovaara ja Ritva Kantola.

Päiväkeskus ry:n ydintoiminta on tarjota tukea yksinäisille, syrjäytyneille, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville ihmisille ja heidän läheisilleen. Matalan kynnyksen turvapaikkana päiväkeskus tarjoaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta, voimaantumista ja elämänhallinnan kohentumista. Päiväkeskuksessa on mahdollista ruokailla, pestä pyykkiä, lukea lehtiä, pelata pelejä sekä osallistua retkiin ja hartaushetkiin. Sinikka Vilén on toiminut yhteistyössä Päiväkeskuksen kanssa ja on ollut yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana vuodesta 2007. Rovaniemen seurakunta on tukenut yhdistystä vuosittain toiminta-avustuksella, joka oli esimerkiksi vuonna 2012 20 000 euroa. (Sininauhaliitto 2013.)

Neuvokas

Rovaniemen Seudun Mielenterveysseura ry:n ylläpitämä Neuvokas syntyi 1995 kuntien tarpeista lamavuosien seurauksena. Silloin Rovaniemen maalaiskunnan asuntosihteerinä toimineen Anneli Laineen (sittemmin Neuvokkaan toiminnanjohtaja) ja Ray:n projektirahoituksella käynnistetyin verkostoyhteistyön tuloksia voitaneen pitää menestystarinana. Alun perin 17 eri yhdistyksen (tällä hetkellä 43), kaupungin, maalaiskunnan ja seurakunnan liittyessä Neuvokasverkostoon mahdollistui julkista palvelutuotantoa täydentävän vapaaehtoistyön mallin kehittäminen. Tuulosten perusteella 5-vuotinen projekti vakinaistettiin jo kolmen toimintavuoden jälkeen. Neuvokkaan osallistava hallintomalli oikeuttaa kaikki liittyneet järjestöt nimeämään edustajansa neuvottelukuntaan, joka linjaa toimintaa. Seurakunta on myös ollut mukana yhteisönä alusta lähtien ja sillä on ollut edustaja neuvottelukunnassa. Seurakunta on tukenut yhdistystä vuosittain toiminta-avustuksella, joka oli 2012 vuonna 3000 euroa.

Keskitettyyn vapaaehtoistyön renkaaseen on liittynyt 31.12.2012 mennessä 812 vapaaehtoistyöntekijää. Heistä runsas 500 asui Rovaniemellä. Tästä joukosta liki 200 osallistuu vuosittain johonkin toimintaan. Ihmisten tuentarpeista ja vapaaehtoisten toiveista on muotoutunut monimuotoinen vapaaehtoistyön tarjotin, josta vapaaehtoiset voivat valita mielekkästä tekemistä henkilökohtaisessa auttamistyössä tukihenkilöinä, saattajina tai kulttuuriväärteinä, kohtauspaikkojen viriketoiminnan järjestämisessä, viemällä ohjelmallisia tuokioita eri palveluyksiköihin ja kohtauspaikoille, toimimalla kummiväertinä päiväkodeissa ja peruskouluissa, kokemuskouluttajina sekä erilaisten tapahtumien järjestelyissä. Edellä olevien vapaaehtoistyömuotojen piirissä on säännöllisesti kuukausittain noin 1600 tuensaa- jaa. Nuorten saamiseksi toimintaan mukaan, on vakiintunut yhteistyö Lyseonpuiston lukion kanssa. (Rovaniemen seudun mielenterveysseura ry 2013.)

Epilogi

Olen saanut kokea tunteiden kirjon sukeltaessani Rovaniemen seurakunnan diakonian historiaan, sadan vuoden syvyyteen. Paljon sieltä pinnan alta näkee, muttei suinkaan kaikkea. Välillä tuli riittämättömyyden tunne ja turhautuminenkin siitä, että aineistoa oli paljon, mutta aikaa liian vähän. Päälimmäiseksi jäi kuitenkin kiitollisuuden tunne.

Olen kiitollinen tästä antoisasta ja mielenkiintoisesta matkasta Rovaniemen seurakunnalle, jolle toivon tästä historiikista olevan hyötyä tulevaisuudessa. Suurimmat kiitokseni annan sille diakoniatyölle, jota seurakunnassamme on tehty yli sadan vuoden ajan. Sydämeni on ylpeä jokaisen diakoniatyöntekijän työstä. Liian harvoin he saavat painetussa muodossa positiivista palautetta, liian harvoin kuulevat kiitoksen sanan juuri heidän työstään. Mitä me olisimme saaneet ikinä aikaiseksi ilman diakoniatyöntekijöiden työpanosta tässä seurakunnassa?

Onko olemassa täydellistä seurakuntaa? Vaikkei olisikaan, on meillä aina lupa unelmoida paremmasta tulevaisuudesta, paremmasta diakoniaseurakunnastakin. Sitä kautta voimme myös luoda vision siitä, millaiseksi toivoisimme diakoniatyön seurakunnassamme kehittyvän. Sen jälkeen voimme asettaa uusia tavoitteita ja alkaa systemaattisesti tehdä työtä sen eteen, että nuo tavoitteet joskus toteutuisivat. Minä ajattelen, että diakonia on rakkautta. Rakkaudella ei ole rajoja ja sen puitteissa voi tehdä paljon hyvää. Aina voidaan keksiä uudenlaista toimintaa hädän torjumiseksi. Aina voidaan tehdä uusia tempauksia ja järjestää toinen toistaan hausempia ja monipuolisempia tilaisuuksia vaikkapa varojen kartuttamiseksi. Aina voidaan tehdä enemmän lähimmäistemme eteen. Koskaan emme ole valmiita ja täydellisyyteen on meillä kaikilla vielä pitkä matka. Diakoniasta pitäisi puhua enemmän muille, kuin diakoniatyöntekijöille, sillä kyllähän he tietävät, mitä diakonia on – ja tekevät sitä sydän verellä joka päivä. Meillä muilla puolestamme olisi kyllä oma kortemme kannettavana kekon.

Diakoniasta pitäisi tehdä enemmän koko seurakunnan yhteisen asian. Myös seurakuntalaisten. Itse vierastan diakonian yhteydessä liitettyä -työ. Miksi tässä kohtaa täytyy eritellä sen olevan ”työtä”, kun sen pitäisi tulla suoraan sydämestä ilman vaatimuksia. Toki ymmärrän taloudelliset realiteetit, jotka ikävä kyllä sanelevat raamit myös diakonialle.

Kirkon nelivuotiskertomusta varten tehty laaja tutkimus toi ilmi, että kirkon tekemä auttamistyö on tärkeä syy kuulua kirkkoon. Kirkon jäsenistä 83 % arvosti sitä, että kirkko auttaa vaikeuksissa olevia ihmisiä, vanhuksia ja vammaisia. 72 % kyselyyn vastanneista sanoi yhdeksi kirkkoon kuulumisen merkittäväksi syyksi sen, että kirkko opettaa kristillistä lähimmäisenrakkautta ja puolustaa julkisuudessa köyhiä ja syrjäytyneitä. (Suomen ev.lut. kirkko 2012, 203.) Eikö tässä ole yksi avain myös kirkon jäsenkato-ongelmaan? Tehdään diakoniatyötä entistä paremmin ja entistä näkyvämmiin – ja näin ehkä saamme uusia jäseniä kirkkoon, tai eronneita liittymään takaisin.

Nyt, kun on viettänyt aikaa tiiviisti diakoniamailmassa, on vaikeaa keksiä niitä viimeisiä sanoja. Lainaan ne Raamatusta. Pitäkäämme huolta toinen toisestamme (Hepr. 10: 24). Efesolaiskirjeen 5:4 mukaan myös minun suuhuni sopii ”Kiitos!”.

Rovaniemen seurakunnan diakoniaohjesääntö vuodelta 1948:

1§

Rovaniemen seurakunnan diakonian tehtävänä on

1. vaalia hengellistä elämää seurakunnan kirkkoneuvoston ja papiston apuna järjestämällä hengellisiä tilaisuuksia, jumalanpalveluksia ja seuroja eri puolella seurakuntaa ja levittämällä raamattuja, virsikirjoja sekä muuta raitishenkistä hengellistä kirjallisuutta ja lehtiä;

2. tukea ja auttaa kristillistä nuorisotyötä sekä pyhäkoulutoimintaa lasten parissa;

3. koettaa herättää seurakuntalaisissa rakkaudenpalvelu- ja huoltomielteitä toimeenpanemalla diakoniajuhlia;

4. toimia erittäinkin yksinäisten vanhusten, sairaiden, leskien ja orpojen puutteessa elävien ja muiden vähäosaisten auttamiseksi ja huoltamiseksi suorittamalla kotikäyntejä, jakamalla rahallista ym. apua, järjestämällä työ- ja talkooapua sekä hoitoapua;

5. hankkia varoja ja vaatetta avun tarpeessa oleville toimeenpanemalla keräyksiä ja myyjäisiä ja perustamalla työ- ja ompeluseuroja, joissa hartautta herättävän kristillishenkisen ohjelman ohessa valmistetaan käsitöitä joko myytäväksi tai muulla tavoin käytettäväksi diakonian hyväksi;

6. koettaa hoitaa rasittuneiden äitien asiaa;

7. tarjota mahdollisuuksia varattomien kristillismielisten nuorten opinnoille;

8. huoltaa, valvoa ja tukea seurakunnan palveluksessa olevien diakonissojen eli seurakuntasisarten toimintaa.

2§

Edellä mainittua diakonia- eli rakkaudenpalvelu- ja huolto-työtä hoitaa seurakunnan diakoniapäätöimikunta. Sen valitsee kolmevuotiskaudeksi kirkkoneuvosto siten, että mikäli mahdollista koko seurakunnan alue tulee huomioiduksi. Toimikuntaan valitaan 12 jäsentä. Lisäksi kuuluvat siihen seurakunnan palveluksessa olevat diakonissat sekä se tai ne seurakunnan työntekijät, joille työsopimuksen mukaan diakoniatyö kuuluu. Toimikunnan valituista jäsenistä on vuosittain neljä (4) jäsentä erovuorossa aluksi arvan nojalla ja sitten vuoronsa mukaan.

3§

Diakoniapäätöimikunnan puheenjohtajana toimii se seurakunnan papeista, joille tämä toimiala työsopimuksen mukaan kuuluu. Juoksevien asioiden hoitoa varten toimikunta valitsee keskuudestaan vuosittain työvaliokunnan, johon puheenjohtajan lisäksi kuuluvat ainakin varapuheenjohtaja, sihteeri ja rahastonhoitaja. Työvaliokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta niin usein kuin asiat vaativat.

4§

Diakoniapäätöimikunta kokoontuu varsinaisiin kokouksiin kaksi kertaa vuodessa kerran syyspuolella ja kerran kevätpuolella, sekä tarpeen vaatiessa muulloinkin. Syyskokouksessa hyväksytään talousarvioehdotus seurakunnan talousarviota varten. Kevätkokous pidetään mieluummin jo tammikuussa, jolloin tarkastetaan edellisen vuoden toimintakertomus ja tilinpäätös, valitaan työvaliokunta sekä edustajat rovastikunnan diakoniavuosikokoukseen.

5§

Tilinpäätös tulee jättää seurakunnan taloudenhoitajalle liitettäväksi seurakunnan tileihin ennen seurakunnan tilien tarkistamista ja toimintakertomus tulee jättää kirkkoherralle kirkkoneuvostolle esitettäväksi.

6§

Diakoniapäätöimikunta on oikeutettu ottamaan vastaan lahjoituksia ja testamentteja.

7§

Rakkaudenpalvelu- ja huoltotyötä varten kyläkunnissa valitaan vuosittain kinkereillä vähintään viisihenkiset diakoniakylätoimikunnat ja määrätään kokoonkutsuja, joka samalla tulee toimimaan diakoniapiirihenkilönä. Tämän tehtävänä on pitää yhteyttä diakoniatyövaliokuntaan kylänsä diakonia-asioissa. Samoin valitaan kaksi tilintarkastajaa ja niiden varamies.

8§

Diakoniakylätoimikunta valitsee itselleen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan.

9§

Diakoniakylätoimikunnan tulee esittää edellisen vuoden toimintakertomuksensa, tilinsä ja tilintarkastajain niistä antaman lausunnon kyläkuntansa kinkereillä hyväksyttäväksi.

Ohjeet Oulun hiippakunnan diakoniakylätoimikunnille (1948)

1. Kylädiakoniaa johtaa 3-5 jäseninen toimikunta, joka valitaan lukukinkereillä tai muussa kokouksessa. Näistä nimetään vuodeksi kerrallaan puheenjohtaja, sihteeri ja rahastonhoitaja.

2. Neuvottelukokoukset vähintään 4 kertaa vuodessa:

- syksyllä: syyskauden toiminnan suunnittelu
- joulun alla: jouluvastukset ja -tervehdykset
- talvella: yhteisvastuu-keräys
- keväällä: äitileirit ja talkootoiminta

Kokouksiin kutsutaan seurakuntasisar, jonka johdolla laaditaan

3. diakoniakohteiden luettelo ainakin seurakuntasisarta varten.

Luetteloon tai kortistoon merkitään:

A. Pitkäaikaiset sairaut:

- taudin laatu: halvaus, reuma, syöpä, tuberkuloosi, sokeritauti
- vuoteen ja vuodevaatteiden kunto
- onko lääkärin hoidossa
- omaisten ja naapurien antama hoito
- apuvälineitten tarve: radio, silmälasit, rullatuoli, sauvat
- luettava ja kuka lukee

B. Vanhuksset

- asunnon kunto
- polttopuut
- siisteys
- liikuntakyky: pääseekö kirkkoon ja seuroihin
- yhteys omaisiin ja naapureihin
- radio ja luettava

Erityisluettelo 69 v. vanhemmista ja heidän syntymäajojen syntymäpäivävierailuja ja vanhusten kirkkopyhää varten

C. Suurperheet

- lasten vaatetus
- isän työnsaantimahdollisuus
- äidin avuntarve: suursiivous, suurpyykki, parsimiset ja paikkaamiset
- äidin levon tarve

Erityisluettelo äitileiritöimintää varten

D. Vajaamieliset

- minkä asteinen vajaamielisyys
- onko haettu laitospaikkaa ja millaisin tuloksin
- millaisen avun tarve kodissa: rahaa, työapua, lepoa

E. Sokeat

- onko työtä
- pääseekö ulkona liikkumaan ja kuka taluttaa
- kuka lukee
- apuvälineet: radio, sokeainkello, magnetofoni
- onko ilmoitettu Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton sokeainhuoltajalle ja paikalliselle sokeainyhdistykselle

F. Kuurot

- onko käynyt koulun
- käykö kuurojen tilaisuuksissa: omassa seurakunnassa, muualla
- onko huonokuuloisella kuulokoje

G. Invalidit

- yleinen avuntarve
- proteesien kunto: jos on korjattava, onko rahaa ja työapua sitä varten
- henkinen tilanne kodissa

H. Alkoholistit

- missä syy
- menisikö hoitoon
- mistä saisi hyvää seuraa
- perheen taloudellisen, henkisen ja hengellisen avun tarve

I. Henkisesti rasittuneet

- mistä syistä rasittunut
- onko saanut asiallista hoitoa
- millainen avuntarve

J. Laitoksissa olevat

- parantolassa, sairaalassa, vanhainkodissa, vankilassa
- onko käyty katsomassa, onko muistettu kirjein, paketein tai muuten
- vastaanotto kotiin palatessa

K. Talkookobteet

- huonot asunnot, polttopuun tarve, sadonkorjuuavun tarve, siivoukset, vaatehuolto.

Ellei tilannetta em. kohteissa tarkoin tunnetta neuvottelutalaisuudessa, on käytävä paikan päällä katsomassa. Huom! puutteita ei saa sanoa julki asianomaisille, ne on vain huomattava.

4. Talkoo- ja naapuriavun järjestäminen, erityisesti niihin kohteisiin, joihin muut eivät järjestä:

- tilanteen selvittäminen neuvottelussa ja paikan päällä
- kustannusarvion tekeminen ja varojen hankkiminen

- tarvikkeiden hankkiminen, koettaen saada lahjoituksia
- talkoopäivän määrääminen ja ilmoittaminen
- tehtävien suunnittelu ja työryhmien määrääminen: omaiset saatava ensin mukaan, sitten lähinaapurit, tarvittaessa kunnan rakennusmestarin apu
- talkoosurojen ja tarjoilun järjestäminen.

Erityisaiheiset talkoot: rippikoulun talkoopäivä, jonka suorittamisessa tarvitaan kylätoimikuntien apua kohteiden valinnassa, työn valvomisessa ja suorittamisessa, kyläkunnan talkoot syksyllä asuntojen ja vaatteiden talvikuntoon saattamiseksi.

5. Diakoniatyöseuratoiminnan ja myyjäisten järjestäminen.

Jos monista työseuroista on haittaa, on korostettava seurakunnan tehtävien merkitystä ja kristillistä vastuuta, koetettava yhdistää muita työseuroja diakoniatyöhön, koetettava saada mukaan myös seurakunnan toiminnasta vieraantuneet piirit.

Työseuratoiminnassa vartenotettavia seikkoja:

- valittava olosuhteisiin sopiva kokoonnumismuoto
    - varsinaisen ompeluseura, jossa valmistetaan käsitöitä
    - diakoniapiiri, jossa kootaan varat kahvirahoin, kolehdein ja juhlatuloin
    - äitipiiri nuoria äitejä varten
    - vanhusten kerho, joka kokoaa päiväsaikaan vanhuksia
  - ei ole kiinnitettävä liaksi huomiota rahalliseen tulokseen
  - valittava rahastonhoitaja, joka huolehtii kirjanpidosta, tilityksestä ja tarjoilutarvikkeiden hankkimisesta
  - valittava ohjelman- ja töidenohjaaja, joka huolehtii kokoonnumispaikoista ja niiden ilmoittamisesta, käsityötarvikkeista, lukemisesta ja muusta ohjelmasta
  - koetettava päästä myös vähävaraasiin perheisiin järjestämällä ilmainen tarjoilu ja antamalla perheelle työapua
- Myyjäisten järjestäminen:
- valittava huolellisesti myyjäisten aika ja paikka
  - koetettava järjestää elomyyjäiset, joita varten
    - kerätään listoilla rahaa ja tavaraa; listakeräys suoritettava huolellisesti asianomaisella keräyslulla.

6. Varojen keräystoiminta

- huolehtimalla Yhteisvastuu-keräyksen suorittamisesta:
  - kerääjän tai kerääjien valitseminen (eräs mahdollisuus: entinen kerääjä valitsee seuraajansa ja ohjaa hänet työhön)
  - Yhteisvastuu-juhlien järjestäminen ohjelmineen ja arpajaisineen
- tukemalla seurakunnassa järjestettävää vanhusten joulukeräystä
- järjestämällä tilapäiskeräyksiä äkillisiin hätätapauksiin viipymättä
- hoitamalla kylätoimikunnan peruna-, sipuli- tai juuri-kasvimaata

7. Laitosvierailujen ja tervehdyksen järjestäminen ennen kaikkea oman pitäjän kunnallis- tai vanhainkotiin kerran vuodessa, jolloin

- järjestetään kuljetus, tarjoilu ja ohjelma
- huolehditaan, että hoidokkien omaiset ja tuttavat pääsevät mukaan. Järjestetään hoidokille tarvittaessa hautajaiset saattojoukkoineen ja seuroineen. Järjestetään vanhusten kirkkopyhän kuljetus ja huolehditaan, että kaikki juhlaan kykenevät pääsevät mukaan.

8. Rahastonhoito. Kylä tarvitsee palvelukassan, joka on osa seurakunnan diakoniarahastoa. Siitä on pidettävä kirjaa ja tehtävä on sopimuksen mukaan, vähintään vuosittain tilitys seurakunnan diakoniarahastolle.

9. Kylätoimikunta on seurakuntasisaren oppaana kohteiden löytämisessä; huolehtii, että sisar saa matkoilleen ruokaa ja tarvitsemaansa työapua kohteissa; tekee ilmoituksen seurakuntasisarelle uusista tai muuttuneista kohteista.

10. Kylätoimikunnan jäsen on vaitiolovelvollinen.

Hän ei saa kertoa näkemistään tai kuulemistaan asioista sivullisille.

Rovaniemen seurakunnan seurakuntadiakonissan ohjesääntö 1949:

Huolenpito hengellisen ja siveellisen avun tarpeessa olevista (1949):

1§ Diakonissan tulee käydä kodeissa, auttaa hengellisesti ja ruumiillisesti kärsiviä sekä jatkuvasti seurata heidän elämäänsä päästäkseen selville hädän syistä ja voidakseen toimia tarvitsevien auttamiseksi. Henkilökohtaisella sydämellisellä osanotolla hän koettakoon voittoa heidän luottamuksensa voidakseen kirkastaa heille Jumalan rakkautta ja pelastustarkoituksia.

2§ Diakonissa olkoon apuna huolehtimassa siitä, että Jumalan sanaa on tarjona kaikille, edistykseen sen viljelemistä ja erittäinkin kotihartauden pitämistä. Jos hän tapaa koteja, joissa ei ole edes Uutta Testamenttia, koettakoon toimia sellaisen hankkimiseksi sinne. Henkilöitä, jotka eivät omin neuvoin pääse kirkkoon, hän auttakoon sinne pääsemään. Sokeille, halvaantuneille, vanhuudenheikoille sekä pitkäaikaisesti sairaille y.m. lukekoon hän Jumalan sanaa. Näihin tehtäviin hän koettakoon saada seurakuntalaisia osallistumaan. Hengellisesti ahdistetuista ja muista erityisen sielunhoidon tarpeessa olevista hänen tulee tehdä ilmoitus seurakunnan paimenelle.

3§ Diakonissan tulee erityisesti seurata yksityiskoteihin sijoitettujen kasvatuslasten, orpojen, aistivillisten, raajarikkoisten ja vajaaälyisten sekä kodeissa laiminlyötyjen lasten hoitoa, kasvatusta ja opetusta sekä ilmoittaa huoltoviranomaisille ilmenneistä epäkohdista. Hän olkoon apuna sopivien kasvatuskotien hankkimisessa.

4§ Diakonissa toimikoon vapautettujen vankien, paheisiin langenneitten, aviottomien lapsensynnyttäjien ja lankeemuksen vaarassa olevien henkilöiden auttamisessa ja tukemisessa lähestyen heitä rakkautella ja koettaen johdattaa heitä parempaan ympäristöön ja tarpeen vaatien toimittane erityiseen hoitolaitokseen, kuten turvakotiin t.m.s., sekä välittäen heille sopivaa työansiota.

5§ Missä olosuhteet sallivat, koettakoon diakonissa saada diakoniatoimikunnan järjestämään ompeluseuroja ja neuvottelukokouksia äideille, virkistystilaisuuksia sen tarpeessa oleville, kerhotoimintaa lapsille ja nuorisolle y.m..

Huolenpito ruumiillisen hoidon tarpeessa olevista.

6§ Pitäessään kristillistä huolta hoidon tarpeessa olevista sairaista erityisesti pitkäaikaisista sairaista, diakonissan tulee:

1. valvoa, että sairas saa hoitoa, ja opastaa omaisia tai jotakuta muuta sairaan hoitamisessa,
2. toimittaa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan sairaalle lääkärin apua,
3. pitää tunnollista huolta sairaan hengellisistä tarpeista, etenkin lukea hänelle Jumalan sanaa, mikäli sairaan tila kulloinkin sen sallii ja toimittaa hänelle seurakunnan paimenen palvelusta,
4. pitää huolta puhtaudesta, raittiin ilman ja tarkoituksenmukaisen sairasvuoteen toimittamisesta ja sairaan tautiin soveltuvan ruoan hankkimisesta ja valmistamisesta,
5. olla apuna sairaan toimittamisessa sairaalaan tai hoitolaan,

6. antaa tietoa kulkutautia, tarttuvaa tuberkuloosia tai muita tarttuvia tauteja sairastavista asi-anomaisille terveydenhoitoviranomaisille,

7. noudattaa sairasta hoitaessaan asianomaisen lääkärin määräyksiä pyrkien toimimaan yhteis-ymmärryksessä toisten sairaanhoito- ja huoltohenkilöiden kanssa,

8. viipyä sairaan luona, kunnes on ehtinyt järjestää tämän ja hänen kotinsa asianmukaisen hoidamisen.

7§ Diakonissa tarkatkaan kaatumatautisten, hermo- ja mielisairaiden, pitkäaikaisesti sairasten sekä raajarikkoisten, aistivallisten ja vajaaälyisten tilaa ja ilmoittakoon tarpeen ilmetessä siitä huoltoviranomaisille.

8§ Diakonissa edistyköön neuvoilla ja työllä kotien siisteyttä ja viihtyisyyttä ja milloin perheenhoitaja syystä tai toisesta ei itse voi kotitehtäviään suorittaa, auttakoon myös kodin hoidon järjestämisessä.

9§ Diakonissan tulee antaa palveluksensa ensin sille, joka hänen apuaan näyttää kipeimmin tarvitsevan. Kotoaan ja hoitopaikastaan lähtiessään hän jättäköön aina tiedon minne menee.

10§ Diakonissan tulee toimia välittäjänä apua tarvitsevan ja parempiosaisten kesken.

11§ Diakonissan tulee pitää päiväkirjaa toimistaan sekä luetteloa hoitamistaan ja huoltamistaan henkilöistä. Luetteloon merkitään hoidettavan henkilötiedot, huolto ja hoitotoimenpiteet (ei kuitenkaan salassa pidettäviä taudin laatua ja hoitotapoja koskevaa tietoa) sekä merkintä siitä, kenen lääkärin määräysten mukaan sairasta on hoidettu. Päiväkirjan hän esittäköön kuu-kausittain tai sopimuksen mukaan esimiehelleen ja jättäköön hänelle ja asianomaiselle dia-konissalaitokselle kuluneen vuoden toimintakertomuksen. Sairaantyyöstään tulee diakonissan antaa asianomaiselle lääkärille vuosikertomus.

12 § Diakonissan tulee tavatessaan puutteen alaisia kohdistaa toimintansa hädän syitten selvil-lesaamiseksi ja mahdollisuuden mukaan niiden poistamiseen koettaen vaikuttaa heidän mieli-alaansa, että he tulisivat rohkaistuksi itse tarmokkaammin toimimaan toimentulonsa hyväksi, sekä hankkia heille työansiota, työkaluja, ravintoa ja vaateetusta. Raha-avustusta käytettäköön ainoastaan poikkeustapauksissa. Avustustoiminnassaan olkoon diakonissa yhteistyössä mui-den yhteiskunnallisten huoltotyöntekijöiden kanssa.

Erinäisiä määräyksiä.

13§ Rippisalaisuutta diakonissa älköön paljastako. Mitä hän toimessaan on muuten nähnyt ja kuullut, sitä hän älköön ilman perusteltua syytä muille kertoko, mikäli siitä ei ole tehtävä ilmoitusta viranomaisille.

14§ Toiminnassaan diakonissa noudattakoon esimiehensä määräyksiä. Milloin diakonissa ote-taan johonkin erikoistettävään kuten lastensuojelu-, pyhäkoulu- tai nuorisotyöhön, laaditaan sitä varten erityinen työohje.

15§ Diakonissa tehköön hänelle uskoutuista varoista tarkan tilin.

LIITE 4

Diakoniatyön henkilöstö 1913–2013

ROVANIEMEMEN SEURAKUNNAN VAKINAISET DIAKONIAN VIRANHALTIJAT 1913–2013

1. Kauppala ja kaupunki

Hilja Ylinampa 1913–1933

Anni Tyni 1939–?

Anja Isotalo 1951–1953

Olga Kaipainen 1953–1956

Helena Tirola 1956–1958

Elvi Säkinen 1958

Liisa Kokko 1958–1963

Lilja Spring-Ollila 1963–1975

Sylvi Ylisirniö, diakonissa, 1976–1995, Kaupunki ja ympäristö, Alakemijoki ja kuulovammaistyö (1982–1988), näkövammaiset (1989-)

Marjaliisa Anttila, diakonissa, 1995 -, Alakemijoki, näkövammaistyö

2. Kotisisar

Irma Heikkilä, 1950 (1.9.-) –?

3. Seurakuntasisaren II virka, perustettu 1954:

Eeva Jäämuru (Hanhivaara) 1954–1956

Marjatta Ylisirniö 1956–1958

Leea Vainio 1958–1960

Annikki Seipäjärvi 1960–1962

Taimi Ruokangas 1963

Pirkko Juujärvi 1964–1965

Elvi Trast 1966

Eeva-Maija Paksu (Holm) 1966–1971

Terttu Korttesalmi, diakonissa, 1972–1999, Kaupunki ja ympäristö, Saaren-Nammankylät (1982-), kriminaalityö (1983-)

Sirpa Nykänen, diakonissa, 1999–2009, Saaren-Namman-kylät, vanhustyö ja omaishoitajatyö (-2000) maahanmuuttaja-työ (2001-)

Marja Posio, diakoni, 2009 -, Saaren-Nammankylät, maahanmuuttajatyö

4. Seurakuntasisaren virka III, perustettu 1957, Yläkemijoki

Airi Vähäsarja 1958–1959

Helena Rapakko 1959–1962

Vuokko Silvola 1963–1964

Eeva-Maija Paksu 1965–1966

Anna-Maija Sorvari 1966–1975

Leena Veikkolainen vt., näkövammaiset, 1976–1977

Olga Kaipainen, diakonissa, 1978–1988, Yläkemijoki, näkövammaiset (1983-)

Marja-Liisa Ylipulli, diakonissa, 1988 -, Yläkemijoki, kuulo-vammaiset, mielenterveystyö (1992-)

5. Seurakuntasisaren virka IV, perustettu 1960, Ounasjoki

Anna Klemola 1961

Liisa Korhonen 1963–1973

Marketta Silvola 1973–1976

Anne Seppälä (Juustovaara), 1977–1981, Ounasjoki, aisti-vammaistyö

Kirsti Vuolo, diakonissa, 1982 -, Ounasjoki, kriminaalityö (- 2000), kehitysvammaistyö (1982 – 1997), velkaneuvonta (1993–1994), romanityö (1996-)

6. Kehitysvammaistyön sisaren virka, perustettu 1973 / muutettu diakonian viraksi (V) 1982

Liisa Korhonen, koko srk, 1975

Annikki Kulppi, koko srk, 1976–1980

Leena Lehmuspuu, koko srk, 1980–1983 (?)

Marja Luonuansuu, diakonissa, 1983–1997, Keskikaupunki, eläkeläisjärjestöt (-1997), pakolaistyö (-1997), lähimmäispa-lvelu (1994)

Ulla Anttila, diakonissa, 1997–2003, Keskikaupunki, kehitys-vammaiset (- 2001), työttömien toiminta (2001–2003)

Jouni Hilke, diakoni, 2004-, Keskikaupunki, työttömien toi-minta (2004), Ounasvaaran piiri ja kehitysvammaistyö (2004 -)

7. Diakonian virka, perustettu 1982

Sirpa Hiilivirta, diakonissa, 1983-, Korkalovaara-Ylikylä, päihdetyö (-2000), omaishoitajatyö (2000 -), vastaava työntek. (1990–1991)

8. Diakonian virka (VII), perustettu 1985

Matti Salmela diakoni, 1986–2001, yhteydet yhdistyksiin (- 1994), vastaava työntek. (1989), romanityö (1992–1995), työttömien toiminta (1992–2001)

Eeva-Liisa Möttönen, diakonissa, 2002–2006, Ounasvaara, kehitysvammaistyö 2002–2005, Keskikaupungin piiri, työttö-mien toiminta

Tarja Huuromäki, diakonissa, 2006–2009, Keskikaupungin piiri, työttömien toiminta

Tuula Kivinen, diakonissa, 2010 -, Keskikaupungin piiri, työttömien toiminta

9. Johtava diakonianviranhaltijan virka, perustettu 1989

Markku Kukkonen, diakoni, 1991-, lisäksi Yhteisvastuuke-räys 1991-, kansainvälinen diakonia (1991-), velkaneuvonta (1993), lähimmäispalvelu (1993)

10. Diakonian virka, perustettu 2001

Sari Koski, diakoni, 2001-, lähimmäispalvelu, ruokapankki, asiakastyötä Keski kaupungissa

11. Erityisdiakonian virka, perustettu 1999

Sinikka Vilén, diakonissa, 2000-, päihde-, huume-, kriminaali- ja katulähetytyö

12. Diakonian virka, perustettu 2005

Marjo Rundgren, diakonissa, 2005-, lähiö- ja perhetyö

13. Diakonian määräaikainen virka, perustettu ajalle 1.1.2009 -31.12.2011, muutettu diakonian viraksi 1.1.2012 alkaen

Riitta Pitkänen, diakonissa, 2009-, Helmikamarin toiminnanohjaaja

Työsopimussuhteita diakoniatyössä:

Mirva Heikkilä, diakonissa, ts. diakoniatyöntekijä 1996

Auli Hautala, diakonissa, ts. diakoniatyöntekijä 1996

Ulla Anttila, diakonissa, ts. diakoniatyöntekijä, ruokapankki, lähimmäispalvelu 1997

Sari Koski, diakoni, ts. diakoniatyöntekijä, ruokapankki, lähimmäispalvelu 1997, määräaikainen ts. diakoniatyöntekijä, lähimmäispalvelu, ruokapankki, asiakastyötä Keski kaupungilla 1998–2000

Koivisto Rita, ts. projektisihteeri, Saman Väylän Varrella -projekti (SVV) 2000–2002

Kohtaamispaikka Olotilan ohjaajat, ts:

Palovaara Esko, palkkiotoim. ohjaaja Olotilassa 1999

Tikkanen Anu, esh., ts. ohjaaja Olotilassa 2003–2004

Kesätyöntekijät:

Marja Posio, diakoni, kausityöntekijä 2008

Marttala Pekka, diakoni, kausityöntekijä 2009

Päivärinta Kaisa, diak. opiskelija, kausityöntekijä 2010, 2011

Kristiina Laaksonen, lastenohj., kausityöntekijä 2012

Simo Jalasto, diak. opiskelija, kausityöntekijä 2013

Diakoniatyöntekijöiden viransijaiset 1989 alkaen:

Anttila Marjaliisa	diakonissa	1994–1995
Anttila Ulla	diakonissa	1989–1990, 1997
Backman Nina	diakonissa	1992–1993
Hilke Jouni	diakoni	2002, 2003, 2004
Kuosmanen Tuula	diakonissa	2005, 2006–2009
Määttä Sari	diakonissa	2003, 2004
Posio Marja	diakoni	2008
Pyykönen Arja	diakonissa	2000 (50 %) 2003
Rissanen Arja	diakonissa	2010–2013
Rundgren Marjo	diakonissa	2003 (50 %), 2004–2005
Ruotsalainen Tuula	diakonissa	1994–1996
Teppo Katariina	diakonissa	1992
Vainio Saila	diakonissaop.	2001–2002

Diakoniatuimiston toimistosihteerit:

1. Diakoniatuimiston toimistovirkailijoina, puolipäiväisinä: Kirsti Lamminen 1980–1981, Leena Holster 1981–1982, Terttu Valtanen 1982, Eila Valtanen 1983–1985, Minna Vilenius 1985–1986, Aira Laine 1986, Anna-Liisa Hämäläinen 1987–1991

2. Kokoaikaisina diakoniatuimiston toimistosihteerinä, alkaen vuodesta 1991: Anna-Liisa Hämäläinen, 1991–2012, Taina Alatarvas, (48 %) 2007–2012, Aila Jäntti, 1.10.2012 -

Diakoniatyön vastuuteologeja

Pentti J.P. Seppänen 1939–1953, Esko Arola 1953–1955, Torsti Saraste 1956–1978, Ilmo Pulkamo 1978, Erkki Rouhiainen 1979–1982, Asko Typpö 1982, Jouni Parviainen, 1983–1988, Mauno Soronen, 1989–1991, Henry Rantala, 1992–1993

Diakoniatyön tukiteologi

Henry Rantala, 1993–2013

Diakoniatuimiston puheenjohtajat:

Pentti J. P. Seppänen	1939–1953
Esko Arola	1953–1955
Torsti Saraste	1956–1971

Diakoniatuimiston puheenjohtajat:

Eino Ojanen	1972–1982
Vieno Nielsen	1983–1986
Eino Ojanen	1987–1990
Anja Mommo	1991–1994

Palvelujohtokunnan puheenjohtajat:

Pirjo Pyhäjärvi	1995–1998
Asko Peuraniemi	1999–2010
Ville-Pekka Jokela	2011–

LIITE 5

Diakoniatuimiston ja -korttelituimikunnat 1946–2013

Toiminnassa olevat kylä- ja korttelituimikunnat

	Perustamisvuosi		Perustamisvuosi
ALAKEMIJOKI		OUNASJOKI	
Alakorkalo	4.4.1963	Lehtojärvi	1947
Hirvas	1948	Marrasjärvi	1948
Kivitaipale	1954	Nivankylä	1947
		Perntaus	1947
KORKALOVAARA		Sinettä	25.3.1947
YLIKYLÄ		Sonka-Mäntyjärvi	
Korkalovaara	1976	Tuhnaja	4.2.1949
Ylikylä	1953		
SAAREN-NAMMANKYLÄT		OUNASVAARA	
Alanampa	14.9.1947	Ounasrinne	1980
Misi	18.3.1947		
Niesi		YLÄKEMIJOKI	
Perunkajärvi	6.4.1947	Autti	1946
Saarenkylä	1949	Pekkala	1946
Ylinampa	1951	Pirttikoski	
		Tennilä	20.2.1947

Toimintansa lopettaneet / ei toiminnassa olevat kylä- ja korttelituimikunnat

	Perustamisvuosi	Lakkauttamisvuosi		Perustamisvuosi	Lakkauttamisvuosi
DIAKONIA-KYLÄTOIMIKUNNAT					
Alajärvi	1947	1994	Petäjäskoski	1954	
Alajärvi			Pirttikoski (Pikkukylä)	1947	2008 jälk.
Auttiköngäs	1954		Pisa	1947	3.5.1998
Iisinki			Porokari	1948	
Jaatila	1947	2008	Rautiosaari	1948	5.6.1998
Juotasniemi	6.2.1947	2008 jälk.	Ruikka		
Jyrhämäjärvi	1953		Rättiselkä	1954	
Jääskö	1948		Suikakämä		2000 jälk.
Kivalo		1992	Suopajärvi	1949	
Korvenoja	1961		Tapio	1948	
Koskenkylä	1948	2001 jälk.	Tiainen	00.11.1948	1.12.2012
Kuoksa	19.2.1947		Tolonen	1948	
Käärmelehto			Typpyrä	1948	
Leipee	1947RT	23.11.2000	Törmänki		
Lohiniva	1948	2006 jälk.	Vanttausjärvi	14.2.1947	
Marraskoski	1948	24.1.2011	Vanttauskoski		2008
Meltaus	1948	24.2.2011	Vööri	1946	
Muurola	1947	2012	Vika	1953	23.11.2010
Mänty	1953		Vikajärvi	1955	
Mäntyjärvi	1954	1992	Väljoki		1997
Narkaus-Saarikämä	1951		Väljoki (=Sulaoja)	1959?	1997
Norvajärvi	17.3.1947	2006 jälk.	Ylisaarenkylä	1953	
Oikarainen	1946-1947				
Ojanperä-Paavalniemi	1953				
Olkajärvi	23.2.1949	18.3.1996			
Osma					
Pajulampi (Autti as.)	1948				
Patokoski	1947	24.2.2011			
DIAKONIAKORTTELITOIMIKUNNAT					
Katajaranta	1981	2008 jälk.			
Keskikaupunki	1971	2002			
Länsikangas	1980	1997			
Pöykkölä	1982	2005 jälk.			
Rantavitikka	1981	24.2.2011			
Santamäki-Jääskeläinen					
Vierinkangas	1980	1993			

TULE MUKAAN DIAKONIATYÖHÖN!

- * **Diakoniatyö- ja -korttelitoimikunnat**
- vapaaehtoiseen diakoniatoimintaan lähimmäisten hyväksi n. 26:ssä toimikunnassa eri puolilla kaupunkia
- * **Lähimmäispalvelu**
- ystäväksi tuen tarpeessa olevalle lähimmäiselle ja muuhun diakoniatoimintaan : diakoni Sari Koski p. 3355241 tai 040 -7340221
- * **Helmikammari**
- Ikäihmisten kohiaamispaikan vapaaehtoistyöntekijäksi. Erilaisia tehtäviä tarjolla: mm. tupamännän ja – istännän tehtäviä, ryhmänohjaajaksi, toimintaryhmään ym. Tied. vs. toiminnanohjaaja diakonissa Arja Rissanen p. 0400 -376472
- * **Yhteisvastuukeräys**
- Lipas- ja listakeräjäksi ym. talkoolaiseksi joka kevät helmikuusta huhtikuuhun
- * **Ruokapalvelutoimintaa**
työntömille ja pienituloisille keskiviikkoisin klo 11–13 talviaikana Ounasrinteen kappelilla
- * **Katuliähetystyö**
vapaaehtoisista päihde- ja kriminaaliväistyä:
erityistyon diakonianviranhaltija Sinikka Vilén p. 040-7345914 tai 3355267
- * **Muu osallistuminen**
- eläkeläisyhmiin
- päihdeyhmiin
- diakoniatyöpiireihin
- teikille
- leireille
- teematapahtumiin ym.

KRISTITTYN IHMISEN ELÄMÄNASENNE

Diakonia ei ole vain kirkon tekemää auttamistyötä, vaan sen lisäksi sen tulisi olla jokaisen kristityn ihmisen elämänsenne: emme elä vain itsekeskeisesti itsellemme, vaan huomioimme vastuullisesti myös lähimmäisemme, autamme ja tuemme avun tarpeessa olevaa kanssaihmissämme niin lähellä kuin kaukana.

04 / 13

*”Kantakaa toistenne taakkoja, niin te toteutte Kristuksen lain.”
Gal. 6:2*

ROVANIEMEN SEURAKUNTA

DIAKONIATYÖ

Työtä lähimmäisen auttamiseksi

DIAKONIA ON

* kristilliseen rakkauteen perustuvaa auttamista ja palvelua. Sen tehtävänä on auttaa ihmisiä kokonaisvaltaisesti siten, että ihminen tulisi autetuksi juuri niissä ongelmissa, joiden kanssa hän kamppailee.
* yhä vanha kuin itse kristillinen kirkkokin ja on yksi kirkon perustehtävistä. Diakonia perustuu Jeesuksen antamaan rakkauden käskyyn.

DIAKONIATYÖNTEKIJÄT OVAT

* joko diakonissa tai diakoneja. Diakonissa on saanut terveydenhuollon (sairaanhoidtaja) ja diakoniatyön koulutuksen, diakoni sosiaalialan (sosiaaliohjaaja) ja diakoniatyön koulutuksen. Heihin voit ottaa yhteyttä joko soittamalla, tulemalla itse käymään päyvytsvastaanotolla tai pyytämällä heitä käymään luonasi.

KUN

* Simulla on elämässäsi huolia ja vaikeuksia, esim. surua, ihmisuhteongelmia, perheongelmia, toimeentulovaikeuksia, päihdeongelmia ...
* toivot keskusteletuapua
* tunnet iteesi yksinäiseksi
* tarvitset tukea

PALVELUT OVAT

* luottamuksellisia, maksuttomia, tarkoitettu kaikenikäisille

RUOKAPANKKI

Rovaniemen kirkon kellarissa (krypta), käynti Vapaudentieltä
* välittää ruoka-apua vaikeassa elämäntilanteessa oleville kotitalouksille
* avustushakemus, jonka pohjalta päätös tehdään, täytetään yhdessä diakoniatyöntekijän kanssa. Mikäli päätös on myöntöinen, antaa diakonia-työntekijä lähettää Ruokapankkiin, josta ruoka-apu on noudettavissa tiistaisin ja torstaisin klo 9.30 - 11.30.

DIAKONIA TOIMISTON VASTAANOTTO

Rauhankatu 70 A, 2. kerros PL 8104, 96101 Rovaniemi
* Tapaamisika varataan suoraan oman asuinalueen / asiasta vastaavalta diakoniatyöntekijältä. Kiireellisissä asioissa ajanvaraus päivystävälle diakoniatyöntekijälle ma - pe klo 8-9 puh. 3355238. Asiasta riippuen ajan voi saada samalle aamupäivälle

HELMIKAMMARI

Pohjolankatu 4, käynti torin puolelta
* Ikäihmisten kohtaamispaikka ja toimintapiste torin laidassa
* Auki ma, ti, ke ja to klo 10–14, tied. 0400-376472

DIAKONIATYÖNTEKIJÄT (työalue, erityistyö)

ANTTILA MARJALIISA, diakonissa, p. 0400 - 152243

Alue: Alakemijoen piiri

Näkövammaistyö

HILJIVIRTA SIRPA, diakonissa, p. 040 - 5469421

Alue: Korkalovaaran -Ylikylän piiri

Onnashoitajatyö

Korkalovaaran kappeli ke klo 9-11, p. 3791773

HILKE JOUNI, diakoni, p. 040 - 7604538

Alue: Ounasvaaran piiri

Kehtysvammaistyö

KOSKI SARI, diakoni, p. 040 - 7340221, 3355241

Alue: Keski kaupungin piirin asiakastyö

Lähimmäispalvelu, ruokapankki

TUULA KIVINEN, diakonissa, p. 0400 - 127189

Alue: Keski kaupungin piiri

Työtönten toiminta

PITKÄNEN RIITTA, diakonissa, p. 0400-376472

Helmi-kammarin toiminnanohjaaja

POSIO MARJA, diakoni, p. 040 - 5644639

Alue: Saarenkylän-Nammankylän piiri

Maa-huonutajatyö

RUNDGREN MARJO, diakonissa, p. 040 - 7212028

Lähiö- ja perhettyö

VUOLO KIRSTI, diakonissa, p. 0400-261589

Alue: Ounasjoen piiri

Vanhustyö, romanityö

YLIPULLI MARJA-LIISA, diakonissa, p. 040 - 5142816

Alue: Yläkemijoen piiri

Mielenterveys- ja koulutus- ja katu- lähetystyö

VILÉN SINIKKA, erityistyon diakonianviranhaltija

Päihde-, huume-, kriminaali- ja katu- lähetystyö

P. 040 – 7345914

AILA JÄNTTI, toimistosihtööri

Diakoniatuomisto, p.3355236

KUKKONEN MARKKU, johtava diakonianviranhaltija

Kansainvälinen diakonia, Yhteisvastuukeräys

Diakoniatuomisto, p. 3355237, 040 - 5034290

Sähköpostiosoitteet työntekijöille: etunimi.sukumimi@evl.fi

ROVANIEMEN SEURAKUNTA

Rovaniemen seurakunta 2013